ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

ברך אברהם

אידיש

80

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל"ח לפ"ק

ספר

ברך אברהם

אין דעם ספר ווערט גיברענגט שיינע מעשיות וואס
מען קען זיך ארוס נעמין אמוסר וויא אזו דער מענטש
זאל זיך פירען אללעם וויא אין דער גמרא ווערט
גיברענגט אויך פון צוואות ר' יהודא החסיד ז"ל אונ נאך
אזעלכע זאכן וועלכע גוט זענען צו דער נשמה. אללעם
אויף עברי טייטש כדי יעדער מענטש זאל פאר שטיין
אין גוטין וועג צו גיין ובזכות זה יקויים בנו הפסוק ובא
לציון גואל אמן:

ווארשא

בדפוס והוצאת האחים לעווין־עפשטיין

רחוב גענשא 5 №

PRINTED in POLAND

Drukarnia
L. Lewin - Spółka
Warszawa, Pawia 38

אין דר גמרא עבודה זרה שטייט רבי אלכסנדרא הט אוים גרופין ווער עס וויל לעבין זאל צו איהם קומין. אזוי זענען אלע לייט צו אים גיקומען. הט ער זיי גיזאגט ווער עס וויל לעבין דר זאל זיין צינג היטען פון בייז אונ זיינע לעפצין זאל ער היטען פון פאלשקייט. אזוי וועט דר מענטש זאגין ווען איך וועל היטין מיין צינג פון בייז און מיינע לעפצין פון פאלשקייט. וואס דען זאל איך טאהן. דאס מיינט מען ער זאל תורה לערנען. ווארין די תורה הייסט טוב:

אין דער גמרא סנהדרין שטייט רבי יהושע בן לוי הט גיטראפין ווי אליהו הנביא איז גישטאנען פר דער טיהר פון גן עדן. אזוי זאגט רבי יהושע בן לוי צוא אליהו הנביא ווען וועט משיח קומען. ענטפערט אים אליהו הנביא ווען דער הער וועט וועלין וועט משיח קומען: רבי יהושע בן לוי האט גיטראפין וויא אליהו הנביא איז גישטאנען פאר דער הייל פון רבי שמעון בן יוחאי. אזוי זאגט רבי יהושע בן לוי צו אליהו הנביא איך וועל האבין עולם הבא. ענטפערט אים אליהו הנביא אויב דער הער וועט וועלין. זאגט רבי יהושע בן לוי צווי האב איך גיזעהן אין עס דריטע קול האב איך גיהערט. אזוי האב איך גיפרעגט אליהו הנביא. ווען קומט משיח. האט ער מיר גיזאגט גייא אין פרעג משיח זעלבסט האב איך אים גיפרעגט ווי זיצט משיח. האט ער מיר גיזאגט ער זיצט פאר דעם טויער פון רוים צווישין די קראנקע. האב איך אים גיפרעגט. ווי אזו וועל איך וויסען וועלכער משיח איז. הט ער מיר גיזאגט דעם סימן דס די אלי קראנקי מענטשין בינדין אויף אונ בינדין צו עטליכע ווינדען צו זאמען. אונ משיח בינט אויף אונ בינט צו איינציג ווייס. אזוי בין איך גיקומען צו משיח. הט משיח צו מיר גיזאגט פריד צו דיר בר ליואי. האב איך אים גיפרעגט ווען וועסטו אהער קומען. הט משיח מיר גיענטפערט היינט. בין איך גיקומען צו אליהו הנביא. אונ הב צו אים גיזאגט משיח הט מיך אפ גינארט. דען ער האט מיר גיזאגט אז ער וועט היינט קומען. אין ער איז ניט גיקומען. זאגט מיר אליהו הנביא ער הט גימיינט אז איר וועט פרום זיין אין איר וועט אלע תורה לערנען וואלט ער גיוועזן נאך היינט גיקומען

פרק ראשון

אין דעם פרק ווערט באשיידין וויא איטליכר זאל זיך צייט געבן תורה צו לערנן ער מאג זיין רייך אודר ארום אין וועלעכר וואס איז ניט קיין למדן זאל ער טייטש ספרים לייגן. צייל אויף יענר וועלט פרעגט מען די אלי זאכן צום ערשטין דרום האב איך אין דעם ספר דאס גישטעלט. אז אין דר גמרא סנהדרין שטייט די ערשטו פראגע דעם מענטש אויף יענר וועלט איז. פאר וואס ער הט קיין תורה ניט גילערונט. איז דאך קשה. צום אמת פרעגט מען דעם מענטשין פריער אויב ער הט ערליך גיהאנדילט. אין דר נאך פרעגט מען אים אויב ער הט תורה גילערונט. דרום איז עס צו פאר שטיין מיט דר מעשה וואס מיר שרייבין: מעשה אליהו הנביא איז גיגאנגין שפאצירין אוף דעם פעלד. הט ער באגעגנט איין יהודי פרעגט אים אליהו הנביא וואס ער טוט אויף דעם פעלד. ענטפערט אים דר יהודי דאס ער האפט פייגיל מיט גרויסע תחבולות אין חכמה. זאגט אליהו הנביא צו אים אז ביסט יוא איין גרויסר חכם. האסט די תורה גילערונט זאגט ער ניין. דרום איז שון פאר ענטפערט. פאר וואס מען פרעגט צום ערשטין דעם מענטש אויב ער הט ערליך גהאנדילט. ווארין מען וועט אים צום ערשטין פרעגין אויב ער הט תורה גילערונט קאן ער ענטפערן איך האב קיין שכל ניט גיהאט תורה צו לערנון. דרום פרעגט מען אים צום ערשטין. אויב ער הט ערליך גיהאנדולט: זאגט ער יוא איך האב גאנץ ערליך גיהאנדולט. פרעגט מען אים אז האסט שכל גיהאט ערליך צו האנדלין. פאר וואס האסטו ניט גיהאט שכל תורה צו לערנון דורך דעם דער מענטש וואס הט קיין תורה ניט גילערונט. האט קיין שום תירוץ ניט. אין זיין עונש איז גרויס. דורך דעם פרעגט מען צום ערשטין אויב ער הט ערליך גיהאנדולט. אבער דר עיקר איז דאס קיינע תורה לערנן. אונזערי חכמים שרייבין. איך דעם וואס

דר מענטש לערינט קיין תורה ניט העלפט ניט אויף יענר וועלט קיין שום תירוצים ; ער איך בין איין גרויסער עושר געוועזן האב איך קיין צייט ניט גיהאט תורה צו לערנן וויל איך בין געוועזן פאר טרוד אין מייני עסקים. אזו זאגט מען צו איהם ביסט דאך ניט רייכר געוועזן פון רבי אלעזר בן חרסום. וואס זיין פאטער האט איהם איבער גילאזט טויזנר שטעט אויף דר טרוקניש אין טויזנר שיפין אויף דעם ים. פון דעסט וועגין האט ער זיך מיט גינומין איין גרויסע סומע געלד אין איז גיגאנגין פון איין שטאט אין דר אנדערער תורה לערנין איין מאל הט איהם בייא געגונט זיין אייגנר קנעכט. נאר דר קנעכט הט רבי אלעזרין ניט דר־קאנט. אזו זאגט דר קנעכט צו איהם דו מוזט היינט ארבטין ביי מיין הער ר׳ אלעזר. זאגט ר׳ אלעזר צום קנעכט. לאז מיך אפ. ווארין איך וועל גיין תורה לערנן. זאגט דער קנעכט. אזו וויא עס איז אמת אז ר׳ אלעזר בן חרסום לעבט. אזוי וועל איך דיך ניט אפ לאזין. נאר די מוזט היינט ביי מיין הער ארביטן. אזו גיט איהם ר׳ אלעזר זיין גאנץ געלט וואס ער הט מיט זיך גיהאט. אזוי הט איהם דר קנעכט אפ גילאזט. אונ ר׳ אלעזר איז גיגאנגן תורה לערנון. הט זיך ר׳ אלעזר זיין גאנץ געלד אוועק גיגעבין אונ האט זיך ניט גיוואלט געבין צו דער קענין. כדי מען זאל ניט וויסין אז ער גייט ארום תורה לערנין אזו פרעגט מען דעם עושר פר וואס ער האט זיך ניט גיפורט וויא ר׳ אלעזר בן חרסום: זאגט דר מענטש איך בין זייער ארום געוועזן האב איך ניט גיקאנט תורה לערנין. זאגט מען צו איהם בוסט דען ארומער געוועזן ווי הלל. ער האט אלי טאג פאר דינט איין שילינגיר אזו הט ער דעם שומר פון בית המדרש אוועק גיגעבין איין האלבין אונ מיט דעם אנדערין האלבין שילינגר האט ער זיך מיט זיין ווייב אונ קינדער גישפייזט. איין טאג האט ער די פרוטה אוך ניט פאר דינט. אזו האט איהם דר שומר פון בית המדרש ניט ארייןגילאזט. אזו האט זיך דר גוטער הלל גלייגט פאר דעם פענסטער ער זאל קאנען הערין תורה פון רבי שמעיה ואבטליון. עס איז גיוועזן אין דר צייט פון תקופת טבת. עס איז גיגאנגן איין גרויסער שנייא. אין ווי דר גוטער הלל איז גלעגין פאר דעם פענסטער איז אויף איהם אן גיפאלין פיל שנייא דאס מען הט איהם שוין גאר ניט ארויס גיזעהן. אין ער איז אלס גילעגין כדי ער זאל תורה הערין. דרום פרעגט מען. דעם ארומאן. פאר וואס האסטו דיך ניט גיפורט אזוי ווי דער גוטער הלל: זאגט דר מענטש איך בין איין שיינער פרשון גיוועזן דורך דעם הט מיך דר יצר הרע פאר פירט. האב איך קיין תורה ניט גיקענט לערנון. אזו זאגט מען צו איהם האסטו דען אין דיר מיין יצר הרע גיהאט ווי יוסף הצדיק. וואס פאר אצרות ער הט גיהאט פון פוטיפרס ווייב. זיא האט איהם גיוואלט מיט גיוואלד איבער רעדין. דאס ער זאל איר ווילין טאן. זי האט איהם גילאזט אין תפיסה איין זעצין. ווארין מיט גוטען הט זיא ביי איהם ניט גיפועלט. זי האט איהם צוא גיזאגט שענקין טויזנט צענטנר זולבער. כדי ער זאל איר ווילין טאן אין ער האט ניט גיוואלט. האט זיא גיפרובט מיט בייזין. אונ דר גוטער יוסף הצדיק האט זיך פאר לאזט אויף הקדוש ברוך הוא אין האט זיך ניט גילאזט איבער ריידין זיין יצר הרע. אזוי פרעגט מען דעם שיינעם פארשוין פאר וואס האסטו דיך ניט גיפורט אזוי ווי יוסף הצדיק: דרום זאגין אונזערי חכמים אז אויף יענר וועלט העלפין דעם מענטש ניט קיין שום תירוצים. אזו ווי מיר [illegible]ען אונ אלי הייליגע ספרים דאס פאר צייטנס האטשע זענין גיוועזן גרויסע ארומע לייט פון דעסט וועגין האבין זיי תורה גילערונט. זיי זענין גיוועזן אזו ארום דאס זעקס מענטשין האבן זיך צו גידעקט מיט איין קלייד. פון דעסט וועגין האבין זיי תורה גילערנט. מיט עסין האבין זיי זיך גילאזט באנוגען מיט וואס עס איז אפילו עס איז אין הויז קיין ברויט ניט גיוועזן. פון דעסט וועגין האבין זיי תורה גילערנט: רב אדא בר מתנא פלעגט גיין פרייטיג אין בית המדרש אריין תורה לערנין. איין מאל זאגט זיין ווייב צו איהם מיין ליבער מאן די תורה לערנן איז זייער גוט. אבער וואס וועט זיין אונזער תכלית פון וואס וועל איך האבן אונזערע קינדער עסין צו געבן אז די טוסט

קיין שום משא ומתן נית. אונ קיין געלד האב איך נית. אזו זאגט ער. מיין ווייב דער ווייל איז נאך דא אויף דעם פעלד קרויט מיט קארטאפלים. וואס עס קאסט דיך צונד קיין געלט נית. האסט די מיט דו קינדער דער ווייל עסן. אין איך וועל יום ולילה תורה לערנין: אונזערו חכמים שרייבן. ווען איינר לערונט תורה אונ ארומקייט העלפט אים הקדוש ברוך הוא דאס ער לערונט תורה אין גרויס עשירות. אונ ווען איינר לערונט קיין תורה נית ווייל ער איז איין גרויסער עושר. לסוף הט ער דר פאר דעם דלית וואס דורך דעם ארומקייט קאן ער קיין תורה נית לערנין. ווען איינער לערונט תורה אויף דער וועלט? וואס דו וועלט איז גיגלעכונט צו נאכט. האט ער דעם שכר אויף יענער וועלט וואס זוא איז גיגלוכענט צו טאג: רבי בר בר חייא איז גישטארבן. איז צו אים גיגאנגן רבי זעירא. אונ האט איהם אזו מספיד גיוועהן. שלמה המלך האט גיזאגט דר שלאף פון איין ארביטארער איז זייער זוס. דאס משל האט ער אויף אונז גיזאגט. מיר הייסין ארביט לייט. מיר זענין גידונגען צו דער מלאכה. תורה לערנין אויף דער וועלט. דרום איז דר שלאף דאס הייסט דר טויט זייער זוס ווארין אז אמענטש שטארבט נעמט מען אפ דעם שכר. משל איין מלך האט גיהאט פיל ארבייט לייט. איינער פון דיא אללע ארבייט לייט איז גיוועזען זייער פלייסיג אין דער מלאכה מיין פון אללע. אזוי האט איהם דער מלך גישיקט רופען אונ איז מיט איהם גיגאנגען שפאצירען. דר מלך האט אים ליב גיהאט ווייל ער איז פלייסיג אין דר ארבייט. פר נאכט זענין אללע ארבייט לייט גקומען צום מלך דאס ער זאל זיי באצאלין צווישען די ארבייט לייט איז דר וואס דער מלך איז מיט איהם שפאצירען גיגאנגען אויך גיקומען דאס דער מלך זאל איהם אויך באצאלין. אזוי הט זיי דר מלך אללע גלייך באצאלט אזוי זאגין די איבערונגע ארבייט לייט. אדוני מלך. מיר האבין גארבייט איין גאנצין טאג. אין ער הט נאר גיארבייט עטליכע שעה פאר וואס זאל ער נעמין גלייך מיט אונז. ענטפערט זיי דער מלך. איהר זענט אללע נערנים. איהר זאלט וויסין. דאס ער איז אזוי פלייסיג אין זיינע ארבייט אז ער האט אין די עטליכע שעה אזוי פיל גארבייט. גלייך ווי איהר אגאנצין טאג. דאס האט רבי זעירא געמיינט. רבי בר בר חייא איז יונג גישטארבן ער איז אלט גיוועזין צוואנציג יאהר אבער ער איז גיוועזין איין גרויסער בעל מלאכה אין דער תורה. ער הט מיין גילערנט ווי איינער וואס איז אלט הונדערט יאהר. דארום וועט ער האבען שכר גלייך ווי איינער וואס לערונט הונדערט יאהר: ווען איינער איז איין עני וואס ער קאן דאס קינד נישט האלטען ביי איין מלמד דארף מען איהם געבען געלד כדי ער זאל קאנען דאס קינד תורה לערנין. אונזערע חכמים שרייבען ווען איינער לאזט זיין חברס קינד תורה לערנין איז ער זוכה צו זיצען בישובה של מעלה אין זיין זכות איז זייער גרויס ווען הקדוש ברוך הוא איז גוזר איין שלעכטע גזירה קאן ער זיא מבטל זיין. אונ דער וואס לאזט דעם חברס קינד תורה לערנען. איז גלייך ווי ער הט אים באשאפין. אונזערי חכמים שרייבן ווער עס לערונט קיין תורה נית פאלט אריין אין גיהנם. אבער דר וואס לערונט תורה. דעם גוט הקדוש ברוך הוא זיין באגער. אונ דעם הויז וואס עס ווערט קיין תורה נית גילערונט. דאס ווערט ח״ו פר ברענט. אויך וועליכער עס לערונט תורה. איז גלייך ער האט אלי קרבנות מקריב גיוועזן. וועליכר עס לערונט ביי נאכט תורה. שטייט די שכינה קיגין אים. אין זוהר הקדוש שטייט. וועליכר עס לערונט תורה אין מיטען דער נאכט איז זיין זכות גאר גרויס. ווארין האלבער נאכט גייט הקדוש ברוך הוא אין גן עדן. אזו פרעגן אים די מלאכים. וואס איז דאס פאר איין זום קול וואס מיר הערין. ענטפערט זיי הקדוש ברוך הוא. דאס קול איז פון מייני קינדער וואס לערנון תורה. רבי חסדאס טעכטער האבן צו אים גיזאגט. ליבער פאטער די לערונסט טאג אונ נאכט תורה. פאר וואס זאלסטו נימט אביסול שלאפין. האט ער זיי גיענפערט לובע קינדער עס ווערט זיין איין צייט. דאס עס וועט זיין איין לאנגער טאג צו שלאפין. אונ איין קארצער טאג תורה צו לערנין. אונ מצות

טוען: דאס האט ער גימיינט ווע' דער מענטש שטארבט. הט ער צייט אונ דעם פינסטערין צרוב צו שלאפין אבער תורה צו לערנון איז דר טאג קארץ: פאר צייטונס האבן אלי לייט פלייסיג תורה גילערונט. רבי יוחנן אוך רבי אלעזר זענין ניט גיגאנגין פיר איילין זאלין קיין תורה ניט לערנון. אונזערי חכמים שרייבין ווער עס לערונט תורה איז זיין מצוה גרעסער ווי ער וואלט מציל נפשות גיוועו אוך איז דאס לערנון איין גרעסערו מצוה ווי ער וואלט דאס בית המקדש גיהאלפון בויאין. אוך דו תורה לערנון איז איין גרעסערע מצוה ווי מכבד זיין פאטער אונ מוטער. אוף דרייא זאכען וייגט הקדוש ברוך הוא אלי טאג. איינס פון דו דריי זאכע איז. וועליכר עס קאן לערנון אונ לערינט ניט. יעדר מענטש איז מחויב אלי צייטון תורה לערנון. אפילו אז עס טוט אים וויי דר קאפ. אודער דר האלז אודער דאס לייב אודער דו ביינער אודר דר גאנצער גוף. זאל ער אלץ תורה לערנון. אונזערו חכמים שרייבין דאס זענין יסורים של אהבה. אז הקב"ה שיקט יסורים אוף אמענטש זאל ער תורה לערנון. אזו הט אים הקב"ה גוויס ליב. אונ דו תורה הייסט סם החיים. דס איז טייטש איין קרייטיכץ וואס עס איז פר אלים גוט. איין משל איין פאטער שלאגט זיין קונד אונ מאכט אים איין וואונד. וואס טוט ער לייגט ער אים צו איין פלאסטער. אונ דר פאטר זאגט צום קונד מיין קינד כל זמן דר פלאסטער לוגט אוף דעם וואונד זאלסטו גאר קיין מורא ניט האבן עס וועט דיר גאר ניט שאטין. דו מעגסט עסון אונ טרונקון אונ דיך וואשין אונ קאלט אודר אונ ווארום וואסר. אבער אז דו וועסט דעם פלאסטער אראפ נעמין איז עס דיר שעדליך. עס קאן זיך דיר מאכון ווילד פלייש. אזו זענין מיר אוך. הקב"ה איז דר פאטער אונ מיר הייסן זיינו קונדר. ער הט אונז גישלאגן מיט דעם יצר הרע וואס ער ברענגט דעם מענטש צו אלים שלעכטס. דער קיינין האט אונז הקדוש ברוך הוא גיגעבין איין רפואה דאס איז די תורה. אזו זאגט הקדוש ברוך הוא צו אונז קונדער איך האב אייך גישלאגין מיט דעם יצר הרע וואס ער רעדט אייך אהן צו אלים בייז. זאלט איר נעמען די רפואה וואס דאס הייסט איהר זאלט תורה לערנען וועט אייך דער יצר הרע גאר ניט קאנען טאהן ווי באלד איר וועט לערנען תורה האט איר קיין מורא ניט צו האבין פאר דעם יצר הרע. אבער אז איר וועט קיין תורה ניט לערנען ברענגט אייך דער יצר הרע צו אלים שלעכטין: אונ דר גמרא ירושלמי שטייט עס איז גיוועזן איינער וואס ער האט אלי טאג פיל רכילות אונ לשון הרע גירעדט איין מאהל הט ער חרטה אויף דעם. אין איז גיגאנגען צו רבי יוחנן ער זאל אים געבין איין רעכטע תשובה אזוי האט אים רבי יוחנן גיהייסין גייאין צו רבי חנינא. ווי ער איז גיקומען פאר ר' חנינא אין האט פון אים פאר לאנגט ער זאל אים איין תשובה געבין. הט אים רבי חנינא גיזאגט ער ווייסט ניט אויב ער קאן אים איין זיכערע תשובה געבין. נאר ער זאל תורה לערנען. וועט ער גיוויס האבען איין זיכערע תשובה. וואריין די תורה איז ארפואה צו אלים:

אויך גיפונען מיר אז די תורה איז מציל דעם מענטש פון טויט:

מעשה אין דער גמרא פסחים שטייט רבי חנינא בן דוסא איז גיגאנגען אויף דעם וועג. האט אים באגעגונט איין שדית. אזוי זאגט זיא צו אים ווען מען זאל אין הימיל ניט גיוועזן אויס רופען זייט גיווארונט אן רבי חנינא אין אן זיין תורה. אזוי וואלט איך דיך ממית גיוועזן. ענפערט איר רבי חנינא אז איך בין יוא חשוב אין הימעל בין איך אויף דיר גוזר זאלסט מיין ניט קיין מאכט האבין מענטשין צו שדין אזו הט איה די שדית גיבעטון ער זאל איר געבין רשות צוויי טאג אין דער וואך מיטוואך ביי נאכט אונ ערב שבת ביי נאכט:

מעשה רבי אביי איז גיגאנגען אויף דעם וועג האט ער באגעגונט איין שדית אזוי זאגט זיא צו אים ווען מען זאל אין הימעל ניט גיוועזן אויס רופין זייט גיווארינט אהן רבי אביי אין אן זיין תורה וואלט איך דיך ממית גיוועזן אזוי זאגט איר רבי אביי אז איך בין יוא חשוב אין הימעל. בין איך גוזר אז פון היינט אן זאלסטו קיין רשות ניט האבין מענטשין צארין טון: אונ דער גמרא ראש השנה שטייט. עס איז גיוועזן איין משפחה אין ירושלים וואס

זיי זענען געשטארבען צו אכצען יאהר. אזוי זענען זיי געגאנגען צו רבי יוחנן ער זאל זיי איין עצה געבען. אזו האט רבי יוחנן זיי געזאגט איך קאן אייך קיין עצה ניט געבען איר מוזט זיין פון דער משפחה פון עלי הכהן וואס זיי זענען פאר שאלטין געווארין דאס זייערע קינדער זאלין שטארבע צו אכצען יאהר. נאר די עצה קאן איך אייך געבען איהר זאלט תורה לערנען וועט איר ניצול ווערין ווארין די תורה איז מציל פון טויט. אזוי האבין זיי געלערנט תורה בהתמדה. זענען זיי געבליבען לעבין. פון דעמאלט אן רופט מען זיי משפחת רבי יוחנן ווייל ער האט זיי איין עצה געגעבין דאס דורך דער עצה זענען זיי געבליבען לעבען. אלישע בן אבויה. איז געוועזן איין גרויסער למדן ער פלעגט גיין אין הימל ארויף מיט גרויסע שמות הקדושים. לסוף האט ער זיך מומר געווען. האט מען אים איין נאמען געגעבין אחר. דאך האט ער נאך אלע צייטין גילערנט מיט זיינע תלמידים. ווייא ער איז געשטארבין אונ האט קיין תשובה ניט געטאן. האט זיך רבי מאיר זייער מצער געווען ווייל ער איז זיין תלמיד געוועזן אז זיין רבי זאל קיין עולם הבא ניט האבין. אזוי זאגט רבי מאיר ווען איך וועל שטארבין וועל איך זעהן אז מיין רבי זאל אין גיהנם ארויין קומען. ידורך דעם וועט ער קענען אין גן עדן אריין אויך קומען. ווען ער וועט אין גיהנם זיין עונש אפ קומען. ווען רבי מאיר איז געשטארבין האט מען געזעהן ווי עס איז ארויס איין רויך פון דעם קבר פון אחר. דאס איז דער סימן אז רבי מאיר האט זיין רבי גיברענגט אין גיהנם אריין. אזוי האט רבי יוחנן געזאגט ווי איין קונסט האט רבי מאיר באוויזין דאס ער האט זיין רבי גיברענגט אונ גיהנם אריין. ווען איך וועל שטארבען וועל איך אים מיט מיר מיט ברענגען אין גן עדן אריין. אונ איך וועל זעהן ווער עס וועט אים פון מיין האנד אוועק נעמען. ווען רבי יוחנן איז געשטארבען האט מען געזעהן ארויס איין רויך פון קבר פון אחר. דאס איז דער סימן דאס ער איז אין גן עדן אריין. דא קאן מען זעהן ווי גרויס דער זכות פון תורה איז. מיר געפינען אונ אלע ספרים אז תורה איז שטארק געליבט פר הקב"ה:

מעשה רבה בר שילא איז געגאנגען אויף דעם וועג באגעגענט אים אליהו הנביא אזוי פרעגט ער אליהו הנביא. ליבער רבי זאג מיר וואס טוט איצינד הקב"ה. אזוי זאגט אים אליהו הנביא ער לערנט איצינד די אלע הלכות וואס די רבנן האבין גילערנט:

דער קייסער אנטונינוס ער פלעגט אלי טאג תורה לערנען ביי רבי. עס איז געוועזן שטארק בסוד. דער קייסער האט גיהאט איין הייל פון זיין הויז ביז צום רבי'ס הויז. עס האט קיין שום מענטש ניט געוויסט אויב ער לערינט תורה. דער קייסער פלעגט אלע טאג צו זיין בייא רבי אללעם משרת ער פלעגט אים צו געבין עסין אונ טרונקען. אויך ווען רבי האט זיך שלאפין גילייגט. פלעגט זיך דער קייסער לייגין פאר דעם בעט אין רבי איז אויף אים ארויף גיגאנגען אין בעט אריין. איין מאהל זאגט רבי צום קייסער ליבער קייסער דאס איז ניט קיין כבוד איך זאל אויף א קייסער טרעטין. אזוי זאגט דער קייסער. ליבער רבי הלואי וואלט איך קאנען זיין איין פיס בענקעלע אויף יענער וועלט. איין מאהל פרעגט איהם דער קייסער ליבער רבי זאגט מיר אויב איך וועל האבין עולם הבא. אזו זאגט אים רבי. יוא איהר וועט פאר געוויס האבין עולם הבא ווייל איהר האט תורה גילערינט. אויך גיהער זיך דער מענטש ניט בגאוה צו האלטין ווען ער לערנט תורה. ווארין די תורה איז געגליכט צו דריי ערלייא גיטראנקין דאס ערשטע איז וואסער. דאס אנדערע איז מילך. דאס דריטע איז וויין. וואס די דרייא ערלייא זאכין האלטין זיך ניט אין זילבענע אונ ניט אין גילדענע כלים נאר אין ערדינע כלים וואס דאס איז ביי זיך שטארק שפל. אזוי אויך די תורה האלט זיך ניט בייא דעם וואס איז איין בעל גאוה. נאר בייא דעם וואס איז ביי זיך שפל. לעתיד לבא וועט הקב"ה נעמען איין ספר תורה אין זיין שוס אריין. אונ וועט זאגין די אלע מענטשין וועם האבין תורה גילערנט זאלין קומען נעמען זייער שכר. דרום דארף יעדער מענטש זיך איבער טראכטען ווי גרויס די מצוה פון תורה לערנען איז. די מצוה האט גאר קיין סוף ניט. ווארין די תורה איז אויף אונז מגין בעולם הזה ובעולם הבא אמן סלה.

אין דעם פרק ווערט ביי שריבען ווי אזוי מען זאל צדקה געבען. ווייל דער וואס ער גיט צדקה דער ווערט ביי שעריטט פון דעם טויט. אונזערע חכמים שרייבען דו מצוה פון צדקה איז זייער גרויס. אברהם אבינו האט צום ערשטען מקיים געווען די מצוה פון צדקה. ער האט אויף געבויעט א הויז פאר אורחים וועגען. אז עס איז צו אים געקומען איין אורח האט ער אים צו גענומען מיט גרויס פרייד. און ער האט געגעבען עסען און טרינקען ווי פיל ער האט באדארפט. יעדער מענטש דארף געבען צדקה נאך זיין פארמעגען. ווען איינער גיט ווייניג צדקה ווען ער גיט עס מיט דעם גאנצען הארצען איז זייער גוט. משל איינער בריינגט איין גרויסע מתנה צו איין מלך. איז אים אספק אויב דער מלך וועט זיא צו נעמען. און אז דער מלך גענומט שוין די מתנה. איז אים ווייטער אספק. אויב ער וועט קאנען זעהן דעם מלך. אבער ביי הקדוש ברוך הוא איז אנדערש. איינער גיט איין ארום מאן איין מתנה. הייסט ער גלייך ער וואלט געבען הקדוש ברוך הוא אליין די מתנה. און ער זוכה ער זאל זעהן הקדוש ברוך הוא. דוד המלך זאגט אין פסוק אין תהלים וואל צו דעם מענטש וואס ער בייגט זיך קלוג מיט איין עני. דאס מיינט מען ער זאל געבען צדקה בשתיקה. דער עני זאל ניט מבויש ווערען. פאר דעם וועט ער ניצול ווערען פון גיהנם. אונזערע חכמים שרייבען. ווען איין מענטש איז ארים און וויל ביי מענטשען ניט נעמען זאל מען אים געבען מיט חכמה דאס ער זאל ניט פר שטיין אז דאס איז צדקה וועט ער דאס צו נעמען. היינו ווען מען גיט אים די צדקה זאל מען אים זאגן איך ווייס אז דו ווילסט ניט אז מען זאל דיר שענקען. דרום לייא איך דיר אויס. און אז ער האט שוין צו גענומען מעג מען אים זאגן איך וויל דאס דיר שענקען. אודער מען זאל צו אים זאגן. ברענג מיר איין משכון וועל איך דיר דרויף לייאן. וועט ער דאך זאגן איך האב ניט קיין משכון זאל מען צו אים זאגן. איך וועל דיר לייאן אן א משכון אזוי וועט דער עני ניט פאר שעמט ווערען: די מצוה פון לייאן איין עני איז נאך גרעסער פון צדקה געבען. איין מין האט געפרעגט רבי גמליאל ווען אייער גאט האט ליב ארומי לייט פאר וואס גיט ער זיי אליין קיין געלד ניט אודער זאלין האבען פרנסה. האט אים רבי גמליאל געענטפערט איין גוטען תירוץ. למשל איין מלך איז געווען ברוגז אויף זיין זון. האט ער אים אין תפיסה איין געזעצט. און האט פאר זאגט אז מען זאל אים קיין עסען און טרונקען ניט געבען. דאך האט זיך איינער איבער דעם בן מלך דערבארעמט. און האט אים אריין געטראגין עסן און טרינקען. ווי דער מלך איז פון דעם געוואר געווארין איז דאס אים שטארק געפעלין. אזוי שיקט אים דער מלך רופען. און איז אים מכבד. און שענקט אים פיל געלד. אויך מאכט ער אים פאר א גרויסין חשוב. דאס משל איז אויף אונז געזאגט געווארין. הקדוש ברוך הוא הייסט אונזער פאטער און מיר הייסען זייני קינדער ווען איינער איז ארום האט דאך אים הקדוש ברוך הוא געשטראפט. ער זאל זיין ארום. און ווען איינער דערבארעמט זיך איבער הקב״ה'ס יגדער און גיט זיי זאלין האבען עסין. קאן מען פארשטיין ווי פיל שכר הקדוש ברוך הוא גיט אים דער פאר.

אונזערע חכמים שרייבען ווער עס גיט ניט קיין צדקה. איז גלייך ער דינט ח״ו די ע״א:

מעשה עס איז געווען בנימין הצדיק ער איז געווען דער גבאי פון צדקה. דעמאלט איז געווען איין גרויס הונגער אויף דער וועלט. איז צו אים געקומען איין אשה און האט צו אים ליבער רבי שפייזט מיך ווארין איך האב גרויס הונגער. זאגט ער צו דער אשה איך שווער דיר אז אצינד איז ניט דא קיין צדקה געלד. זאגט צו אים די אשה. ליבער רבי ווען די געסט מיר אצינד גאר ניט אזוי מוז איך מיט מיינע זיבען קינדער פאר הונגער שטארבען וויא ער האט דאס געהערט האט ער איר געגעבען פון זיין אייגען געלט צדקה. אין איין צייט ארום איז דער נבאי צדקה האט געדארפט שטארבען אזו זאגין די מלאכים צו הקב״ה רבונו של עולם די האסט געשריבען אין דער הייליגער תורה ווער עס איז מציל איין נפש פון דעם טויט איז גלייך ער וואלט די גאנצע וועלט ביי דעם לעבען דער האלטען. און דער בנימין הצדיק האט דער האלטן דוא אשה מיט אירע זיבן קינדר פאר וואס זאל ער אזו יונג שטארבען?

צח איז דער גוטער בנימין הצדיק לעבן געבליבן און הט נאך געלעבט צוויא און צוואנציג יאר. זעהט מען ווערפעס גוט צדקה ווערט ניצול פון דעם גיהנם משל צוויא שאף איינס איז געשוירן און איינס איז מיט געשוירן. זיי גייאן ביידי דורך איין וואסער מיילא דאס געשוירנע איז גרינג דורך געגאנגען איבער דעם וואסר. אבער דס אום געשוירנע הט ניט געקענט דורך גיין דאס וואסער ווייל עס איז געוועז שווער פון דר וואל. אזו אויך ווער עס שערט זיין געלד. דס מיינט מען ער גוט צדקה קאן ער גרינג קומען און גן עדן אריין. אבר ווער עס שערט ניט זיין געלד. ער גוט קיין צדקה ניט דר קאן אין גן עדן ניט קומען ער מוז דא בלייבן: אונזערע חכמים שרייבן אפילו איין ענִי זאל אויך צדקה געבין. דורך דעם זכות קען ער זוכה זיין ער זאל קיין צדקה ניט דארפן נעמן. אין פסוק שטייט הקדוש ברוך הוא זאגט צום מענטש דאס אלעס וואס דו טוסט אוף דר וועלט הן דו טוסט גוטס הן דוא טוסט שלעכטס. קענסטו אוף דעם אלם אוף יענר וועלט איין עונש ליידן. איז דאך קשה פאר וואס זאל ער ליידן איין עונש אוף דעם וואס ער הט גוטס גטאן. ארבבא ער דארף דאך צו האבן שכר דרום מוז מען דאס פר שטיין. וואס דר פסוק מיינט. ווען איינר גוט צדקה איין ענִי צווישין מענטשין. וואס דער ענִי ווערט דורך דעם פר שעמט. הייסט דאך דאס גוטס וואס ער האט דאך צדקה גיגעבן. אבער דורך דעם וועט ער האבין איין עונש ווייל ער הט דעם ענִי מבויש גישטעלט:

מעשה רבי ינאי הט גיזעהן ווי איינר הט צדקה גיגעבין איין ענִי פר מענטשין. אזו זאגט רבי ינאי צו אים ליבער מאן עס וואלט גלייכער גיוועזן דו זאלסט קיין צדקה ניט גיוועזן געבין וואס קומט דיר ארויס פון דר צדקה דר ענִי איז זיך מבויש גיווארין. פר פיר ערלייא זאכין קומט עם ממון של ישראל אין נכרים'ס הענד אריין. איינס פון די פיר איז ווער עס זאגט פר מענטשין אז ער וועט צדקה געבין. און איז ניט מקיים. דריי ערלייא זאכין איז פר האנדין וואס הקב"ה אליין רופט אוים יעדען טאג דעם שכר. איינס פון די דרייא איז. ווען איין עושר גיט דעם ענִי מעשר פון זיין געלד בשתיקה. און עס איז פאר האנדין צוויי ערליי צדקות. וואס איינע איז מציל דם מענטש פון גיהנם און איין צדקה איז פר האנדין וואס זי איז מציל פון מיתה משונה. ווען איינר גוט צדקה בסתר און מיט דעם גאנצן הארץ. די צדקה איז אים מציל פון גיהנם. אבער ווען איינר גיט צדקה בשתיקה מיט אזו איין אופן וואס מען ווייסט ניט ווער די צדקה הט גיגעבין. די צדקה איז מציל פון מיתה משונה: די מצוה פון דר צדקה איז גרעסער פון אלי קרבנות. אוך ווען איינר גוט איין ענִי צדקה איין פרוטה מיין לויט זיין פר מעגין. איז די מצוה אוך זייער גרוים. און וועליכער מענטש ער גיט צדקה. ווערט ער גיבענשט מיט זעקס ברכות. וואס מיין דר גיט דעם ענִי צדקה מיט גיטע רייד דר ווערט גיבענשט מיט עליף ברכות. אוך שיקט מענטש גיט צדקה. מיין בשערט אים הקב"ה ער זאל נאך מיין קענין געבין. און אז דר אים צו הקב"ה פרומי ארומי לייט וואס די צדקה איז ביי זייא אהן גיליינט. ער איז צדקה איז ביי דעם ענִי אהן גיליינט. האט ער דורך דעם איין גרויסין שכר. זוכה דאס זיינו קינדר זענין גרויסי עשירים און גרויסי בעלי חכמות אין גרויסי לומדים. אוך ווען איינר לייעט איין ענִי געלד ווען ער איז אין איין נויט. איז דאס איין גרויסי מצוה פאר דעם איז ער זוכה אז ער בעט עפים פון הקדוש ברוך הוא. טוט הקב"ה זיין באגער ווען איין ענִי זוצט און זיין שטוב אין עסט און טרונקט. טאר מען ניט זאגין אז מען זאל שוין דעם ענִי קיין צדקה ניט געבין ווייל ער פירט זיך און זיין שטוב אורינטליך. ניין דם טאר מען ניט זאגין נאר אדרבה מען זאל אים געבן: אונזערי חכמים שרייבן ווער עס ה"ל צדקה נעמין דעם זאל מען געבן ער מאג זיין ווער ער וויל:

מעשה איין עני איז געקומען צו רבי נחמיה. אזו זאגט ער צו דעם עני. זאג מיר וואס איז דיין גוואנהייט צו עסין. אזו זאגט דער עני. איך בין גוואנט צו עסין פעט פלייש און טרונקען אלטין וויין. אזוי זאגט דער גוטער רבי נחמיה איך האב יעצט ניט אויב דו ווילסט קאנסטו יעצט רעכטין ארבים. אזוי האט דער עני געגעסין ארבים אונ איז באלד געשטארבן ווייל ער איז ניט געוואנט געוועזין מיט דעם עסין:

מעשה אליעזר איש ברתותא ער איז געוועהן איין פרומער מאן. ווען די גבאי צדקה האבן איהם באגעגנט האט ער זיי אוועק געגעבין ווי פיל ער האט ביי זיך געהאט. איין מאל האבן אים באגעגנט די גבאי צדקה אויף דעם מארק. וויא זייא האבן אים דער זעהן. אזוי זענען זיי פון איהם אוועק געלאפין. ווייל זיי האבן אוף איהם רחמנות געהאט ווארום ווען ער האט זיי געזעהן האט ער זיי דאס גאנצע געלט אוועק געגעבין. וויא דער גוטער אליעזר איש ברתותא האט דאס געזעהן. אזו לויפט ער זייא נאך אונ זאגט צו זיי איך מוא איין שבועה דאס איהר זאלט מיר זאגין וואס איר דארפט. זאגין זיי אז דוא ווילסט דוקא וויסין. מוזין מיר דיר דער צייליגן. מיר גייען פאר איין ארומע יתומה אונ פר איין ארומע יתום נאדן צו נאנד נעמין. זאגט דער גוטער אליעזר איש ברתותא. מיין טאכטער איז דאך איין כלה איז ביי מיר דער נאדן וואס איך דארף מיין טאכטער צו געבין אונ גוט דאס אוף די ארומע יתומים:

רבי יונה ווען ער פלעגט איין פרומען מענטש צו זעהן וועליכער איז פון זיין עשירות אפ געקומין. אזו פלעגט ער אים זאגין. מיין ליבער מאן איך האב געהערט דאס דו וועסט איין ירושה נעמין פון איין ווייט לאנד. אזו נעם פון מיר דאס געלד אונ אז די ירושה וועט דיר אהן קומין וועסטו מיר אפ געבין. באם דער אפ געקומינר עושר וויל דאס געלד ניט נעמין. אזו זאגט ער צו אים זאלסט וויסין דאס איך וויל דיר דם געלד שענקין. אזו איז ער שוין ניט מבויש געווארין:

רבי אבא אז ער פלעגט וועלין צדקה געבין פלעגט ער אזוי טאהן. ער הט איין געבונדין דאס געלד אונ איין טיכיל אונ הט עס אונטער געווארפין אוף דעם אורט וויא די ארומע לייט גייען אונ איז געלבסט אוועק געגאנגן. דאס ער אליין הט ניט געוויסט וועליכער עני עס הט עס צו גענומין. דאס האט ער געטאהן בדי דער עני זאל ניט מבויש ווערין:

רבי חנינא הט זיך נוהג געוועהן דאס אלי פרייטוג הט ער אפ געשוקט איין עני פיר גילדין. איין מאל הט ער די פיר גילדין אפ געשוקט מיט זיין ווייב. ווי דאס ווייב איז צוריק געקומין אזו זאגט זיא ליבר מאן. פר וואס שוקסט דו דעם עני צדקה. ער דארף גאר קיין צדקה ניט. אזו זאגט רבי חנינא מיין ליב ווייב. וואס האסטו ביי דעם עני געזעהן וואס דו זאגסט דאס ער דארף קיין צדקה ניט. זאגט דם ווייב איך האב געהערט ווי דר עני הט זיין ווייב גיפרעגט. אוף וועליכן טושטך וועלין מיר היינט עסין צו אוף דעם זילבערנים אודער אוף דעם גילדענם. אזו זאגט רבי חנינא מיר דארפין דאך רמאים צו דאנקין. ווען עס זאל קיין רמאים ניט זיין. וואלטין מיר אלי טאג גיזונדיגט ווארין ווען דו האסט איין עני ביי דעם טיש דארפסטו אים געבין עסין אונ טרונקין דאס וועלכע וואס די עסט. ניט אזוי ווי דו עסט ווייס ברויט אונ דעם עני גיבסטו שווארץ ברויט אוך דארפסטו אים געבין איין גוט געלעגיר. ניט אזו ווי דו טוסט דו שלאפסט אונ אבעט אונ ער שלאפט אוף דער ערד:

מעשה מר עוקבא פלעגט צו שוקין אלי ערב יום כפור איין עני פיר הונדרט גולדינס. איין מאל הט ער גישוקט דאס געלד אום ערב יום כפור דורך זיין זון. ווי דר זוהן איז צוריק געקומן. אזו זאגט ער ליבער פאטר. די דארפסט דעם עני מיין קיין געלד ניט צוא געבין. זאגט מר עוקבא מיין קינד וואס האסטו אזוינס ביי דעם עני געזעהן וואס דו זאגסט אז ער דארף קיין צדקה ניט. זאגט ער. איך הב געזעהן דם ער עסט גוטע מאכלים. מען

קאכב

קאבט מיט גוטין אלטין וויין. אזו זאגט מר עוקבא ליב קינד. ווייל ער פירט זיך יוא אזו צרענגליך ווייל ער איז איין כפונק. דרום וועל איך איהם דאס אנדערע מאל טאפל שיקן. ווי דר גזמער מר עוקבא האט געוואלט שטארבין. האט ער גיהייסין מען זאל אים ברענגין זיין ביך ער זאל זיהען ווי פיל צדקה ער האט צו טיילט. האט ער גיזעהן דאס ער האט צו טיילט זיבען טוזנד גולדין. אזו זאגט ער איך האב נאך ווייניג ביי צערונג מיט צו נעמען ווייל איך גייא אונ איין ווייטין וועג אריין דרום מוז מען זיך נאך ביי צערונג מיט נעמין. אזו האט ער העלפט פון זיין פר מעגין צו טיילט ארומי לייט: אונזערי חכמים שרייבן דו מדות פון הקדוש ברוך הוא זענין פיל בעסיר ווי דו מדות פון מענטשין. אז עס קומט איין קרוב צוא איין מענטש. ווינא באלד דער קרוב איז איין עושר איז ער אים מכבד מיט כל מיגליכקייט אונ אז עס קומט איין קרוב איין עני. אזוי זאגט ער דו ביסט גאר מיין קרוב ניט. איך האב פון דיר קיין מאל ניט גיהערט איך קאן דיך גאר ניט. אבער הקדוש ברוך הוא טוט ניט אזו. ווען מיר ישראל זענין שוין גאנץ ארום אונ שפל. זאגט הקדוש ברוך הוא צו אונז איהר זענט מייני קרובים. ווען איין ארומאן טוט תפלה צו הקדוש ברוך הוא נעמט ער איהם אהן פאר איין קרוב אונ הקב"ה טוט זיין בקשה. דרום זאל זיך יעדערער ביי העפטין אהן אזעלכי מדות. וועט אונז הקב"ה ביי שערמין פון אלים בייזן אונ וועט אונז ברענגין אונ דעם גן עדן אמן סלה:

פרק שלישי

אין דעם פרק ווערט גיברענגט פון גמרות וואס עס אללס פאר האנדין צוא דרייא ערלייא זאכען. אפילו ווען עס גייט דעם מענטש גאר ניט זאל ער אויך אונ דעם מעיין זיין וועט ער גיפונין דריי הונדערט זאכון. דריי ערלייא זאכען דער לענגערין דעם מענטש דאס לעבן. דאס ערשטעס איז וועליכער איז מתפלל בכוונה. דאס אנדערו איז ווער עס איז מאריך ביי דעם עסין ביי דעם טיש. דם דרוטע איז. ווער עס זוצט לאנג אונ דעם בית הכסא. דריי ערלייא איז דא וואס יעדער דארף שטענדיג מתפלל זיין. א) אויף איין גוטען חלום. ב) אויף איין גוט יאהר. ג) אויף איין גוטען מלך: דריי ערליי זאכין איז דא וואס מען דארף אויף זיי גיט אכטונג געבין. א) איין חתן. ב) איין חולה. ג) איין כלה: דריי ערלייא זאכין איז דא וואס זיי ברענגין דעם מענטש דאס מען גידענקט אונ הימיל זיינע עבירות. א) וועלכער ער גייט פאר איין שלעכטו מויער אודער פאר איין אלט גיבייא. ב) ווער עס טוט תפלה אונ ער שפארט זיך איין אז דו תפלה זאל דווקא אהן גינומען ווערין. ג) וועהן זיין חבר טוט איהם שלעכטס אונ ער זאגט הקדוש ברוך הוא וועט זיך שוין פאר מיר אהן נעמין: דריי ערליי זאכין איז דא וואס זייא דער קערצין דעם מענטש דאס לעבין. א) אז מען רופט אויף איין מענטש צום ספר תורה אונ ער וויל ניט גיין. ב) ווען מען איז אים מכבד מיט איין כוס צוא בענטשין אונ ער וויל ניט נעמין. ג) וועלכור עס מאכט זיך אליין פאר איין חשוב: דרייא ערלייא זאכון רופט אויס הקב"ה אליין אין הימיל. א) ווען עס דארף ח"ו הונגער זיין. ב) וועהן עס דארף זיין איין ברכה אויף דער וועלט. ג) וועהן מען זאל האבין איין גוטין פרנס: דרייא ערלייא חלומות ווערין מקוים. א) וועהן דער חלום איז פאר טאג. ב) וועהן עס חלומט איהם אויף זיין חבר. ג) ווען אין דעם חלום ווערט באלד באשייד וואס דר חלום בייטייט: דרייא ערלייא זאכון ברענגין דעם מענטש צוא ארומקייט. א) וועלכער ער איז משתין נאקיט פר זיין בעהט. ב) וועלכער וואס וואשט זיך ניט דו הענד צום עסין. ג) ווען זיין ווייב שעלט איהם אונ ער הערט. דרייא ערלייא באשעפינישון איז דא וואס לענגער זייא לעבן ווערין זייא אללעם שטארקער. א) איין פיש. ב) איין שלאנג. ג) איין חזיר. דריי ערליי זאכי האט משה רבינו אליין גיטאן אונ הקב"ה האט דרויף מסכים גיוועהן. א) ווען

הקדוש ברוך הוא האט אים גיזאגט אז נאך דרייא טעג זאל ער קומען דוא תורה מקבל זיין. אונ ער האט אוים גיווארט נאך איין טאג. ב) וואס משה רבינו האט זיך פורש גיוועזן פון זיין ווייב. ג) וואס ער האט צוא בראכין די לוחות: דרייא זאהר האבן בית שמאי אונ בית הלל גיקריגט דער האט גיזאגט דיא הלכה זאל בלייבין ווי איך זאג אונ דער זאגט דיא הלכה זאל בלייבין וויא איך זאג. ביז עס איז ארוים איין בת קול פון הימיל דאס זיי ביידע זאגין גאנץ תורה. דאך זאל די הלכה בלייבין אזוי וויא דוא בית הלל. דריי ערליי מענטשין זעהן דאס גיהנם ניט. א) וועלכער עס איז איין גרויסער ארום מאן. ב) וועלכער איז שלאף אויף חולי מעים. ג) וועלכער איז שולדיג אונ האט ניט צוא בייא צאלין. אטייל זאגין וועלכער עס האט איין בייז ווייב: דרייא ערלייא מענטשין שטארבין פליצלונג. א) וועלכר איז שלאף אויף חולי מעים. ב) וועלכי צוא קינד גייט. ג) וועלכור דוא געלי זיכט האט דריי ערלייא זאכין איז דא וואס דער מענטש קאן זיך אהן זיי ביי גיין. א) אן כעס ב) אן טרונקען ג) אן געלד אויב ער איז איין ווהרן. אטייל זאגין אן שפילען: דריי ערלייא זאכין איז דא וואס דאס לעבין איז ניט קיין לעבין. א) וועלכער עס מוז ווארטין ביז דעם חבר שיקט איהם עסין. ב) ווען זיין ווייב הערשט איבער איהם. ג) וועלכער עס לעבט מיט יסורים. אטייל זאגין וועלכער עס האט ניט מעהר ווי איין העמד: דריי ערלייא זאכין דארף מען תיכף איינס נאך דעם אנדערין צו טוהן. א) אז מען ברענגט איין קרבן. דארף מען דאס קרבן תיכף נאך דער סמיכה שעכטין. ב) תיכף נאך דער ברכה גאל ישראל זאל מען שמונה עשרה אהן הייבען. ג) תיכף נאך דיא הענד וואשען זאל מען ברכה זאגין: דריי ערלייא זאכין האט הקב"ה באשאפען. ווען ער זאל עס ניט גיוועהן באשאפען וואלט ער עס גידארפען נייטיג צו זיין. א) איין מת זאל פאר שטונקען ווערין ווען ניט וואלט דער מענטש דאס מת איביג בייא זיך גיהאלטין. ב) דער מענטש זאל אהן מת פאר געסין ווען ניט וואלט דער צער גרוים גיוועהן. ג) דיא תבואה זאל פולין ווען נוט וואלטן דוא עשירים אויף גיקופט אלי תבואות ביז עס וואלט גיוועזן איין יקרות. טייל זאגין וואס עס איז דא איין מטבע אויף דער וועלט. דרייא ערלייא זאכין איז דא וואס עס איז איין סכנה מען זאל צווישין זיי אליין גיין. א) איין בוים. ב) אווינד. איין אשה. אטייל זאגין איין חזיר. אטייל זאגין שלאנגין. ג) ווען איין מענטש גייט צווישין צוויי נקבות איז עס איין גרויסי סכנה ווארום טאמער איז זוא ערשט איין נדה גיווארן קאהן דער מענטש חס ושלום שטארבין: דרייא ערלייא זאכין זענען צוריק גיקומין אויף דעם זעלבין אורט וויא זעגין צום ערשטין גיוועהן. א) דיא ישראל זענין צוא ריק גיקומין פון מצרים אונ פון בבל. ב) דאס זולבער וואס דוא ישראל האבן צוא גינומין אין מצרים איז צוריק גיקומען קיין מצרים. ג) דאס כתב פון דיא לוחות זענין צוריק אנג הימיל אריין: דרייא טירין האט דאס גיהנם. א) אין דער מדבר. ב) אונ ים. ג) אונ ירושלים: דריי ערלייא זאכין האט רבי ישמעאל בן רבי יוסי גיזאגט. א) מיט דריי מענטשין זאלסטו קיין משפט נוט האבין. ווארין איינער וועט דיך לאזין אונ צוויי וועלין עדות זאגין וועסט דוא גיווים פאר שפילין. ב) וועהן דוא האסט קיין געלד ניט זאלסטו ניט פרעגין ווי טייער דיא סחורה איז. ג) האב איך ניט ארוים גישריבין: דרייא ערלייא זאכין. האט רבי בר רבי יהודא גיזאגט. א) ער זאל אליין נוט גיין ביי נאכט. ב) ער זאל ניט שטיין נאקיט פאר איין לעכט. ג) ער זאל ניט גיין אונ איין נייא באד אריין ווארין עס איז איין סכנה עס קאהן זיך איין ברעכין: דרייא זאכין איז דא וואס מעהן טאר זיך מיט זייא ניט רייצען. א) איין יונגער נכרי. ב) איין יונגער תלמיד. ג) איין שלאנג. ווארין די אלע דרייא קענין באלד צו איין חשובות קומין וועלין זיי זיך אן דיר נוקם זיין: דריי ערלייא זאכין האט רבי יוחנן גיזאגט וועגין די לייט פון ירושלים. א) ווען דיא: גייסט אין איין מלחמה אריין זאלסט דיא גיין צום לעצט דארף דעם וועסטו קענין צום ערשטין אהיים גיין.

ב) דיא זאָלכט חברותה מאַכין מיט דעם וואָס זיין מזל דינט איהם. ג) מאַך דיין שבת וויא
אין דער וואָכין כדי זאָלסט ניט דאַרפין צוא מענטשין: דריי ערליי זאַכין. האָט רבי יהושע
בן לוי גיזאָגט ווענין דוא ריטש פון ירושלים. א) ווען דוא ווילסט עפּיס טאָהן זאָלסט
טאָהן בשתיקה. ב) גיב ליבערש דיין טאָכטער פאַר אַ משרת איידער וויא זאָל אַלט ווערן.
ג) גיב אַכטונג אויף דיין ווייב תיכף נאָך דר התונה ווענין זנות. אוֹך ווענין דעם געלד וויא
פיל זיא נעמט ביא דיר. דריי מענטשין זענין זוכה צוא האָבן עולם הבא. א) וועלכער עס
וואָנט אין ארץ ישראל. ב) וועלכער עס לאָזט זיינע קינדער תורה לערנון. ג) וועלכער עס
לאָזט איבער וויין פון זיין קידוש אודער פון הבדלה: דרייא מענטשין האָבין פאַר זוכט עולם
הבא אויף דער וועלט. אברהם. יצחק. יעקב: דרייא מענטשין האָבין קיין יצר הרע ניט
גיהאַט אברהם. יצחק. יעקב. אַטייל זאָגין אַז דוד המלך אויך: דריי ערליא ווערין גירופין
דעם נאָמען פון הקדוש ברוך הוא. א) דוא צדיקים. ב) משיח. ג) ירושלים. דריי ערליא
זאַכין איז דאָ וואָס דער מענטש ווערט פון זייא ניט ניצול. א) עבירות וואָס דער מענטש
טוט. ב) דאָס יעדער מענטש מיינט דאָס זיין תפלה ווערט אָן גינומען. ג) וואָס דער
מענטש רעט לשון הרע: דרייא ערליא זאַכין איז דאָ וואָס איינער איז ניט גלייך צום
אַנדערין. דאָס קול. און דאָס גישטאַלט. און דוא דעה. ווען דאָס גישטאַלט זאָל ניט
זיין פאַר ענדערט. וואָלט פיל עבירות גישעהן. יעדער וואָלט גזאָגט אויף איין פרעמדי אשה
דס איז זיין ווייב. דרום האָט הקב"ה פאַר ענדערט דיא צורות. אויך ווען דוא דעות זאָלין
גיוועזן זיין גלייך וואָלט פיל גניבות גישעהן. וואָרין יעדערר וואָלט גוויסט וויא זיין חבר
הָט בהעה דם געלד צו ביי האַלטין: דריי ערליי מענטשין הָט הקדוש ב"ה גיגעבין קפיצות
הארץ. דס מיינט מען אַז אונ איין טאָג האָבין זייא גקאָנט פיל אָפּ גיין. א) אליעזר דר
קנעכט פון אברהם אבינו. ב) אברהם אבינו. ג) יעקב אבינו אליין: דרייא ערלייא זאַכין
קומן פּליצלונג. א) משיח. ב) איין מציאה. ג) איין עקרים: דרייא זאַכין זאָל מען מיט
דער לינקער האַנד פון זיך אָפּ שטוסין און מיט דער רעכטער האַנד זאָל מען צוריק צוא
זיך נעמין. א) דער יצר הרע. ווען איינער שטויסט פון זיך דעם יצר הרע צוא פיל אָפּ.
טוט ער ניט גלייך אַזוי ווי מיר וועלין ווייטער שרייבין. ב) איין קינד. ג) זיין ווייב: דרייא
ערלייא זאַכין זענין גיזאָגט גיוואָרין בייא דיא נעגיל אָפּ שניידין. א) ווער עס פאַר ברענט
דיא נעגיל דער הייסט איין חסיד. ב) ווער עס בייא האַלט דוא נעגיל דער הייסט איין
צדיק. ג) ווער עס וואַרפט אַוועק דיא נעגיל דער הייסט איין רשע. דרייא ערלייא זאַכין
האָט הקדוש ברוך הוא אונז גיגעבן וועלכעס מיר באַקומין זייא דורך יסורים. א) דיא תורה.
ב) ארץ ישראל. ג) עולם הבא. דרייא ערלייא זאַכין רופט אוים הקדוש ברוך הוא. דעם
שבח אונ היומיל. א) דער וואָס זינדיגט ניט. ב) ווען איין עני גיפינט עפּיס און גיט עס
צוריק אָפּ. ג) איז ווען איין עושר גיט מעשר בשתיקה: דרייא האָט הקדוש ברוך הוא ליב.
א) ווען ער איז ניט קיין רגזן. ב) ווער ער איז ניט קיין שיכור. ג) ווער עס איז איין
איינגיהאַלטיגער: דרייא האָט הקדוש ברוך הוא פיינד א) וועלכער עס איז מיט זיין הארץ
פאַלטש. ב) ווער עס ווייסט איין עדות אויף זיין חבר און זאָגט ניט. ג) ווער עס ווערט
זיין חבר פון זנות און דר נאָך זאָגט ער אויף איהם אַליין עדות: דריי הייסט זייער לעבין קיין
לעבין ניט. א) וועלכער עס איז איין גרויסער בעל רחמן. ב) וועלכער איין רגזן איז. ג) וועלכער
איין מפונק איז. דרייא האָבן זיך איינער מיט דעם אַנדערין ליב. א) זענין דיא גרים.
ב) זענין דיא קנעכט. ג) זענין דיא ראָבן: דרייא האָבן זיך פיינד איינער דעם אַנדערין.
א) זענין דוא הונד. ב) זענין דוא אומה וואָס הייסט חברין. דיא הינער. אַטייל זאָגין דאָס
דוא זונות אויך. אַטייל זאָגין אַז דוא תלמידי חכמים פון בבל אויך: דרייא אוצרות האָט
יוסף הצדיק גימאַכט און מצרים. דעם ערשטין אוצר האָט קרח באַקומין. דעם אַנדערי

האט

האט אנטוניגוס קיכר ביי קומן. דער דריטער אוצר איז נאך דא. ער איז אהן גיברייט פאר
דוא צדיקים לעתיד לבא: דרייא קולות גייען פון איין עק וועלט צוא דער אנדערע עק וועלט.
א) ווען דוא זון גייט אויס פון דעם הימיל. ב) דם ברוטונג פון רוים. ג) דאס קול פון דער
נשמה ווען זיא שייד זיך אפ פון דעם גוף פון דעם מענטש. נאר דוא חכמים האבין דאס
קול פון דער נשמה מיט וייער תפלה מבטל גיוועזן: דרייא קרוינין זענין דא. א) פון דעם
מזבח דאס האט אהרן הכהן בייא קומן ווייל ער איז איין כהן. ב) פון מלכות דיא קרוין
האט דוד המלך בייא קומן ווארין ער איז איין מלך. ג) אונ פון דעם ארון דוא קרון איז
נאך דא דאס מיינט מען דוא קרון פון דער תורה. ווער עס לערונט תורה דער איז זוכה
צוא דער קרון. מיט דרייא זאכין איז גמילות חסד גרעסער דוא מצוה פון צדקה. א) צדקה
גייט נאר בייא עניים אבער גמילות חסד גייט אהן הן בייא עניים אונ הן בייא עשירים.
צדקה איז נאר בייא לעבידיגע אונ גמילות חסד איז הן בייא לעבידיגע אין הן בייא טויטע:
צדקה גייט נאר אהן מיט געלד. אונ גמילות חסד גייט אהן הן מיט געלד אונ הן מיט
דעם גוף: דרייא ערלייא ספרים ווערין גיעפענט אונ ראש השנה. א) פון צדיקים. ב) פון
רשעים. ג פון מיטיל מעסיגע מענטשין: דרייא שליסלין האט הקדוש ברוך הוא אליין אונ
זיין האנד. א) פון איין אשה ווען זוא גייט צוה קינד. ב) פון רעגין. ג) פון תחית המתים:
דריי גוטע פרנסים זענין גיוועזן דאס מיינט מען שפייזערס. א) משה רבינו. ב) אהרן הכהן:
ג) מרים: דרייא האבין דיא זון שטיל שווייגין גימאכט. א) משה רבינו. ב) יהושע:
ג) נקדימון בן גוריון: דרייא מלכים האבין גיקעניגט איבער דער גאנצער וועלט: א) אחאב
בן עמרי. ב) נבוכדנצר. ג) אחשורוש: דרייא זאכין איז דא וואס הקדוש ברוך הוא וויינט
איבער זייא אלי טאג. א) ווער עס קאן לערנין אונ לערונט ניט. ב) ווער עס וויל לערנין
אונ קאן ניט. ג) איין פרנס איבער דעם קהל וואס ער האלט זיך בגאוה אומזונסט: דרייא
זאכין איז דא וואס דוא וועלט שטייט דרויף. א) איז דוא תורה. ב) דער זכות פון דוא
קרבנות. ג) איז גמילות חסד: דריי זאכין איז דא וואס אויף זייא שטייט דוא וועלט. א) איז
דין. ב) איז אמת. ג) איז שלום: דריי ערלייא זכותים איז דא וואס דער רעגין גייט דורך
דעם. דאס ערשטע איז דער זכות פון דער ערד. דאס אנדערע איז דער זכות פון חסד.
דאס דריטע איז דער זכות פון יסורים. דרייא סימנים האבין דוא ישראל אהן זיך. א) רחמנים.
ב) ביישנים. ג) גומלי חסדים. וועלכער האט אהן זיך דוא דרייא סימנים מאג מען זיך
אהן אים באהעפטין. אונ וועלכער עס האט ניט אהן זיך דיא סימנים דער איז ניט ווערט
מען זאל זיך מיט אים ביי העפטין: דריי זאכין איז דא וואס מען זאל זיך דר צו אפ געבין:
א) איז חליצה. ב) מען זאל מאכין שלום צווישין מענטשין. ג) מען זאל מפר נדרים זיין:
דרייא זאכין איז דא וואס מען זאל זיך פון זייא היטין. א) איין קליינע יתומה זאל מען ניט
פאר קנסין ווארין אז זי וועט גרויס ווערין קאן זיא חרטה האבין. ב) מען זאל ניט נעמין קיין
פקדון צוא באהאלטין ווארום טאמער ווערט עס פר לוירין אונ דער וועט עס וועלין אפ
געמין. ג) מען זאל קיין ערב ניט זיין ווארין טאמער וועט ער ניט צאלין וועט דער ערב
דארפין צוא צאלין: אין דרייא זאכין זאל מען גיווארונט זיין. א) מען זאל קיין סך ניט
זיצין. ווארין פון צוא פיל זיצין קומט ח"ו חלשות. ב) מען זאל ניט צוא פיל שטיין ווארין
עס קומט הארץ ווייטיג. ג) מען זאל ניט צוא פיל גיין ווארין עס שאד צוא דיא אויגין:
דרייא זאכין נעמין דעם מענטש אוועק דיא קרעפטין. א) דאס זארגין. ב) צוא פיל גיין:
ג) פון פיל עבירות: דרייא זאכין שאטין דעם מענטש צום גיזונד. א) וועלכער עס מוט
זיין צורך שטייענדיג. ב) וועלכער עס טרונקט שטייענדיג. ג) וועלכער עס האט מיט זיין וייב
צוא טאן שטייענדיג. דרייא זאכין האבין בייא דעם מענטש חן. א) זיין דירה דאס ער
מיינט אז אויף דער גאנצער וועלט איז זיין דירה די שענסטע. ב) זיין וייב. ער מיינט אז זיין

ווייב איז די שענסטע אונ דער גאנצער וועלט . ג) וואס פאר איין כהורה דער מענטש קויפט
מיינט ער אז ער האט צום בעסטן גיקויפט . דרייא האבין שותפות אונ דעם מענטש . א) אי
הקדוש ברוך הוא . ב) דער פאטער . ג) די מוטער . דרייא זאכין איז דא וואס מען מעג
זאגין שקר . עס הייסט חאטשי מען האט זיך גיטאן מעג מען זאגין אז מען האט זיך ניט
גיטאן . א) אז מען פרעגט דעם מענטש אויב ער האט דאס היינט גילערנט חאטשי ער האט
עס יוא גילערנט זאל ער זאגין דאס ער האט עס ניט גילערנט . ווייל מען טאר זיך ניט
בגאווה האלטין . ב) אז מען פרעגט דעם מענטש אויב ער האט היינט מיט זיין ווייב גיהאט
זאל ער זאגין ניין . ווייל דאס איז איין מדה פון צניעות . ג) אז מען פרעגט דעם מענטש
אויב דער בעל הבית האט דיר גיט עסין אונ גיט טרונקין גיגעבין זאל ער זאגין ניין . ווארום
אז ער וועט זאגין יוא . וועלין אלע אורחים צו דעם בעל הבית לויפין עסין . אזוי וועלין זייא
דעם בעל הבית אונ גאנצין אויף עסין . דריי מענטשין איז דא וואס זיי גייען אין גיהנם אריין
אונ זיי קומען שוין ניט צוריק . א) וועלכער עס ליגט ביי א פרעמדי אשה . ב) ווער עס איז
איינעם מבייש פאר פרעמדי מענטשין . ג) ווער עס גיט איין מענטש איין צינאמען . אודער
וועלכער עס האט שוין גיהאט אפילו דעם צינאמען נאר מען האט אים שוין איין לאנגע צייט
דעם צינאמען ניט גירופין . אונ ער רופט אים איצינד דעם צינאמען . איז די עבירה גלייך
ווי ער וואלט אים הערשט דעם צינאמען גיגעבין . דריי ערלייא זאכין איז דא וואס הקב"ה וויל
פאר דעם דיזען מענטש יעדער צייט בצארין . א) ווער עס נארט זיין חבר . ב) ווער עס גזילט
ביי זיין חבר . ג) ווער די עבודה זרה דינט : דריי ערלייא זאכין איז דא וואס זיי שרייען אונ
זייער גישריי ווערט ניט דער הערט . ווער עס לייעט אוועק זיין געלד אן עדות . ב) וועלכער
עס שענקט זיין געלד אוועק זיין קינד ביי זיין לעבין . ג) וועלכער מענטש וואס זיין ווייב
שאפט איבער אים : דריי ערליי זאכין ברענגען דעם מענטש צו פריא גראה זיין : א) קליינע
שיך . ב) א קליין בעט . ג) ווער עס האט מיט זיין ווייב צו פיל צו טאן : דריי מאהל אונ
יעדען טאג גייט ארויס איין קול אונ היכל פאר הקב"ה . עס וואלט בעסער גיוועזן הקב"ה וואלט
דעם מענטש ניט גיוועזן בשאפין ווייל ער האט אים יוא בשאפין זאל ער פרום זיין אונ זאל
טאן דעם ווילין פון הקב"ה . דריי ערליי עבירות ווערין דעם מענטש ניט פארגעבין . א) ווער
עס רעדט קיינין די מדות פון הקב"ה . ב) ווער עס רעדט מיט דעם מויל אונ מיט דעם הארץ
איז עס פאלטש . ג) ווען איינער זעהט זיין חבר טוט איין עבירה . אונ דער נאך זאגט ער אויף
אים אליין עדות . דריי ערלייא עבירות איז דא וואס דער מענטש מוז גרויס תשובה טאן
דאס דיא עבירות זאלין אפ גימעקט ווערין . א) וועלכער בייא א פרעמדע אשה ליגט .
ב) וועלכער עס נעמט זיך כבוד דארך דעם בזיון פון זיין חבר . ג) ווער עס גיט זיין חבר
איין צינאמין . אטייל זאגין ווער עס איז זיין חבר מבייש אפילו אונ דעם לערנען . דרייא
ערליי עבירות איז דא וואס זיי ווערין קיין מאל ניט פאר געבין . אפילו אים יום כפור .
אודער יסורים . אודער דער יום המיתה וואס אויף אנדערי עבירות איז דאס מכפר אונ
אויף די דריי עבירות איז דאס ניט מכפר . א) ווען איינער משפט פאלטש . ב) ווער עס ליגט
ביי איין פרעמדי אשה . ג) ווער עס רעדט לשון הרע . דרייא ערלייא זאכין האט הקב"ה פיינד
א) ווער עס איז משתין אונ האלט באותו מקום . ב) ווער עס פירט זיך ניט מיט זיין ווייב
בצניעות . אויף דעם זעלבין איז גיזאגט גיווארין . ער טוט מעשה בהמה . ג) ווער עס דער
ציילט וואס ער רעדט מיט זיין ווייב בשעת מעשה : דרייא זאכין איז דעם מענטש אסור צו
זעהן . א) אונ עבודות אלילים . ב) א פרעמדי אשה . ג) דאס פנים פון איין רשע . דריי זאכין
זענען דא אז דער מענטש קוקט זייא אן ווערין אים זיינע אויגין טונקיל . א) ווער עס קוקט
אונ איין רעגען בויגין . ב) וועלכער עס קוקט אונ פנים פון איין מת . ג) ווער עס קוקט אויף
די הענד פון די כהנים ווען זיי דוכנען . דריי ערליי מענטשין ווערין גרא אין אלט פאר

דער צייט . א) ווער עס וואנט אין דער היך דאס ער מוז גיין אויף אסאך שטוגען . ב) ווער
עס האלט פיל היגער ווייל ער מוז שטענדיג ארום זיי לויפין ג) דער וואס זיינע רייד ווערין
ניט אן גינומען. דריי לאבטע זאבין זעניין דא . א) ווער עס זיצט אין זיין שווערס הויז . ב) ווען
איין אורח פארבעהט דעם אנדערין . ג) די קלייאין פון דער תבואה . בלומער דו אלי דרייא
זעגען אונ מענטשינס אויגין איין גאר ניט : דריי זאכין האבין אונזערע חכמים גיזאגט . א) ווען
איינער עסט מאגערע זאכין . אונ דער נאך פאר טרונקט ער ניט . אזוי ווערט פון דעם עסין
בלויז בלוט אויך קומט דער פון חולי מעיים ב) ביי נאכט ווער עס עסט אונ טרונקט אונ
ליינט זיך באלד שלאפין דאס ער גייט ניט נאך דעם עסין אפילו קיין פיר איילין איז עס
אום גיזונד ג) ווער עס דארף זיין צרכה צו טאהן . אונ ער האלט זיך אויף ביז ער וועט צום
ערשטין אפ עסין . איז דאס אום גיזונד . עס איז גלייך ווי מען הייצט איין אויבין וועלכער איז
פיל מיט אש . אהן זיך ניט ברענין . אזוי ווער עס האלט זיך אויף מיט דעם צרכה נאך דעם
עסין קומט דער פון איין פאר שטונקידיג קול . דרייא ערלייא סכנות איז פאר האנדין ווען
איינער גייט אין איין חורבה אריין . א) מען וועט אים חושד זיין אז ער האט דארטין איין זונה .
ב) עס קאן איין פאלין . ג) וועגין מזיקים וואס מיט דרך הטבע האלטין זיי זיך דארטין . דרייא
ערלייא ערטיר זענען דא וואס אונ דיא ערטער איז איינער דעם אנדערין אונ דעם נאגג ניט
מכבד . א) איז איין שוהל ב) איין בית הכסא . ג) אונ בית המרחץ . אפילו זאגין ווען
מען גייט איבער איין ברוק אודער אונ איין אויפלעטיקין וועג איז מען זיך אויך ניט מכבד .
דרייא ערליי זאכין זאל דער מענטש זיין חבר ניט געבין צייטון מען פרלאנגט עס פון איב .
א) ער זאל ניט זאגין איך וויל דיר מיין טאכטער פאר איין ווייב געבין ב) ער זאל ניט
זאגין איך וויל מיט דיר לערנען . ג) ער זאל ניט זאגין איך וועל דיר לייען געלד . דרייא
ערלייא זאכין ברענגין דעם מענטש צו עשירות . א) וועלכער איז מתפלל בכונה . ב) ווער
עס האנדילט ערליך . ג) ווער עס ווערט פון זיין הויז גיזונד פאר שעמט . אפילו זאגין ווער
עס איז קליג . דרייא ערלייא זאכין ברענגין אוועק דעם מענטש פון דער וועלט . א) איז
עין הרע . ב) יצר הרע . ג) ווער עס האט מענטשין פיינד . דריי זאכין ברענגין אוועק דעם
מענטש פון דער וועלט . א) ווער עס האט ניט קיין שיך אויף זיין פיס . ב) ווער עס האט
ניט קיין קלייד אויף זיין לייב . ג) ווער עס נעכטיגט אויף דעם בית הקברות . איין טייל זאגין
ווער עס צו רייסט זיין מלביש דורך כעס: דרייא ערלייא זאכין האבין אונזערע חכמים גיזאגט .
א) ווער עס האט אונ זיך פיל בלוט קומט אויך פיל בייזע גרונד . ב) ווער עס האט פיל
גאל אונ זיך . ביי קומט אלע האנד פארבין אונ זיין פנים . ג) ווער עס האט פיל זרע אונ
זיך . ביי קומט פיל צרעת . דריי קוואלין זענין דא אונ דעם מענטש וועלכעם זיי האבין קיין
גרינד ניט . א) איז דאס בלוט . ב) די גאל . ג) שכבת זרע . דריי ערליי זאכין האט דער
מלאך סוריאל רבי ישמעאלין אן גיזאגט . א) אז מען גיט איינים איין כוס אין ברכה צו
מאכין . זאל ער דעם כוס דעם זעלבין אפ געבין ביי דעם וואס ער האט דעם כוס גינומען .
ב) מען זאל זיך ניט לאזין די הענד וואשין נאר פון אזעלכין וואס ער האט שוין זיינע הענד
גיוואשין . ג) אין דער פריא זאל מען ניט נעמען פון דעם משרת דאס הימד אונ מען זאל
עס אהן טאן ווייל עס איז איין סכנה . דריי ערלייא עבירות ווערין דעם מענטש ניט פרגעבין .
א) ווער עס ליגט ביי זיין ווייב ווען זיא איז איין נדה . ב) ווער עס עסט אויף איין אורט
אונ בענטשט אויף איין אנדער אורט . ג) ווער עס איז מבזה מיט דער חרפה פון זיין חבר .
דרייא ערלייא מענטשין זענען גלייך איינער צום אנדערין . אונ זיי דארפין זיך איינער
דעם אנדערין כבוד טאן . א) וועלכער עס איז איין ירא שמים . ב) ווער איין עושר איז
ג) ווער איין חכם איז . דריי האבין זיך פיינד איינס דאס אנדערי . א) די ווייבער . ב) די גראבע
יונגין . ג) די קינדער : דריי ערליי זאכין דער פרייען דעם מענטש זיין הארץ . א) איין שיין

גיזאנג .

ניזאנג. ב) דער גישמאק פון בשמים. ג) רעטליכקייט: דרייא ערלייא קולות זענין זיס צוא דעם מענטש. א) דאס קול פון תורה. ב) דאס קול פון רעגין. ג) דאס קול פון געלד צײלין: דרייא ערלייא קולות הערט דר מענטש ניט גערין. א) דס קול פון קליני קינדער ט) דאס קול פון מײז. ג) דאס קול פון חזירים. אמייל זאגין, דאס קול פון דינערין. אונ דס קול פון איילין: דרייא ערלייא חלומות בייא מייטין שלום. א) איין בארג. ב) איין פויגיל. ג) איין טאפ: דרייא ערלייא זאכין זענין איין חלק פון עולם הבא. א) דער שבת. ב) דיא זון. ג) תשמיש המטה: דרייא חסידים זענין גיוועזן. א) רבי פנחס ווער עס זעהט אים אונ חלום ביי טייט אויף חכמה. ב) רבי אליעזר ווער עס זעהט אים אונ חלום בייא טייט אויף חסידות ג) רבי ישמעאל ווער עס זעהט אים אונ חלום ביי טייט אויף פרנעניות: דרייא זאכין זענין דיא ישראל גיבאטין גיווארין ווען מען האט זייא גיבאטין זאלין קיין ארץ ישראל גיין. א) זייא זאלין איבער זיך איין מלך מאכין. ב) דאס פאלק פון עמלק ממית זיין. ג) זיי זאלין דאס בית המקדש בואין שיבנה במהרה בימינו אמן סלה:

פרק רביע

אין דעם פרק ווערט ביי שריבין צוא פיר ערלייא זאכין וואס זענין פאר דעם מענטש גיט וועלכעס גיפינט זיך הונדערט צוויי אונ דרייסיג פינקטין: פיר זאכין איז דא וואס דער מענטש ווערט פון זייא שטארקער. א) דוא תורה. ב) מעשים טובים. ג) תפלה. ד) דרך ארץ: פיר ערלייא געלד איז דא. וואס עס איז קיין ברכה דראן ניט דא. א) וועלכער עס נעמט געלד פאר ספרים שרייבין. ב) וועלכער עס נעמט געלד ווייל ער איז מתורגמן וואס דער רב דרשנת. ג) וועלכער עס האלט יתומים"ס געלד אויף האלבי רווחים. ד) וואס מען האנדילט איבער דעם ים: פיר ערלייא זאכין איז דא וואס ווער עס טוט זייא איז חייב מיתה. א) ווער עס טוט זיין צורך צווישין איין בוים אונ צווישען איין וואנד. ב) ווער עס גייט צווישען ביימר. ג) ווער עס לייעט זיך וואסר פון זיין חבר צו טרונקען. ד) ווער עס גייט איבר איין וואסר וואס מען גיסט עס אוים פון דעם הויז: פיר זאכין האט רבינו הקדוש אן גיזאגט זייני קינדער. א) זייא זאלין ניט וואונין אונ דעם מקום וואס עס הייסט שכנציב ווייל זייא זענין בלויז לצים: ב) זייא זאלין זיך ניט זעצין אויף איין בעט פון איין נכרי. וועגין דער מעשה וואס עס האט זיך גיטראפין רב פפא איז איין מאל גיגאנגין צו איין נכריה איין חוב מאנין. אזו זאגט דוא נכריה צוא רב פפא ער זאל זיך דער ווייל אנידער זעצין אויף איר בעט. אונ זיא וועט אים גיין פון קאמער דאס געלד ברענגין. ווייל רב פפא איז גיוועזן איין גרויסער למדן. האט ער גיוויסט אז עס איז איין סכנה זיך צו זעצין אויף איין בעט פון איין נכרי. דרום האט ער זיך ניט גיוואלט זעצין. אונ ער איז צוא גיגאנגין אונ האט אונטער גיהויבין דאס קישין פון דעם בעט. האט ער דער זעהן עס ליגט איין טויט קינד. איז רב פפא ניצול גיווארין פון איין בלבול ג) מעהן זאל ניט פאר האלטין צוא צאלין מכס. ווייל דער מוכסן וועט מיט איין מאל אפ נעמין פאר דער גאנצער צייט. ד) ווען דער אקס גייט פון דער פאשע זאל ער זיך ניט שטעלין קיגין אים ווייל עס איז איין סכנה. בפרט איין שווארציר אקס אונ חודש ניסן עס רוהט דר שטן צווישין זייני הערנער: פיר ערלייא זאכין זענין דא וואס דער מענטש קאן זייא ניט ליידין. א) איין ארומאן וואס איז בייא זיך שטאלץ. ב) איין עושר איין שקרן. ג) איין אלטער מאן וואס ער גייט נאך זנות. ד) איין אלטער מאן וואס האלט זיך שטאלץ קיגין דעם קהל אומזונסט. אמייל זאגין ווען אינער נעמט צוריק זיין ווייב וועלכעס ער הט זיא שוין צוויי מאל אפ גיגט. פיר זאכין הט הקדוש ב"ה חרטה אויף זייא. א) וואס ער האט ביי שאפין. דוא אומה כשדים. ב) דעם יצר הרע. ג) ישמעאלין, ד) אונ פר וואס ער הט אונז אונ גלות פאר טריבין. פיר זאכין איז

דא וואס דער מענטש קאן מיט זייא דעם גזר דין מבטל זיין. א) מיט צדקה. ב) מיט תפלה. ג) ווען ער פאר ענדערט זיין נאמען. ד) ער זאל זיך אפ טאן אזו דוא שלעכטי מעשים. אטייל זאגין מען זאל משנה מקום זיין. פיר ערלייא משפחות זענין געוועהן אונ ארץ ישראל א) זענין געוועהן גרויסע לייט. ווען זייא האבין זיך משדך געוועהן מיט איינים האבין זייא געוואלט מען זאל אהן זעהן זייער גרויסקייט. ב) זענין געוועהן גרויסע מיוחסים ווען זייא האבין זיך מיט איינים משדך געוועהן האבין זייא געוואלט מען זאל זייער יחוס אן זעהן אין דוא קינדער זענין געוועהן גוט אונ פרום. ג) זענין געוועהן גרויסע עשירים ווען זייא האבין זיך מיט איינים משדך געוועהן. האבין זיי געוואלט מען זאל זייער עשירות אן זעהן. ד) זענין געוועהן מיטעל מעסיגע אונ ארומע מענטשין. ווען זייא האבין זיך מיט איינים משדך געוועהן האבין זייא געזאגט דאס מען דארף איין נוייב לשם שמים ניט פון געלד וועגין. אויך ניט וועגין שיינקייט: פיר שיינע ווייבער זענין געוועהן אויף דער וועלט. שרה. רחב. אביגיל. אסתר: פיר מענטשין זענין גינאנגין אונ הימיל אריין. א) בן עזאי. אבער ווייא ער האט גאר דער זעהן דיא שכינה איז ער באלד געשטארבין. ב) איז בן זומא אזוי ווי ער האט דוא שכינה דער זעהן איז ער משוגע געווארין. ג) איז אחר ער האט זיך באלד ממיר געוועהן. ד) איז רבי עקיבא ער איז בשלום ארויף גיקומין אוי הימיל אריין אונ איז בשלום צוא ריק גיקומען: פאר פיר זאכין בצאהלט מעהן דעם מענטש אויף דער וועלט, אונ דאס קרן בלייבט אויף יענער וועלט. א) ווער עם דינט עבודת אלילים. ב) ווער עם פירט זנות. ג) ווער עם טוט רציחות. ד) ווער עם רעט לשון הרע: פיר ערלייא כיתות זענין געוועהן צווישין דו יודין בייא דעם ים ווען זענין פון מצרים ארוים גינאנגין: א) האבין גיזאגט מען זאל אונ ים אריין שפרונגין. ב) האבין גיזאגט מען זאל צוריק גיין קיין מצרים: ג) האבין גיזאגט מען זאל מלחמה האלטין מיט דוא מצרים: ד) האבין גיזאגט מען זאל הויך שרייען וועלין דו מצרים מורא האבין וועלין זיי צוריק גיין: פיר פאר פאלק זענין געוועהן. א) אדם וחוה. ב) אברהם ושרה. ג) יצחק ורבקה. ד) יעקב ולאה: פיר ערלייי כיתות איז דא וואס זיי וועלין דו שכינה ניט זעהן. א) דו שפעטערס (לצים). ב) דו שקרנים. ג) וועלכי פירין חניפות. ד) וועלכי רעדין לשון הרע: פיר ערלייא זענין גיגלעכנט אזוי ווי איין מת. א) איין עני. ב) איין מצורע. ג) איין בלינדער. ד) וועלכער עס האט קיין קינדער ניט: פיר זענין געשטארבין אן עבירות. נאר ווייל יעדער מוז שטארבין. א) בנימין בן יעקב. ב) עמרם דער פאטער פון משה רבינו. ג) ישי דער פאטער פון דוד המלך. ד) כלאב בן דוד: פיר הדיוטות האבין ניט קיין חלק לעולם הבא: א) דער ערשטער בלעם. ב) דואג. ג) אחיתופל. ד) גחזי. אויף פיר ערטיר האט זיך די שכינה צוא דו ישראל בייז וויזין: א) אונ שילה. ב) אונ נוב. ג) אונ גבעון. ד) אין בית המקדש: פיר זאכין האט הקדוש ברוך הוא פיינד וועלכים יעדער האט עם פיינד. א) ווער עם קומט אונ זיין הויז אריין פלוצלינג מכל שכן אונ זיין חברס הויז אריין. ב) ווער עם איז משתין אונ האלט זיך באותו מקום. ג) ווער עם איז משתין פאר זיין בעט נאקיט. ד) ווער עם האט צוא טאן מיט זיין ווייב פאר איין בעל חי: פיר ערלייא זאכין איז דא ווס דורך דעם געלד ווערט דער מענטש אן דאס שררות. א) ווער עם בייא האלט גיצאלטי וועקסלין. ב) ווער עם נעמט פראצענט. ג) ווער עם זעהט דאס זיין חבר טוט איין אומרעכטי זאך. אונ זיין חבר וואלט אים גיהארכט נאר ער זאגט אים ניט. ד) ווער עם זאגט צוא צדקה צוא געבין אונ גיט ניט: פיר ערלייא זאכין ווערט דעם מענטש געלד אוועק גינומין ווס ער האט דער פון קיין הנאה ניט. א) ווער עם היל ניט בייא צאלין דעם ארבית טאן פאר זיין טאג ארבית. ב) ווער עם וויל קיין מס ניט צאלין ער הייסט דאס זיין חבר זאל פאר איב בצאלין. ג) ווער עם האלט זיך שטאלץ. ד) ווערט גירעכינט קיינין דוא ארי: פיר ערלייא זאכין האט אונז דוא תורה גיאסרת אונ דאס גלייכין פון דו פיר זאכין האט אונז דו תורה

ר געוועזן. א) איין אשת איש איז אונז אסור אקיינגן איז יפת תואר מותר. ב) בלוט איז
ר אקיינגן לעבער איז מותר. ג) חזיר איז אסור אקיינגן איז די צונג פון איין פיש האט
זעלבין טעם וואס חזיר אונ עס איז מותר. ד) בשר בחלב איז אסור אקיינגן איז
טער פון אבהמה מותר: פיר ערליא זאכין זענין פאר איין למדן ניט שיין. א) ווער עס
אונטער איין אשה עס מאג זיין אפילו אונטער זיין אייגנע. ב) ווען ער לאכט אויף דעם
יק. ג) ווען ער גייט ניט אונ שוהל אריין. ד) ווען ער איז אוועקער עס ביי העפט זיך צוא איין
הארץ: פיר ערליא זאכין שטייען דעם למדן אן. א) דאס לערנין. ב) ווען ער קאן
אבה. ג) ווען ער האלט עצות מיט זקנים. ד) ווען ער האלט זיך ניט גרוים. פיר זאכין
יען דעם מענטש ניט אן. א) ווען ער גייט מיאוס אן גיטאן. ב) ווען ער האלט עצות
קינדער. ג) וועלכיר עס רעט פיל מיט קינדער. ד) וועלכיר עס האלט זיך בגאוה: פיר
ין זענין בייזער איינם כו' דעם אנדערין. א) ווען איינער האט הארץ ווייטאג איז ער
ער אלעם האט גוף ווייטאג. ב) ווען איינער האט מוח ווייטאג איז ער בייזער אל
רץ ווייטאג. ג) ווען איינער האט איין בייז ווייב איז דאס נאך ערגיר פון דוא ביי
ווער עס האט קיין געלד ניט איז אים ערגיר נאך פר די דריא: פיר ערליא צורות זענין
דעם כסא הכבוד. א) צורה איז פון איין בן אדם דיא צורה איז פון יעקב אבינו ע"ה.
דוא ישראל זינדיגין. אזוי קוקט הקדוש ברוך הוא אונ דער צורה פון יעקב אבינו אונ
זיך תיכף מרחם איבער דוא ישראל. ב) צורה איז פון איין לייב אזוי באלד דוא ישראל
רונגן טוט דוא צורה פון דעם לייב שרייען גלייך ווי איין לייב אזוי איז זיך הקדוש ברוך
א מרחם איבער דוא ישראל. ג) צורה איז גלייך ווי איין אקס. וואס עס איז גלייך צוא
יה בן יוסף. אז די יודין זינדיגין אונ אז הקב"ה קוקט אויף דעם אקס איז ער זיך תיכף
חם. ד) צורה איז איין אדלער וואס עס איז גלייך צוא אליהו הנביא. ווארין דער אדלער
עבט אוים דוא גאנצי וועלט אונ אליהו הנביא שוועבט אויך אוים דוא גאנצע וועלט.
דיא ישראל זינדיגין. אזוי קומט אליהו הנביא צוא שוועבין אונ מאכט איין קול גלייך ווי א
ין אדלער איז זיך הקב"ה תיכף מרחם: פיר מענטשין זענין געשטארבין צו הונדערט אונ
אנציג יאר. א) רבי יוחנן בן זכאי, פערציג יאר האט ער געהאנדילט. פערציג יאר האט
פאר זיך תורה געלערנט. אונ פערציג יאר האט ער מיט זייני תלמידים תורה געלערנט.
איז משה רבינו. פערציג יאר איז ער געוועזן אונ מדין. פערציג יאר איז ער געוועזן מיט
א יודין אין דער מדבר. ג) איז הלל הזקן פערציג יאר איז ער אלט געוועזן ווען ער איז
בבל צו ריק געקומין. פערציג יאר הט ער תורה געלערנט פון שמעיה ואבטליון. פערציג
ר האט ער מיט זייני תלמידים תורה געלערנט. ד) איז רבי עקיבא פערציג יאר איז ער
ט געוועזן ווען ער האט אן געהויבין תורה לערנין. פערציג יאר האט ער תורה געלערנט.
פערציג יאהר הט ער מיט זייני תלמודים תורה געלערנט: פיר ערליא גרינגע עבירות
דא וואס עס קומט פון דוא שווערי עבירות. א) ווען איינער האט ביא זיין חבר געלד
אט האטשי ער האט ביוא אים קיין פראצענט ניט גענומין. נאר דער נאך געדענקט ער
ם דאס ער האט אים איין טובה געטאן דאס הייסט שוין אויך ריבית. ב) ווען איינער
אנדילט מיט איין עובדי כוכבים ומזלות אין ער לויבט זיך. הייסט שוין גלייך ער וואלט
דינט צוא דער עבודה זרה. ג) ווען איינער מאכט זיך פאר זיין חבר אז ער איז זיין גוטער
ינד אונ דער צייט וואס ער האט פון אים גרויסי טובות. אונ דער נאך ווען זיין חבר
ז אונ איין צרה מאכט ער זיך גאר פרעמד דאס איז אויך איין עבירה. ד) איז לשון הרע ווען ער
עט אויף זיין חבר דאס ער מיינט אז דאס הייסט ניט קיין לשון הרע. דאך איז עס גירעכנט
אר לשון הרע: פיר ערליא זאכין זענין נוט פר דעם מענטש ער זאל קיין חולי מעיים ניט האבין.
ווער עס עסט געוויינטליך אום זומער אונ ווינטער ברויט מיט זאלץ. דם אנדערע ווער עס איז

גיווארנט צו טרינקן אונ מיטן עסן . ג) מען זאל זיך ניט אויף האלטן דאס צו
טאן . ד) אז עס שמעקט דיך אן איין עסן זאלסטו עס אפ לאזין : פיר ערליי
איז דא וואס דער מענטש האט איין עונש אויף דער וועלט . אונ איין גרעסערן
האט ער אויף יענער וועלט . א) ווער עס קייפט זיך איין שיין פערד צום רייטן וואו
האלט זיך דער מיט גרויס פאר מענטשין . ב) ווער עס הייסט זייני קנעכט זאלין פא
גלייך שטיין פאר מענטשין ג) ווער עס איז איין גרויסער עושר אונ ער טוט ניט קיין
אונ ניט קיין גמילות חסדים . אונ לערונט קיין תורה ניט . ד) ווער עס מאכט זיך פאר א
צום מלך וואס מיט דער זאך איז ער דער ווידער דעם קהל . פיר ערלייא משלים
אונזערע חכמים גיזאגט . א) אזוי ווי מען קאן ניט איין זאק אוים וואשין ער זאל גאר
זיין . אזוי קאן מען ניט צווישין די נאראנים קיין קליגהייט גיפינען ב) אזוי ווי בי
אייזיל קאנין די צווייא לייטערס ניט נויף גיין אזוי ווייניג קאן מען גיפונען קליגהייט ביי
ווייבער . ג) אזוי ווייניג קען וואגען אשניר מיט אשוויגער ד) אזוי ווי מען קאן ווייניג
איין ראב דאס זיא זאל אונ גאנצין ווייס זיין אזוי ווייניג קען מען גיפונען פרומע ווי
פיר זאכין האבין אונזערע חכמים גיזאגט . א) מען זאל מאכין שותפות מיט אזעלכין
זיין מזל גייט אים גוט ב) ווען גיטע מענטשין געבין דיר איין עצה זאלסטו זייא פ
ג) ווען עס גייט איינעם גוט זאל מען נוט זאגין אז עס גייט אים גיט . ד) יעדער זאו
ער זאל קיין עבירות ניט טאהן וועט ער זוכה זיין דאס ער וועט האבין איין גוטין שכר
הזה ובעולם הבא אמן .

פרק חמישי

אין דעם פרק ווערט בשריבין צו פינעף ערלייא זאכין וואס עס גיפינט זיך וואס ע
שטייט אונ פיניף אונ זיבעציג פונקטין וואס עס איז פאר דעם זייער ניצליך
ערליי זאכין איז דא וואס דער שטארקער האט מורא פאר דעם שוואכין . א) עס איז
האנדין איין קליינע חיה וואס זיא הייסט מענע אז זיא הייבט אן צו שרייאין אזו האט
לייב פאר איר מורא ב) עס איז דא איין קליין באשעפיניש וואס עס הייסט מאק . א
גייט אונ דעם העלפאנטס ארירין אריין אזוי האט דער העלפאנט מורא פאר איר .
איז פאר האנדין אקלייניר פויגיל ער הייסט סגינות אז ער קומט אינטער דעם אדלערם פ
האט דער אדלער פאר אים מורא ד) איין קליין שרץ איז פאר האנדין אין וואסער
הייסט כילבית אז עס קומט אונ לויתנס אויערין אריין אזוי האט דער לויתן פאר אים מ
ה) איין שרץ איז דא וואס הייסט שממית אז דאס קומט אין עגדים אויערין אריין אז
ער מורא פאר איר : פינעף ערליי זאכין האט רבי שמעון בן יוחאי אן גיזאגט דרבי ע
ווען מען האט אים תפיסה איין גיזעצט . א) אויב דו וועסט וועלין אז דייני פשטים זאל
גינומען ווערין אזוי זאלסטו זאגין דעם פון איין למדנ״ם ווענין אזו וועלין דייני פשטים ג
אן גינומען ווערין . ב) ווען דו וועסט דיין זוהן תורה לערנען זאלסטו מיט אים לערנע
איין נייעם ספר ; וואריין אקינד אז עס לערינט תורה אונ איין נייא ספר לערונט ער
חשק . דרום וועט ער עס אזוי גיך גרויסע הייט ניט פאר געסין . ג) דו זאלסט ניט קאכי
איין טאפ וואס דיין חבר האט גיקאכט . כלומר דאס מיינט מען ווער עס גט זיין ווייב
ער ניט נעמען איין אשה וואס זיא האט זיך אויך גיגט . וויול דער מאן לעבט נאך
זאלסטו איין מצוה טאן וואס דורך דעם וועסטו איין עושר ווערין דאס מיינט מען דו זא
איינעם געלד לייען אויף איין פעלד וואס דיין געלד איז שטענדיג קראנט אונ וועסט ג
רווחים וועסטו דער פון איין עושר ווערין . דאך וועסטו איין מצוה טאן וויול יענער האט
דאס געלד נייטיג גיבראכין . ה) דו זאלסט איין מצוה טאן אונ דיין גוף זאל דיין בלייב

מיינט מען דו זאלסט נעמען זיין ווייב וואס דו קאנסט מיט איר קינדער האבין · פינעף
ייא זאכין האט כנען זייני קינדער אן גיזאגט · א) איר זאלט אייער דעם אנדערין ליב
ין · ב) איר זאלט ליב האבין גזילות · ג) איר זאלט ליב האבין זנות · ד) איר זאלט פיינד
ן אייער בעל הבית · ה) קיין אמת זאלט איר ניט רעדין : פינעף ערליי ווענדער איז
ן ביי דעם פייער פון מזבח · א) עס האט גיהירט ווי איין לייב · ב) עס איז גיוועזן אזוי
ער ווי די זוהן · ג) עס איז גיוועזן אזוי הארט אז מען האט דאס גיקאנט אן געמען וויא
זיין אודער ווי אהאלץ · ד) עס איז אללעס ניט פאר לאשין גיווארין חאטשי מען האט
ף וואסער גיגאסין ה) קיין רויך פון דעם פייער איז ניט גיגאנגין : פינף סימנים איז דא
אין משוגענים הונד · א) דאס מויל האלט ער אפין · ב) דער גאווער רינט אים פון מויל ·
אויערין הענגין ביי אים אראפ · ד) דער וויידיל איז ארונטער · ה) ער גייט אויף די
ן פון די גאסין · אטייל מענטשין זאגין דאס ער בילט אונ מען הערט אים ניט · אטייל
ן אז דו מכשפות שפילין זיך מיט אים · אטייל זאגין אז איין רוח רע רוהט אויף אים :
ערלייא זאכין זענען אונזערע עלטערין צו האנדין גיקומען אונ שבעה עשר בתמוז
לוחות זענין צו בראכין גיווארין · ב) דער קרבן תמיד איז בטל גיווארין · ג) די טארין
ירושלים זענען צו שפאלטין גיווארין · ד) אפוסטמוס האט די ספרי תורות פאר ברענט ·
מנשה האט איין צלם אונ היכל אריין גישטעלט · פינעף ערליי זאכין זאנען אום תשעה
ב אונזערע עלטערין צו האנדין גיקומען א) הקדוש ברוך הוא האט גוזר גיוועזן אויף דעם
המדבר דאס זיי זאלין קיין ארץ ישראל ניט קומען · ב) דאס ערשטע בית המקדש איז
דעם טאג פאר ברענט גיווארין · ג) דאס אנדערע בית המקדש איז אויך דענמאלט פאר
נט גיווארין · ד) די שטאט ביתר איז אויך אין דעם טאג חרוב גיווארין : פינעף ערלייא
ין זענין פאר דעם מענטש איין סכנה · א) וועלכער עסט שטייענדיג · ב) וועלכער שלאפט
ייענדיג · ג) וועלכער עס טרינקט שטייענדיג · ד) וועלכער עס לאזט זיך בלוט שטייענדיג ·
וועלכער עס האט מיט זיין ווייב צו טאהן שטייענדיג · פינעף שיינע לייט זענען גיוועזן
ם זיי האבין זיך גרויס גיהאלטין אונ זיי זענען מיט זייער שיין קייט גישטראפט גיווארין ·
שמשון הגבור · ב) שאול המלך · ג) אבשלום · ד) צדקיהו · ה) אסא המלך · פינעף
ליי משפטים זענען גיוועזן וואס זיי האבין גידויערט צו צוועליף חדשים · א) דאס משפט
דור המבול · ב) דאס משפט פון מצרים · ג) דאס משפט פון איוב · ד) דאס משפט פון
ומגוג · ה) דאס משפט פון די רשעים וואס זיי בלייבין אונ גיהנם אויף צוועליף חדשים ·
עף ערלייא זאכין איז פאר האנדין וואס דער מענטש פאר געסט דורך דעם דאס לערנען ·
ווען ער עסט פון דעם וואס דו מויז האט דער פון גיגעסין · ב) ווען ער עסט פון דעם
ם דו קאץ האט דער פון גיגעסין · ג) וועלכער עס עסט דאס הארץ פון איין בהמה ·
ווער עס עסט דאס פסולת פון אייל בירטין · ה) ווער עס טרינקט דאס וואסער וואס זיין חבר
ט זיך אונ דעם די פיס גיוואשין · אטייל לייט זאגין ווער עס לייגט זייני קליידער אונטער
קאפ : פינעף ערליי זאכין זענען דא וואס זיי זענען גוט פאר דעם מענטש צום לערנען :
ווען מען עסט ווייצין ברויט · ב) ווער עס עסט איין איי אן זאלץ · ג) וועלכער עס
ונקט אסאך ווין · ד) ווער עס טרינקט דאס וואסער וואס עס איז איבער גיבליבין פון
ם טייג קנעטין · ה) ווער עס עסט בוים אייל : פינעף ערלייא זאכין זענען פאר האנדין · וואס
ר עס טוט זיי איז זיך אליין חייב מיתה · א) ווער עס עסט גישיילטין קנאביל אודער
אכטע אייער וואס זענין גילעגין איבער נאכט · ב) ווער עס טרונקט דאס וואסער וואס עס
איבער נאכט ניט גיוועזן צו גידעקט · ג) ווער עס נעבטיקט אויף דעם בית הקברות ·
ווער עס ווארפט אוועק זייני נעגיל אונ מענטשין גייאין אריבער איבער זיי · ה) ווער
ם דאסט זיך ברוט אונ תיכף דער נאך האט ער מיט זיין ווייב צו טאן · פינעף ערלייא זאבין

זענע׳

זענען פאר האנדען וואס זיי זענען איין חלק פון איין זעכציגסטע חלק פון אנדערע זאכען . א) פייער איז איין זעכציגסטע חלק פון דעם פייער פון גיהנם . ב) האניק איז איין זעכציגסטע געשמאק פון דעם מן . ג) דער שלאף איז א זעכציגסטע חלק פון טויט . ד) אחלום איז זעכציגסטע חלק פון איין נבואה . ה) שבת איז איין זעכציגסטע חלק תענוג פון עולם הב
פינעף ערליי זאכען איז ווייניגער געוועזען אונ דעם אנדערען בית המקדש וויא אונ
ערשטין א) דאס פייער פון הימל ב) די כרובים ג) דער ארון ד) דער רוח הקדש. ה)
אורים ותומים . ה' יתן לנו במהרה בימינו אמן סלה:

פרק ששי

אין דעם פרק ווערט באשריבען וואס עס גיפינט זיך צו זעקס ערליי זאכען נום דאס ביי שב
אונ אכט אונ זיבעציג פונקטין . זעקס ערליי זאכען איז דא וואס דער מענטש האט ל
פאר זיי אויף דער וועלט אונ דאס מיינסטע האט ער דעם שכר אויף יענער וועלט . א) וועלכ
עס איז מכבד אורחים מיט עסען אונ טרינקען אונ מיט גוטע רייד ב) ווער עס איז מב
איין שלאפין מענטש ג) ווער עס איז מתפלל בכוונה ד) ווער עס גייט פריא אונ בית המד
אריין לערנען ה) ווער עס לערנט זיין קינד תורה ו) ווער עס איז זיין חבר דן לכף זכו
זעקס ערליי זאכען האט חזקיה גיטאן דרייא זאכען האט ער גלייך גיטאן אונ דריי זאכען האט
ניט גלייך גיטאן . א) ער האט זיין פאטער גישלעפט צום קבר . ווייל ער איז גיוועזען איין ר
ער האט דאס גיטאן כדי מענטשין זאלין זעהן דעם סוף פון איין רשע . ב) וואס ער ה
די קופערנע שלאנג צו שטויסין ווייל די ישראל האבין זיא גמאכט פאר איין גאט : ג) וו
ער האט בעהאלטין דעם ספר רפואות ווייל אז וועלכער מענטש איז שלאף גיווארין ה
ער ניט מתפלל גיוועזען צו הקדוש ברוך הוא נאר ער האט זיך פאר לאזט אויף די רפואו
דאס זענען די דריי זאכען וואס ער האט גלייך גיטאן . אונ דאס זענען ווייטער די דרייא זא
וואס ער האט ניט גלייך גיטאן . ד) וואס ער האט די טירין פון בית המקדש אפ גיהאקט
האט זיי גישיקט צום מלך אשור . ה) ער האט פאר שטאפט דאס וואסער וואס האט גיהיי
גיחון ווייל ער האט מורא גיהאט אז דער שונא וועט באלעגערין ירושלים זאל ער קיין וואס
ניט האבין . אבער ער האט זיך גידארפט פאר לאזין אויף השי"ת וואס הקב"ה האט גיזא
ער וועט די שטאט ירושלים ביי שיצין . ו) ער האט גימאכט איין עבור : זעקס ערליי זא
איז גיזאגט גיווארין ביי דעם פערד . א) ער האט ליב זנות . ב) ער גייט גערין אונ ד
מלחמה אריין ג) ער איז ביי זיך שטאלץ . ד) ער שלעפט ניט גערין . ה) ער עסט
אונ ער טוט ווייניג דעם צורך . ו) ער גייט גערין אויף די זייטין פון דעם וועג . אטייל זא
אז דאס פערד בייגערט זיין הער אים צו ברענגען אונ דער מלחמה . זעקס ערליי פיי
איז דא . א) דאס פייער וואס מיר האבין דאס הייסט איין פייער וואס עס עסט אלדינג . ד
מיינט מען וואס עס פאלט אריין ווערט פאר ברענט נאר וואס קיין וואסער קאן עס נ
ליידין . ווי באלד מען גיסט ארויף וואסער אזוי ווערט דאס באלד פאר לאשין . ב) ד
פייער ברענט אבער עסט ניט דאס מיינט מען דאס פייער פון איין חולה . ער וויל ג
טרינקין עס זאל אים לעשין דאס פייער אבער עסין קאן ער ניט . ג) דאס פייער עסט א
טרונקט דאס מיינט מען דאס פייער פון אליהו הנביא האטשי מען האט דרויף וואסער ארי
גיגאסין אונ עס איז ניט פאר לאשין גיווארין . ד) דאס פייער פון מזבח . דאס פייער הא
פאר ברענט פאכטע זאכין גלייך ווי טריקענע זאכין . ה) דאס פייער האט אוועק גישטויס
אנדער פייער . דאס מיינט מען דעם מלאך גבריאל ער איז דאך לויטער פייער פון דעמ
וועגין האט ער חנניה מישאל ועזריה ארויס גיהאלפין פון דעם קאליך אויבין . ו) דאס פייע
האט פאר ברענט אנדער פייער . ווען הקב"ה האט גיוואלט דעם ע . משין ביי יינזין . או

איז איין כתה מלאכים צו אים גיקומען אונ האבין גיזאגט רבונו של עולם פר וואס ווילסטו דם מענטש בייא שאפין. אזוי הט הקב"ה זיי אן גירירט מיט איין פינגער אזוי זענען זיי אלע פארברענט גיווארין. דם איז דאך איין גרויס חידוש ווארין מלאכים זענען בלויז פייער. דאך זענין זיי פאר ברענט גיווארין פון דם פייער פון דר שכינה. זעקס חדשים הט די שכינה גיווארט אין דער מדבר פיליבט וועלין די ישראל תשובה טאן. אז זיי האבין קיינם ניט תשובה גיטאן אזוי האט זיי הקדוש ברוך הוא פאר שאלטין. זעקס ערלייא זאכין האבין אונ זיך דוא שדים. דרייא זאכין גלייך ווי מלאכים. אונ דרייא זאכין גלייך ווי דער מענטש. א) זיי האבין פליגיל גלייך ווי מלאכים. ב) זיי שוועבין פון איין עק וועלט צוא דער אנדערער עק וועלט גלייך ווי מלאכים. ג) זייא הערין אונ הימיל אוים רופין אללעס וואס עס דארף גישעהן. גלייך וויא מלאכים. ד) זייא עסין אונ [טרי]נקען גלייך וויא דער מענטש. ה) זייא שטארבין גלייך וויא דער מענטש. ו) זיי האבין קינדער גלייך וויא איין מענטש: זעקס ערלייא זאכין האט אן זיך דער מענטש. דרייא זאכין גלייך וויא מלאכים. דרייא זאכין גלייך וויא איין בהמה. א) שכל האט דער מענטש ווי דער מלאך ב) ער גייט צוא איין משפט וויא דער מלאך. ג) ער רעט לשון הקודש גלייך ווי דער מלאך. ד) ער עסט אונ טרונקט וויא דוא בהמה. ה) ער האט קינדער ווי דיא בהמה. ו) ער טוט זיין צורך וויא דוא בהמה: זעקס ערלייא זאכין זענין דא אז דער מענטש טוט זייא איינם נאך דעם אנדרין מוז ער שטארבין. א) אז ער קומט פון וועג. ב) אונ ער לאזט זיך הקזת בלוט. ג) דער נאך גייט ער באלד אונ מרחץ אריין. ד) דער נאך טרונקט ער זיך אן. ה) דער נאך לייגט ער זיך באלד שלאפין. ו) דר נאך איז ער משמש המטה. דוא זעקס זאכין אז דער מענטש טוט מוז ער שטארבין: זעקס מענטשין האבין דעם מלאך המות ניט גיזעהן. א) אברהם אבינו. ב) יצחק. ג) יעקב. ד) משה רבינו. ה) אהרן הכהן. ו) מרים: זעקס ערלייא טרערין זענין פאר האנדין. דרייא ערלייא זענין גוט אונ דרייא ערלייא זענין בייזי. א) דוא טרערין פון וויינין. ב) דוא טרערין פון בית הכסא. ג) דוא טרערין פון דעם רויך. דאס זענין דוא בייזי טרערין. ד) דו טרערין פון קרייטוכץ. ה) דו טרערין פון גילעכטיר. ו) דוא טרערין פון דוא פירות. דאס זענין דוא גוטע טרערין: זעקס ערלייא מענטשין זענין דא דאס זייא ווילין בעסיר דעם טויט וויא דאס לעבין. א) דער מענטש וויל ליבער שטארבין אויף זיין בעט איידער ער זאל אום גיברענגט ווערין דורך איין מענטש. ב) דער מענטש וויל בעסיר שטארבין איידער דו קינדער זאלין אים שטארבין ביי זיין לעבין. ג) ער וויל ליבער דעם טוט איידער ער זאל פאר טריבין ווערין פון זיין אורט. ד) ער וויל בעסיר דעם טויט איידער ער זאל זיצין אונ דער פינסטער אונ דר ערד. ה) ער וויל ליבער דעם טויט איידער ער זאל מענטשין שולדיג זיין. ו) ער וויל ליבער שטארבין איידער ער זאל זיין לערנון פאר געסין. אטייל זאגין דער מענטש וויל ליבער שטארבין איידער זיין וייב אונ קינדער זאלין אים געבין פרנסה: זעקס ערלייא זאכין האט רבינו הקדוש זייני קינדער אן גיזאגט. דרייא הייסין יראת חטא. אונ דרייא הייסין דרך ארץ. א) זייא זאלין זיך ניט שלאפין לייגין צייטין זיי וועלין קריאת שמע לייענין. ב) זייא זאלין ניט צוא לעצט אונ שול אריין קומען. ג) שבת זאלין זיי ניט עסין צייטין זיי וועלין האבין דוא סדרה מעביר גיוועזן. דוא דרייא הייסין יראת חטא. ד) זייא זאלין ביי איין עסין ניט שניידין דאס פלייש מיט דוא הענד ווארין דאס איז איין סכנה ער קאן זיך דוא האנד צוא שניידין. ה) קיין סוד זאלין זיי ניט שמוסין אונטער איין מוער ווארין דו מויער האט אויך אויערין. דאס מיינט מען. עס קאן זיין אז ווער עס שטייט אונטער דער מויער וועט ער הערין וואס זיי שמוסין. ו) ווען זייא וועלין צוא איין וואסער קומין זאלין זייא זייערי שיך אן טאן. דוא דרייא הייסין דרך ארץ: זעקס ערלייא זאכין האט דער מלאך המות אן גיזאגט רבי יהושע

בן לוי. א) ווען עס איז חיו איין דבר אונ איין אורט זאל מען ניט גיין אינ מיט נאס נארין דער מלאך המות איז דארטין דא. ב) מען זאל ניט נין צווישן דוא ווייבער ווען זייא גייען צוריק פון איין מת. וואדין דער מלאך המות טאנצט אונ שפרינגט רענמאלט פאר דו ווייבער אונ ער האלט זיין שארפי שווערד אונ דר האנד אונ ער האט רשות דעם מענטש שלעכטם צו טאן. ג) ווען מען קומט צוא אשלאפין זאל מען זיך ניט זעצין ביי דעם שלאפין ניט צו קאפינם אונ ניט צו פיסינם. ווארום די שכינה איז בייא דעם שלאפין צו קאפינם אונ דער מלאך המות איז צו פיסינם. ד) קיין פרעמדי אשה זאל מען ניט אן קוקין. ה) ווען א בהמת אודער א חיה פארין זיך בענאנד זאל מען ניט קוקין. ו) זיי זאלין ניט קוקין אויף קיין שייני קליידער פון איין פרעמדי אשה. ווארין דר מלאך המות האט אזוי גיזאגט האטשו דו האסט אזו פיל אויגין ווי איך פון דעסט וועגין זאלסטו זיין גיווארנט פאר מיר ווארין אז איך קום צו איין שלאפין מענטש בלייבט ער גיוויס ניט לעבין הקדוש ב"ה זאל כל ישראל אפ היטין דאס קיינר זאל ניט שטארבין פאר זיין צייט אמן סלה:

פרק שביעי

אין דעם פרק ווערט בייא שרייבין וואס עס גיפונט זיך צוא זובין ערלייא זאכין וואס בייא שטייט אונ אכט אונ נייינציג פינקטין: זיבין ערלייא גנבים איז דא. א) דער וואס פרעגט זיין חבר אזוי וואס ער ווייסט דאס שוין פון לאנג. ב) דער וואס בעהט זיין חבר צו זיך אלעם גאסט אונ זיין הארץ איז ניט דער בייא. ג) דער וואס שענקט זיין חבר איין מתנה אונ ער ווייסט אז דער חבר וועט דוא מתנה ניט נעמין. ד) איין ווין שענקער אז ער זאגט צום חבר איך וועל דיר דאס צו ליב טאן איך וועל עפנין איין פריש פאס ווין. דם הייסט שוין איין גונב דעת ווארין ער וועט גיוויס אן אים אויך דם פאס עפינין. ה) ווער עס נארט זיין חבר מיט איין פאלטשי מאס. ו) ווער עס נארט זיין חבר מיט פאלטשי וואגין. ז) ווען דער ווין שענקער מישט צוא צום ווין אנדערי משקות. אונזערי חכמים שרייבין ווער עס גנבית דעה פון מענטשין איז גלייך ווי ער גנבית ביי הקדוש ברוך הוא: זיבין נעמין האט דאס גיהנם. א) שאול. ב) אבדון. ג) באר שחת. ד) באר שאון. ה) טיט היון. ו) צלמות. ז) ארץ תחתית: זובין ערלייא זאכין זענין בשאפין גיווארין נאך איידער דו וועלט איז בייא שאפין גיווארין. א) דוא תורה. ב) תשובה ג) דאס גן עדן. ד) דם גיהנם. ה) כסא הכבוד. ו) דאס בית המקדש. ז) דער נאמין פון משיח: זיבין ערלייא זאכין זענין פר הוילין פון דעם מענטש. א) דר טאג פון טוט. ב) ווען משיח וועט קומין. ג) דם משפט פון דעם מענטש לעתיד לבא. ד) ער ווייסט ניט אונ וועלכיר סחורה ער וועט מרויח זיין. ה) ער ווייסט ניט זיין חברס דיעה. ו) ער ווייסט ניט ווען דוד המלך'ס מלוכה וועט קומין. ז) ער ווייסט ניט ווען דו מלוכה פון עשו וועט ווערין אוועק גינומין: זיבין זאכין האט רבי עקיבא אן גיזאגט זיין זון רבי יהושע. א) זאלסט זיך ניט זעצין לערנין אויף אזא אורט וואס גייען פאר בייא פיל מענטשין ווארין זייא וועלין דיך מבטל זיין פון דעם לערנען. ב) זאלסט דיך בייא זעצין אונ איין אורט וויא עס איז דא איין גרויסיר תלמיד חכם ווס דר מישט זיך ניט אונ שוואט זאכין נאר ער זוצט אונ לערינט. ג) זאלסט ניט קומין פליצלונג אונ דיין הויז אריין בפרט ניט אונ דיין חברס הויז אריין. ד) זאלסט שטענדיג גיין שיך אויף דייני פיס. ה) אונ דער פריא זאלסטו באלד עסין. זומער איז דאס גוט צוא דער היץ אונ ווינטער איז דאס גוט פאר דער קעלט. דיין שבת מאך אזוי וויא אונ דער וואכין אונ זאלסט ניט דארפין צוא קיין מענטשין. ז) זאלסט שותפות מאכין מיט אזעליכין וואס גליקט אים איין מזל: זיבין ערלייא מענטשין זענין אונ חרם בייא הקדוש ברוך הוא. א) ווער עס האט קיין ווייב ניט. ב) ווער עס האט מיט דעם ווייב קיין קינדער ניט. אונ ער גוט איר קיין

גט ניט. ג) ווער עס לערינט ניט זייני קינדער קיין תורה. ד) ווער עס לייגט ניט קיין תפילין. ה) ווער עס גייט אן ציצית. ו) ווער עס האט ניט קיין מזוזות אין זייני טורין. ז) ווער עס גייט בארוויס. אטייל זאגין ווער עס גייט ניט אויף קיין סעודת מצוה: זיבין נעמין האט דער יצר הרע. א) הקדוש ברוך הוא רופט אים רע דס איז טייטש שלעכט. ב) משה רבינו רופט אים ערל. פאר שטאפט. ג) דוד המלך רופט אים טמא. אום ריין. ד) שלמה המלך רופט אים שונא ער האט פיינד דעם מענטש ה) ישעיה הנביא רופט אים מכשול. ער מאכט דעם מענטש שטרויכלין. ו) יחזקאל הנביא רופט אים אבן איין שטיין. ז) יואל הנביא רופט אים צפוני. ער בעהאלט זיך ביי דעם מענטש: זיבין ערלייא מענטשין איז דא ווס זיי מאכין זיך פאר דער וועלט אז זיי זענין פרום: א) די וואס מאכין זיך פרום כדי מען זאל זייא כבוד אן טאן. ב) דוא וואס מאכין זיך פרום פאר מענטשן היינו אויף דער גאס גייען זייא ווי חסידים זייא קוקין ניט אויף קיין נקבות אבער אונ דארין זענין זייא לויטער טומאה. ג) דו וואס גייען אויף דער גאס גאר וואלגי גלייך זייא זענין פאר קלערט אונ גוטע זאכין אבער אונ הארץ האבין זייא בייזי גידאנקין. ד) דוא וואס גייען אונ דער גאס גיבוקט כדי מען זאל מיינין זייא טוהן דאס פאר פרומקייט. אבער זייער הארץ ווייסט הקב"ה.
ה) דו וואס לויבין זיך אליין פאר מענטשין זייא זאגין עס איז ניט דא איין מצוה אונ דער תורה וואס זיי האבין ניט מקיים גיוועזן. אבער דעם אמת ווייסט הקדוש ברוך הוא. ו) דו וואס זענין באמת פרום. נאר זייא טוען דאס ניט צו ליב הקדוש ב"ה נאר וואס זיי האבין מורא פאר דעם גיהנם. דו אלי זיבין פרומע לייט זענין פאר גאר ניט גירעכינט. גייערט דוא וואס טוען דוא מצוה וייל זייא האבין ליב הקדוש ברוך הוא דו ווערין גירעכונט פאר פרום: זיבין נביאים זענין גיוועזן בייא דוא אומות העולם. א) בלעם. ב) זיין פאטר בעור.
ג) איוב. ד) אליפז התימני. ה) בלדד השוחי. ו) צופר הנעמתי. ז) אליהוא בן ברכיהו הבוזי.
זיבין מענטשין האבין דו ווערים אונ קבר ניט אן גירורט. א) אברהם. ב) יצחק. ג) יעקב.
ד) משה רבינו ה) אהרן הכהן. ו) מרים. ז) בנימין בן יעקב. זיבין ימים רינגלין ארום ארץ ישראל. א) ים טבריה. ב) ים סדום. ג) ים חולת. ד) ים חולתא. ה) ים שבכי.
ו) ים אספמיא. ז) ים הגדול: זיבין מצות זענין דוא בני נח גיבאטין גיווארין. א) זיי זאלין אמת משפטין. ב) יעדער צייט זאלין זייא הקדוש ברוך הוא לויבין מיט ברכות. ג) זייא זאלין קיין עכו"ם ניט דינין. ד) זייא זאלין ניט נאך גיין זנות. ה) זייא זאלין ניט טוען קיין רציחות. ו) זאלין ניט גזלן. ז) זיי זאלין ניט עסין פון איין בהמה וואס זיא לעבט נאך: זיבין זאכין ברענגין כעס אויף דער וועלט. א) לשון הרע. ב) רציחות. ג) פאלשי שבועות. ד) זנות. ה) גוותנית. ו) מילה. ז) ווערכער עס לאזט פון זיך קיין הנאה ניט האבין: זיבין ערלייא זאכין וועט דער מלך המשיח צוא דוא ישראל ווייזין. א) דעם כסא הכבוד. ב) קרח מיט זייני קינדער אונ מיט זיין חברותה. ג) דאס גן עדן. ד) דעם עץ החיים. ה) דו אלע לעבידיגע מענטשין. ו) דוא סוטה. ובא לציון גואל אמן סלה:

פרק שמיני

אין דעם פרק ווערט גישריבין אז יעדער זאל זעהן ער זאל קיין לשון הרע ניט רעדין ווארין דער עונש איז דער פון זייער גרויס. אונזערי חכמים שרייבין עס איז פאר האנדין עטליכי זאכין וואס דער מענטש איז אויף זיי יעדערן טאג עובר. איינס פון דיא זאכין איז לשון הרע וואס דער מענטש רעט יעדיר טאג. אונזערי חכמים שרייבין וועלכעס הייסט לשון הרע. ווען איינער פרענט זיין חבר אויב אונ זיין הויז איז דא פייער אזוי זאגט אים דער חבר בייא מיר איז קיין פייער ניט דא. נאר גייא צוא מיין שכן בייא אים ווערסטו גיוויס טרעפין פייער ווארין יעדיר טאג קאכט מען בייא אים פלייש אונ פיש. דאס הייסט שוין

לשון הרע. נוא איר ליבע לייט דאס הייסט שוין לשון הרע. מכל שכן ווען איינער רעט רעכט לשון הרע וויא גרויס דער עונש איז. אונזערי חכמים שרייבין צוא צייטין ווערט דער רעגין אויף גיהאלטין וועגין דעם חטא פון לשון הרע. דער וואס הערט צוא לשון הרע איז ווערט מען זאל אים ווארפין פאר דוא כלבים. אוך ווער עס רעט לשון הרע איז גלייך ער וואלט זיך מימר גיוועזן. דער עונש פון לשון הרע איז אז ער ווערט ח"ו מצורע. דער וואס רעט לשון הרע איז ווערט מען זאל אים פאר שטיינגין אויף טויט. ווער עס רעט לשון הרע זאגט הקדוש ברוך הוא צום שר פון גיהנם. אויף דער וועלט וועל איך אים זיין עונש געבין. אונ אויף יענער וועלט זאלסטו אים זיין עונש געבין. אונזערי חכמים שרייבין ווער עס וויל דרויף תשובה טאן איז אזוי. אוב ער איז איין למדן זאל ער תורה לערנין. אונ אויב ער איז ניט קיין למדן זאל ער זיך שטארק שפר האלטין וועט אים הקב"ה די עבירה מוחל זיין. ווער עס רעט לשון הרע איז זיין עונש גרויס גלייך ער וואלט עובר גיוועזן אויף דרייא עבירות. א) גלייך ער וואלט גידונט עכו"ם. ב) גלייך ער וואלט גילעגין בייא איין אשת איש. ג) גלייך ער וואלט רציחה גיטאן. אונזערי חכמים שרייבין. לשון הרע איז ממית דרייא ערלייא מענטשין. א) דער וואס רעט לשון הרע. ב) דער וואס הערט אוים. ג) אויף דעם וואס מען רעט לשון הרע צוא צייטין קאן דער פון רציחה ארויס קומין. טייל מאל מיינט דער מענטש אז דאס וואס ער רעט הייסט ניט קיין לשון הרע. אבער כפי אונזערי חכמים שרייבין איז דא פיל ערלייא לשון הרע. דרום דארף מען שטארק גיווארנט זיין:

מעשה איין מלך האט איין בפעל גיגעבין דאס דוא אלי יהודים וואס האנדלין מיט פלאקס זאלין קומין זייער דינסט טאן. אזוי זענין אלי גיקומין. נאר איינער וואס האט גיהייסין בר חובין איז ניט גיקומין. אזוי האט אים איינער גיוואלט פאר דעם מלך פאר מסירין. אז ער זאל אויך קומין צוא דער דינסט. נאר ער האט זיך גישעמט פאר די יהודים אז ער זאל זיין איין מסור. אזוי האט ער זיין חבר גיפרעגט וואס האסטו היינט גיגעסין. האט אים דער חבר גיענטפערט איך האב גיגעסין קעז. דאס ווארט קעז איז אויף לשון קודש בר חובין. וויא דער מלך האט דער הערט דאס ווארט בר חובין. אזו האט זיך דער מלך דער מאנט אן דעם מענטש וואס ער הייסט בר חובין אונ האט איין בייא פעל גיגעבין אז ער זאל קומין דוא דינסט טאן. דאס הייסט שון לשון הרע. ווארין ווען ער זאל ניט גיוועזן פרעגין דעם חבר וואס ער האט גיגעסין וואלט אפשר דער מלך אן דעם יהודי גיוועזן פאר געסין. דרום קער זיך יעדערזר צו דער ווייטערין פון לשון הרע. אונ פון רכילות. אזו וועט אים וואול זיין בעולם הזה ובעולם הבא אמן סלה:

פרק תשיעי

אין דעם פרק ווערט באשריבין ווי דער מענטש זאל אויף זיין חבר ניט האבין קיין קנאה שנאה אפילו צווישען מאן אונ ווייב. אזו וועט זייא גוט זיין:

מעשה איין מאל זענין גיגאנגין רב נחמנס בעל מלאכות אונ פעלד אריין ארבעטין. האבין זייא גיהערט וויא אמענטש שרייט פון דער ערד ארויס. אזוי האבין דוא בעל מלאכות דאס דער ציילט פאר ר' נחמן. אזוי איז דער גוטער רב נחמן גיגאנגין זעהן וואס דאס בטייט. ווי רב נחמן איז צוא דעם אורט גיקומין אזו פרעגט ער דעם טויטין מענטש. ווער ביסטו. אזו זאגט דער טויטער איך בין רב אחא בר יאשיה. ער איז גיוועזן איין גרויסער למדן. דען מיר גיפונין וויא ער ווערט גיברענגט אונ דער גמרא. אזו זאגט רב נחמן עס וואונדערט מיך דאס דוא קאנסט נאך ריידין. ווארין עס שטייט דאך אז אפילו די צדיקים אז זייא שטארבין ווערין זייא צוריק ערד אזוי וויא דער מענטש איז אונ אהן הייב גיוועזן. אזוי זאגט דער רב אחא בר יאשיה. עס שטייט גישריבין נאר די וואס האבין איינס אויף

עס

עס אנדערי קנאה שנאה דו ווערין צוריק צוא ערד. אבער איך האב מיין גאנץ לעבין קיין קנאה שנאה ניט גיהאט אויף קיינים. דרום בין איך ניט פאר פוילט גיווארין דער וויל הט רב נחמן דער זעהן דאס דער רב אחא בר יאשיה איז אונ דער ערד נאך גאר פריש גליך ער וואלט נאך גילעבט. אזוי זאגט ער צוא אים אז ביזט נאך יא אזוי פריש קאנסטו נאך היידין גליך ווי אלי לעבדיגע מענטשין. קום מיט מיר אהיים וואס ליגסטו אגי דער פינסטערי ערד. אזוי זאגט דער רב אחא בר יאשיה צו אים מיר ווייזט אויס אז דו פאר שטייסט ניט דעם פסוק. עס שטייט דאך ווען תחיית המתים ווערט זיין וועט הקדוש ברוך הוא רשות געבין אלי טויטע לייט זאלין ארויס גיין פון דער ערד. אונ צונד האב איך קיין רשות ניט פון דער ערד ארויס. דרום איר ליבע לייט קאן מען זעהן וויא גרויס דו מצוה איז ווען איינער האט קיין קנאה שנאה ניט. ווערט ער קיין מאהל ניט פר פוילט אונ קבר אונ איז פריש גליך ווי אלעבעדיגער: אונזערי חכמים שרייבין אפילו אז מען זעהט אז עס גייט ווימין גאנץ גוט זאל מען אים ניט מקנא זיין. דעסט גלייכין אז מען זעהט דאס איינער האט גוטע קינדער טאר מען אים אויך ניט מקנא זיין. ווארין דאס וואס עס גייט וועלכין גוט איז ניט וויל ער אודער זיינע עלטערין זענין פרום נאר וויל דיין מזל איז אזו. דאס איז פאר האנדין טייל מענטשין וואס זייער מזל דינט זיי אויף דרייא זאכין היינו. א) ער זאל לאנג לעבין ב) ער זאל גוטע קינדער האבין ג) ער זאל איין עושר זיין. דס דינט אים אללעם דס מזל.

מעשה עס איז גיוועזן צוויי גרויסי צדיקים. רבא. אונ רב חסדא ווען מען הט גידארפט אמאל רעגין אז זיי האבין וועליכס מתפלל גיוועזן איז תיכף גיגאנגין רעגין. רב חסדא האט זיין מזל אים גידונט צוא אלים אונ רבא האט גאר ניט קיין מזל גיהאט. רב חסדא האט גילעבט זעכציג יאר אונ האט דער לעבט זעכציג חתונות פון דו קינדער אונ פון איינקליך אונ רבא האט נאר גילעבט פערציג יאר אונ ביא זיין לעבן איז אים גישטארבין זעכציג קינדר מיט איינעקלעך רב חסדא איז גיוועזן איין גרויסער עושר דאס זייני הונט האבן קיין ווייצין ברויט ניט גיוואלט עסין. אונ רבא מיט זייני מענטשין האבן ניט גיהאט קיין גערשטין ברויט צו עסין וויל ער איז גיוועזן איין גרויסער ארומאן פון דעסט וועגין האט רבא דעם רב חסדא ניט מקנא גיוועזן וויל ער האט גיוואוסט אז זיין מזל איז אזויא. ווען איינער זעהט אז זיין חבר איז שטארק חשוב ביי אלי מענטשין אונ ער איז פאר גאר ניט גירעכונט דורך זאל ער זיין חבר ניט מקנא זיין. נאר ער זאל זיך דער מאנן דאס אונ אקלייני צייט ארום וועלין זייא ביידי זיין לעולם הבא. וועט יענער אפשר גאר שפל זיין אונ ער וועט אכשר חשוב זיין:

מעשה רב יוסף דער זון פון יהושע בן לוי איז איין מאל חלשות גילעגין אז דער גאנצער עולם האט גימיינט אז ער איז שוין גישטארבין. מיט איין מאל האט זיך דער רב יוסף אויף גיכאפט ווארען ער איז גילעגן אונ דער הינער פלעט. אזוי פרעגט אים דער פאטער מיין קינד האסט עפיס גיזעהן נייעס אויף יענער וועלט זאגט ער צוא זיין פאטער. איך האב איין פאר קערטי וועלט גיזעהן. דוא וואס זענין אויף דער וועלט חשוב גיוועזן זענין אויף יענער וועלט שטארק שפל. אונ דו וואס זענין אויף דער וועלט שפל גיוועזן זענען אויף יענער וועלט חשוב. אזו זאגט אים דער פאטער מיין קינד דוא האסט איין רעכטי וועלט גיזעהן. דרום זאל מען קיין שנאה אונ קנאה ניט האבן אויף קיינים. ווארין אחוץ דעם וואס עס איז דער פאר אגרויסער עונש. נאר דס לעבן בקומט אים אויך ניש. ווארום ער עסט פון זיך אפ דם פלייש פר קנאה. אונזערי חכמים שרייבן וועלבער הייסט איין ענוי דער וואס איז עטעמדיג בייז דאס מיינט מען ער האט אונ זיך קנאה ער האט קיין טאג אונ קיין נאכט ניט ער קלערט אללעם מורא טאמער האט זיין חבר עפיס מיין פאר אים:

מעשה עס זענין צווייא מענטשין צו זאמען גיגאנגין. איינער איז גיוועזן איין גרויסער

בעל קנאה דאס ער האט ניט פאר גוטן וואס יענער האט. אונ דער אנדערער איז געוועזן איין חומד איין גלוסטער אלעס וואס יענער האט געהאט האט ער דר צו גיגלוסט. אזו באגעגינט זייא איין כלה. אזו זאגט צו זיי דער מלך איינער פון אייך מאג מיר זאגן וואס ער פאר לאנגט אזו וועל איך אים געבין. אקיינגין וועל איך דעם אנדערין נאך איין מאל אזוי פיל געבין וויא פיהל דעם ערשטין. דער בעל קנאה האט מורא גיהאט צו זאגין וואס ער פאר לאנגט ווארין דער חבר וועט דאך האבן טאפיל פאר אים אונ ער פאר גינט אים ניט דער אנדערער האט אויך ניט גיוואלט זאגין וואס ער פארלאנגט ווארין ער גליסט דאך ער זאל דעם חברס חלק אויך צו נעמין. וואס ער וועט פון דעם מלך נעמין. הכלל זיי האבין ביידי ניט גיקאנט גאר ניט פאר לאנגין דאך האט דער וואס האט צוא אלעס גיגלוסט גיזאגט ארוני מלך איך פאר לאנג פון דיר אז דו זאלסט מיר איין אויג אויס שטעכין אונ מיין חבר ביידי אויגין. קאן מען זעהן וויא ווייט דוא קנאה איז. ליבעריש וואלט ער גיווען גיזאגט אז ער פאר לאנגט טוזינד גולדען וואלט דאך זיין חבר גיהאט צוויי טוזינד. נאר ווייל ער האט זיין חבר ניט פאר גינען דרום האט ער זיך גיהייסן איין אויג אויס שטעכין. אונזערי חכמים שרייבין ווער עס האט קנאה שנאה דער קאן ח"ו עובר זיין אויף דוא עשרת הדברות. דרום זאל זיך יעדער מענטש באהיטען וויא גרויס דוא עבירה פון קנאה ושנאה איז וועט אים זיין וואול בעולם הזה ובעולם הבא אמן סלה:

פרק עשירי

אין דעם פרק ווערט בשרובין דוא אלי צעהן ערלייא זאכין וואס זענין פאר דעם מענטש גוט וועלכעס זייא באשטייען אינ דרייא אונ זיבעציג פונקטין: צעהן ערלייא זאכען זענין אונ ערב שבת בשאפען גיווארין. א) דוא ברונען פון מרים הנביאה. ב) דער מן וואס איז אונ דער מדבר גיפאלין. ג) דער רעגין בויגין. ד) דאס כתב. ה) דוא מכתב. ו) די לוחות. ז) דאס קבר פון משה רבינו. ח) דו הייל וואס משה רבינו מיט אליהו הנביא זענין גיווען. ט) דאס מויל פון בלעם"ס איזיל. י) דס מויל פון דער ערד וואס האט דו רשעים פון קרח איין גישלונגין: צעהן קללות איז חוה גישאלטין גיווארין. א) דוא נדה. ב) דוא בתולים. ג) דער צער פון דוא קינדער דער ציען. ד) צער פון טראגין. ה) צער פון קינדער האבין ו) דוא פרויא האט תשק צוא איר מאן ווען ער פארט אוועק. ז) אז דער מאן גיוועלטיגט איבער איר. ח) זיא גייט דעם קאפ צוא גידעקט אזוי וויא איין אבל. ט) זיא מוז שטענדיג אונ דער היים זוצין אזו וויא איינער וואס זוצט תפיסה. י) זייא איז גלייך וויא איינער איז אונ חרם זיא מאר מיט קיין פרעמדין מענטש אליין ניט זיין: צעהן ערלייא זאכין זענין אויף דער וועלט גיגעבין גיווארין. א) צעהן מאס שענהייט זענין אויף דער וועלט ארויס. ניין מאס האט ירושלים צוא גינומען אונ איין מאס איז אויף דער גאנצער וועלט. ב) צעהן מאס חכמה איז ארויס אויף דער וועלט ניין מאס האט ארץ ישראל צוא גינומין. אונ איין מאס האט דוא גאנצע וועלט צו גינומען. ג) צעהן מאס עשורות איז אונ דער וועלט. ניין מאס האט רום צוא גינומין אונ איין מאס איז אויף דער גאנצער וועלט: ד) צעהן מאס דלות איז אונ דער וועלט. ניין מאס האט בבל צוא גינומין אונ איין מאס איז אויף דער גאנצער וועלט: צעהן מאס גאוה איז אונ דער וועלט. ניין מאס האט דוא שטאט עילם צו גינומין. אונ איין מאס איז אויף דער גאנצר וועלט: צעהן מאס גבורה איז אונ דער וועלט. ניין מאס האבין דוא אומה פרסיים צוא גינומין. אונ איין מאס איז אויף דער גאנצער וועלט: ה) צעהן מאס כנים איז אויף דער וועלט. ניין מאס האבן דוא אומה מדין צוא גינומין. אונ איין מאס איז אויף דער גאנצער וועלט: ו) צעהן מאס צרעת איז ארוס אויף דר וועלט. ניין מאס האבין דוא חזירים צוא גינומין. אונ איין מאס דוא

גאנצן

גאנצי וועלט: ז) צעהן מאס זנות איז אויף דער וועלט. ניין מאס האבין צו גינומין דיא
אומה ערבים. אונ איין מאס איז אויף דר וועלט: ח) צעהן מאס עזות איז אויף דער וועלט.
ניין מאס האבין צוא גינומין דיא אומה מישן. אונ איינס דוא גאנצע וועלט. ט) צעהן מאס
שלאף איז אויף דר וועלט. ניין מאס האבין גינומין די עבדים אונ איינס די גאנצע וועלט:
י) צעהן זאכין זענין פאר האנדין אז איינס איז הארטער פאר דעם אנדערין. א) איין בארג
איז הארט אונ אייזין קאן דעם בארג בייא קומען. ב) אייזין איז הארט. אונ פייער קאן
עס בייא קומען. ג) פייער איז הארט אונ דאס וואסער קאן עס בייא קומין. ד) וואסער
איז הארט אונ דער וואלקען קאן עס דער טראגין. ה) דער וואלקען איז הארט אונ דער
ווינד קאן איהם פאר טרייבין. ו) דער ווינד איז שטארק אונ דער מענטש קאן אים פאר
ליידין. ז) דער מענטש איז הארט אונ דוא אנגקסין צוא ברעכין אים. ח) דוא אנגקסין זענין
הארט אונ דער וויין קאן זייא בייא קומען. ט) דער וויין איז הארט אונ דער שלאף קאן
אים בייא קומען. י) דער שלאף איז הארט. אבער דער טויט איז הארטער. דאס דער טויט
קען אללעם בייא קומין אונ דאך קאן צדקה דעם טוט בייא קומין. עס שטייט צדקה
תציל ממות: יא) צעהן ערלייא זאכין זענען פר האנדין. ווען זייא גיפונען זיך ניט אונ קיין
שטאט. טאר איין תלמיד חכם אונ דער שטאט ניט וואנען. א) איין בית דין. ב) גבאים
וואס זאלין גיין געלד צוא נאנד נעמין. ג) גבאים דאס געלד צוא טיילין. ד) בית
הכנסת ה) בית המרחץ. ו) בית הכסא. ז) איין דאקטער. ח) איין בלביער. ט) איין
סופר. י) איין מלמד. רבי עקיבא זאגט אויך וויא עס איז דא גוטע פירות גוט צוא
וואנען. יב) צעהן ערלייא זאכין זענין ניט גוט צום לערנין. א) ווען איינער גייט אונטר דר
צאם פון דעם קעמיל. אודער ער גייט אונטער דעם קעמיל זעלבסט. ב) ווער עס גייט
צווישין צווייא קעמלין. ג) ווער עס גייט צווישין צווייא ווייבער. ד) ווען איין אשה מעוברת
גייט פצווישין צווייא מאנס פרשויגען. ווער עס גייט פאר בייא איין נבילה. ו) ווער עס גייט
אונטער איין בריק וואס עס איז שוין פערציג טאג קיין וואסער אונטער איר ניט דא.
ז) ווער עס עסט ברויט וואס עס איז ניט רעכט גיבאקין. ח) ווער עס עסט פלייש וואס
עס איז ניט גישאכט. ט) ווער עס טרונקט וואסער וואס עס לויפט דורך דעם בית הקברות.
י) ווער עס קוקט קיגין איין מת אטייל זאגין ווער עס לייענט דאס כתב פון דעם קבר:
יג) צעהן ערלייא זאכין האט אלכסנדער מוקדון גיפרעגט די זקני הנגב וואס זיי זענין גרויסע
חכמים גיוועען. א) אויב פון איין עק וועלט ביז דער אנדערע עק וועלט איז ווייטער וויא פון
הימיל ביז צו דער ערד. אזוי האבן זיי גיענטפערט אז פון איין עק וועלט ביז דער אנדערע
עק איז הייטער. וואריין אז דוא זון שטייט אין מזרח זייט אדער אין מערב זייט. קאן מען
אין איר איין קוקן. אין אז זיא שטייט אין מיט הימעל קאן מען אין איהר ניט איין קוקען:
ב) אויב דר הימעל איז צום ערשטין ביי שאפין גיוואריין אודער די ערד צום ערשטין. האבן
זיי גיענטפערט אז דער הימעל איז צום ערשטין באשאפען געווארען. דען דער הימעל
שטייט פריהער אין דער תורה. ג) אויב די ליכט איז פריהער באשאפען גיווארען אלס דער
חושך. האבן זיי גיענטפערט דאס קאן מען ניט ענטפערין. ד) וועלכער הייסט איין חכם.
האבין זיי גיענטפערט. דער מענטש וואס ער וויל עפיס טאן אין ער בארעכינט זיך פריהער
וואס דער פון קאן ארויס קומען. ה) וועלכער הייסט איין גבור. האבען זייא גיענטפערט.
ווער עס בייא צווינגט דעם יצר הרע. ו) וועלכער הייסט איין עושר. תשובה. ווער עס
איז זיך משמח בחלקו. ז) וואס זאל דער מענטש טאן. ער זאל לעבן. תשובה. ער זאל
זיך ממית זיין איבער דער תורה אזוי וועט ער האבין לעבין. ח) וואס זאל דער מענטש טאן
ער זאל שטארבין. תשובה. אז ער זאל ניט עסין אונ טרונקען אונ זאל ניט תורה לערנין.
אזוי וועט ער שטארבין. ט) וואס זאל דער מענטש טאן אז ער זאל אהן גינומין ווערין בייא

מענטשין. תשובה. ווען מען וועט אים וועלין מאכין פאר איין פרנס אודער פאר איין גבאי זאל ער ניט אן נעמין. אזוי וועט ער קיין שונאים ניט האבין. אזוי האט דער אלכסנדער מוקדן צו זיי געזאגט איך ווייס איין עצה ער זאל יוא אן נעמין דאס גבאות נאר ער זאל זיך ניט גרויס האלטין ער זאל שטענדיג ארום גיין מיט מענטשין. אזוי וועלין אים ד״א מענטשין ליב האבין. : צו איז בעסער צוא רייזין אויף דעם ים אודער צו זוצין אונ דער היים. תשובה. עס איז בעסער אונ דער היים צוא זוצין דען דוא וואס רייזין אויף דעם ים האבין גרויס מיא איידער זייא קומען צוריק אונ זייער לאנד. הקדוש ברוך הוא זאל כל ישראל געבין זייער פרנסה אונ זייער היים דאס מען זאל ניט דארפין צו רייזין אויף דעם ים אמן סלה :

פרק אחד עשר

אין דעם פרק וועט מען געפונען דו אלי שפריך ווערטער וואס שטיין אונ דער ליבער תורה. וואס עס איז גוט פאר דעם מענטש צוא דעם גוף אונ צו דער נשמה. אונ דורך דעם קאן ער זוכה זיין לעולם הבא :

עס איז דא אשפריך ווארט ווען דיין חבר רופט דיך אייזיל : זאלסטו דיר אהן טאן דעם זאטיל. דס מיינט מען ווען דיין חבר טוט דיר אום רעכט זאלסט דיך אונ אים ניט נוקם זיין. אונ זאלסט אים אפילו ניט ענטפערין. אזוי וועסטו זוכה זיין צו פיהל גוטס. אזוי ווייא מיר ברייננגין דא איין מעשה :

מעשה רב הונא בן רבי יהושע איז שלאף געווארין. אזו איז רב פפא צוא אים געגאנגן מבקר חולה זיין האט רב פפא געזעהן אז רב הונא איז שטארק שלאף ער האלט שוין ביי שטארבין האט רב פפא געהייסין מען זאל שוין דער ווייל מאכין גרייט התכריכים. דער ווייל איז דער גוטער רב הונא צוריק געזונט געווארין. האט זיך רב פפא געשעמט ווייל ער האט גאר רב הונא דאס לעבין אפ געזאגט. אזוי האט מען רב הונא געפרעגט פאר וואס רב פפא האט אים זיין לעבין אפ גיזאגט. אזוי זאגט רב הונא עס איז רעכט. ווייל אונ הויטיל האט מען מיר אויך מיין לעבין אפ גיזאגט. נאר ווייל איך האב מיך נוהג געווען ווען אייגער האט מיר שלעכטם געטאן. האב איך מיך אן אים ניט נוקם געווען. דרום האט מען מיר מיין לעבין אויף ווייטער געשענקט. גוא איר ליבע לייט. קאנט איר פאר שטיין ווער דאס שפריך ווארט האלט. דער איז זוכה אז ער ווערט ניצול פון טויט אונ קאן זוכה זיין לעולם הבא. דאס אנדערי שפריך ווארט איז. עס איז פאר האנדין איין צייט דאס מען מוז זיך בוקין צוא איין פיקם תאטשי דער פיקם איז דער קלענסטער גירעכונט פון אלע חיות. דאס מיינט מען ווען אייגער דארף צו זיין חבר איין טובה האטשי זיין חבר איז אשלעכטער. פון דעסט וועגין זאל ער זיך מכניע זיין אונ זאל אים בעטין. ווייל אצונדערט איז זיין צייט. ער קאן אנדערש ניט מאכין. דאס דריטע שפריך ווארט איז פון דער ברונען וואס האסט וואסער גיטרונקין זאלסטו קיין ערד ניט אריין ווארפין. דס מיינט מען פון דעם ארט וואס דו האסט איין מאל טובה גיהאט זאלסטו אים קיין רעה ניט טאן. דאס פירדע שפריך ווארט איז. ביי אנעלכין וואס דאס ארומקייט איז גרעסער דעם שלעפט זיך דער דלות מיין נאך. ווייא פאר צייטען האבען דוא יודין גיברענגט זייערע בכורים קיין ירושלים דוא עשורים האבען דוא פירות גיברענגט אונ גילדינע אדער זילבערנע כלים. אונ דוא ארומע לייט האבען גיברענגט דוא פירות אונ הילצערנע כלים. דוא עשירים האבין צוריק אהיים גיפירט זייערי כלים זייא האבען נאר דוא פירות אוועק גיגעבין. אבער דו ארומע לייט האבין איבער גילאזט דו כלים ביי דוא כהנים. אונ ספר בן סירא שטייט אז דעם עני גייט נאך דאס עניות. למשל איין ארומאן האט איין הויז גיווים איז דאס ניעדריג ווארין ער האט דאך ניט קיין געלד ער זאל

מאבין

מאכין איין גרוים הויז. אונ אז דער עושר שטעלט לעבען אים איין הויז שטעלט ער שוין איין גרוים הויז. נוא אז עס רעגינט אדער ווען עס גייט אשנייא. רונט אלץ אראפ פון דעם עושר'ס הויז אויף דעם קליינעם הייזיל וואס קער צום ארעמאן. אזוי איז דער ארעמאן פאר זארגט. אונ אפילו ווען איין ארעמאן האט איין נייען גארטין. האט ער אויף איין בארג וואס עס איז ניט טייער ווארין דער עושר קויפט זיך אונ דער נידער ער זאל ניט דארפין ארויף צוא פירען קיין מיסט. ווארין עס איז דאך שווער צו פירען אויף איין בארג. אונ אז דער ארעמאן ארבעט זיך שוין גוט אן אונ פירט אויף דעם בארג ארויף מיסט. קומט איין רעגין אונ זאגט אפ דאס מיסט אונ דער נידער וואס דער נייען גארטין קער צום עושר. פאר שפארט גאר דער עושר צו מיסטיקין. אזוי בלייבט דער עושר איין עושר אונ דער דלות בלייבט דלות. דאס פינפטע שפריך ווארט איז. שלמה האט גיזאגט דו פים פון דעם מענטש זענען ערבים אז זיי זאלין דעם מענטש ברענגין וואו עס איז אים פון גאט אויף גילייגט ער זאל דארטין שטארבין ווי מען וועט זעהן דו מעשה:

מעשה שלמה המלך האט גיהאט צוויי שרייבערס זיי זענען גיוועזען גאר שייני מענטשין. איינער האט גיהייסין אליחורף. אונ דער אנדערער האט גיהייסין אחיה. איין מאהל זעהט שלמה המלך דעם מלאך המות ווי ער איז זייער טרויריק. אזוי פרעגט ער אים פאר וואס ער איז הייגט מין טרויעריג ווי אלע טאג. אזוי זאגט אים דער מלאך המות מען הייסט מיך איך זאל פון דיינע צוויי שיינע שרייבערס דו נשמות צו נעמען. ווי שלמה המלך האט דאס גיהערט. אזוי האט ער גינומען דו ביידי לייט אונ האט זיי איבער גיגעבין צו די שדים אז זיי זאלין זיי איבער פירין אונ דעם מקום וואס הייסט לוז. וואס אונ דער שטאט שטארבט קיינער ניט דער מלאך המות קומט ניט אהין. ווי דו צוויי לייט זענען גאר ארונטער גיקומען דעם טויער פון דער שטאט אויף דעם ארט האט דער מלאך המות צו זיי גיקאנט צו גיין זענען זייא תיכף גישטארבין. דעם אנדערין טאג זעהט שלמה המלך דעם מלאך המות דאס ער איז שטארק לוסטיג אזוי פרעגט ער אים. וואס ער איז אזוי לוסטיג. זאגט דער מלאך המות וואס זאל איך ניט לוסטיג זיין. ביז אהער האב איך דיינע צוויי שרייבערס ניט גיקאנט טאן ווייל זייער גזר דין איז ניט גיוועזען ביי דיר אין שטוב זייא זאלין שטארבין האב איך צו זיי קיין שליטה ניט גיהאט. אבער אז דו האסט זייא גישוקט אויף דעם ארט וויא זייער גזר דין איז זיי זאלין שטארבין. אזוי האב איך ביי זיי די נשמות צו גינומען. ווי שלמה המלך האט דאס גיהערט. זאגט שלמה המלך דו פים פון דעם מענטש זענען ערבים דאס זיי מוזין אים פירין צו דעם ארט ווי דער גזר דין איז. דרום זאל זיך דער מענטש ניט מצער זיין ווען עס טרעפט אים חס ושלום איין צרה אויף דעם וועג וואס דאס איז אלעס פון גאט דער גזר דין איז אזוי. דאס זעקסטי שפריך ווארט איז דער דלות שטייט אן דו יודין זייער שיין. ווי איין רויטע צוום צו איין נייעם פערד. ווי מיר גיפונען אין דער גמרא הקב"ה האט ניט גיפונען פאר די ישראל קיין רפואה נאר דעם דלות. דעמאלט ווערט דער מענטש נידעריג אונ פרום. אזוי ווי מיר גיפינען אז פאר צייטונס זענען די גרעסטע צדיקים גרויסע ענים גיוועזען וויא מיר ברענגען איין מעשה:

מעשה רבי אלעזר בן פדת איז גיוועזען איין גרויסער עני. איין מאל האט זיך דער ניטער רבי אלעזר מקיז דם גיוועזען אונ האט ניט גיהאט וואס ער זאל עפיס גוטס טועם זיין; אזוי האט ער גיפונען איין הייפטיל קנאביל האט ער דאס גיגעסין. האט ער גיחלישט. זענען צו אים די רבנים גיקומען מבקר חולה זיין. האבען זיי גיזעהן ווי ער וויינט אונ לאכט אונ איין פונק פייער גייט אים פון זיין פנים. ווי ער איז צו זיך צוריק גיקומען. האבין די רבנים אים גיפרעגט וואס דאס בטייט וואס ער האט גילאכט אונ גיוויינט אונ די פונק פייער וואס עס איז אים פון פנים. אזוי זאגט זיי רבי אלעזר איך האב די שכינה גיזעהן

אזוי האב איך גיזאגט רבונו של עולם ווי לאנג נאך וועל איך מיין צייט אונ דלות פאר ברענגען · אזוי זאגט הקב"ה אלעזר מיין קינד דיין מזל איז דאס . דו מוזט זיין איין עני . באם דו ווילסט דז וועלט חרוב מאכין . קאנסט דו אפשר האבין איין אנדער מזל . אזוי האט רבי אלעזר גיזאגט רבונו של עולם דו ווילסט פאר מיינט וועגין דו וועלט חרוב מאכין אונ דער נאך איז ערשט אספק אויב איך וועל איין גיט מזל האבין . לאז שון ליבערש בלייבין בייא דעם ערשטין . אזוי האט רבי אלעזר גיפרעגט וועלכי יארין וועגען מער צו די וואס איך האב שוין אפ גילעבט צו דו וואס איך וועל נאך לעבין . האט אים הקדוש ברוך הוא גיזאגט דו יארין וואס האסט שוין גילעבט זענען מיין . אזוי האט רבי אלעזר גיזאגט וועען איך האב שוין עם מיינסט מיינע יארין אפ גילעבט . וויל איך ניט אז הקדוש ברוך הוא זאל דו וועלט פאר מיינט וועגין חרוב מאכין . אזוי זאגט אים הקב"ה . ווייל דו ווילסט ניט אז דורך דיר זאל דו וועלט חרוב ווערין . דער פר וועל איך דיר געבין לעולם הבא . דרייצין בעך מיט באלסמים אייל דו זאלסט דיך אונ דעם באדין . אזוי זאגט רבי אלעזר רבונו של עולם מיין וועסטו מיר ניט געבין נאר דאס . זאגט הקב"ה זאלין דייני חברים נאר ניט האבין . זאגט רבי אלעזר באנגער איך רעדן פון אזעלכין וואס ער האט מיין ניט . דאס מיינט מען דו קאנסט מיר גינוג געבין אונ דו האסט פאר מייני חברים ס וועגין איך אויך . אזוי האט אים דו שכינה איין שנעל גיגעבין אונ דעם פנים אז עס איז איין פונק פייער ארוים פון זיין פנים . גיוויינט האט ער ווייל ער האט גיהערט אז ער האט שוין אפ גילעבט עם מיינסט זייני יארין . אונ גילאכט האט ער ווייל ער האט דו שכינה גיזעהן . דרום זאל זיך קיינער ניט זארגין וואס ער האט דעם דלות ווייל זיין מזל איז אזו אנדערש קאן ניט ווערין : דאס זובענטי שפריך ווארט איז . דאס רחמנות פון איין פאטער איז אויף זיין זון . אונ דאס רחמנות פון דעם זון איז אויך אויף זיין זוהן דאס מיינט מען איין פאטער האט רחמנות אויף זיין זוהן . אבער דער זוהן האט ניט קיין רחמנות אויף זיין פאטער . אזוי דער מענטש אויך חאטשי ער נייט ארויס פון דער גדולה דאך האט ער כבוד . אבער צו דעם גרעסטין כבוד האבין מיר נאך צו דער ווארטין אמן סלה :

פרק שנים עשר

אין דעם פרק ווערט גיברענגט דו אלי מזלות וואס דו מענטשין האבין אונ זיך ווס דו מזלות קומין דורך דו מזלות פון הימיל . וועלכער עם ווערט גיבוירין אום זונטיג דער איז איין רעכטיר צדיק אודער איין רעכטיר רשע . ווייל אונ זונטיג איז בשאפין גיווארין דו לעבט מיט דער פינצטערניש . דו לעבט איז איין צדיק אונ דו פינצטערניש איז איין רשע . וועלכער עם ווערט גיבוירין אום מאנטיג דער איז איין רגזן . ווייל אום מאנטיג הט זיך דם וואסער אפ גיטיילט פון דער וועלט : וועלכער עם ווערט גיבוירין אום דינסטיג דער איז איין עושר . אונ איין זנאי ווייל אים דינסטיג איז בשאפין גיווארין דו קרייטיכצער וואס זיי וואקסין פיל . נאר זיי וואקסין פאר מישט : וועלכער עם ווערט גיבוירין אום מיטוואך דער איז אחכם ווייל אים מיטוואך איז בשאפין גיווארין דו ליכט וואס זיא איז קלאר אונ לוטער : וועלכער עם ווערט גיבוירין אום דאנערשטיג דער איז איין בעל גמילות חסדים . ווייל דענמאלט איז בשאפין גיווארין דוא פיש אונ דו פייגיל . וואס זיי ווערין גישפייזט נאר פון הקדוש ב"ה פון בלויז חסד : וועלכער עם ווערט גיבוירין אום פרייטיג דער איז מיט בלויז מצות . ווארין דער סדר איז אונ פרייטיג טוט מען מצות לכבוד שבת : וועלכער עם ווערט גיבוירין אום שבת דער שטארבט אונ שבת . ווייל מען האט איבער אים מחלל שבת גיווען . ווען ער איז גיבוירין גיווארין . איז זיין עונש אז ער זאל שטארבין אום שבת : אטייל זאגין אז וויא אזוי עם פירט זיך מיט דעם מענטש . דם ברענגט דאס מזל פון דו שעות . עס איז פר האגרין

את היםיל זיבען מזלות וואס יעדיר טאג גייט ארויס אונ איין אנדר מזל. אזוי ווי מיר שרייבין דא. ווער עס ווערט גיבוירין אונ מזל חמה. דער איז איין ערליכער יוד. ער פאר לאנגט ניט קיין פרעמדם. אונ זייני עצות ווערין אהן גינומין ווארין זייא זענין קלאר אזוי וויא דו זון איז קלאר. ווען ער וויל אפילו איין גנב זיין האט ער דער צו קיין מזל ניט: וועלכער עס ווערט גיבוירין אונ מזל כוכב נוגה. דער איז איין עושר אונ איין זנאי. וויל דס איז פייער האט ער אונ זיך אוך פייער: וועלכער עס ווערט גיבוירין אונ מזל כוכב. דער איז אהכם וייל דאס מזל כוכב איז ניט וייט פון דער זוהן איז עס קלאר אונ לויטער. אזו ווי דו חכמה איז לויטער: וועלכער עס ווערט גיבוירין אונ מזל לבנה. דער פאר נעמט אלי שלעכטיקייט אז עס קומט אים פאר. אזו ווי דוא לבנה האט פאר נומין אז מען האט זיא פאר קלענערט. אויך וועט ער זיין לעבין פאר ברענגין ער וועט בויאן אונ איין לייגין. אזו ווי דו לבנה דא ווערט זיא גרעסער אונ די ווערט זיא קלענער. אויך וועט ער מענטשין אום רעכט טאן אונ פון דעם וועט ער לעבין. אויך וועלין זיינע סודות ניט גיוואר ווערין. אינ אז ער וועט וועלין איין גנב זיין וועט ער הר צו מזל האבן: וועלכער עס ווערט גיבוירין אונ מזל פון שבתאי. וואס ער וועט האבן במחשבה צו טאן וועט עס אלעם בטל ווערין: וועלכער עס ווערט גיבוירין אונ מזל צדק דער איז איין צדיק ער גייט נאך בלויז מצות: וועלכער ווערט גיבוירין אונ מזל מאדים. דער מוז בלוט פאר גיסין. אודער ער איז אשתם אודער איין קצב אודער איין בלביר אודער איין גנב אודער איין מוהל:

פרק שלשה עשר

אין דעם פרק ווערט גישריבין ווי דער מענטש זאל זיך אפ טאן פון גאוה. וויל דער עונש איז דער פון זייער גרויס. אונזערי חכמים שרייבין ווער עס איז איין בעל גאוה. אזו גלייך ער וואלט זיך מטיר גיווען ח"ו אודער ער איז ווערט מען זאל אים צו שניידין אויף שטיקער. לסוף ווערט ער שטארק שפל ביי יעדערין. אויך דו בעל גאות שטיין קיין תחית המתים ניט אויף. אויך קלאגט דו שכינה אויף זיי. הקדוש ברוך הוא זאגט דאס מיט זיי קאן ער צו זאמען אויף דר וועלט ניט זיין. ווען עס קומט אויף זיי אפילו איין קליינע צרה אזו גייען זייא כאלד פון דער וועלט: פאר צייטין האבין דוא מענטשין פון זיך גאר ווייניג גיהאלטין:

מעשה רבי חנינא בן תרדיונ"ס טאכטער איז גיגאנגין אונ דער גאס האט זיא גיזעהן דוא חשובים פון רום. ווי זיא גייט. האבן זיי גיזאגט אז זיא גייט מיט אביסעל גאוה. ווי זיא האט דאס גיהערט איז זיא נאך מיין מיט גאוה גיגאנגין. האט זיא הקדוש ברוך הוא גישטראפט מען האט זיא אונ תפיסה גיזעצט אונ איין הירין הויז. אונ רבי מאיר"ס וייב איז גיווען איהר שוועסטער. האט זיא זיך שטארק גישעמט אז איר שוועסטער זאל אונ איין הירין הויז זיין. אזו זאגט זיא איך וועל פרובין. באם מיין שוועסטער איז נאך ריין וועט מיר איין נס גישעהן איך וועל זיא ארויס נעמין. באם זיא איז שוין אום ריין וועט מיר קיין נס גישעהן. אזוי האט זיא מיט זיך מיט גינומען איין מעסטיל מיט דנקאטין אונ זיא האט זיך פר שטעלט פאר אמאנס פרשון. אונ איז גיגאנגין אונ הירין הויז צו איר שוועסטער. אונ זיא זאגט צו איר. טוא מיר מיין ווילין. אזו זאגט זיא איך בין איצונדר אנדה. אזו זאגט זיא איך וועל ווארטין ביז איר וועט פאר ביי גיין. אזו זאגט זיא נאך וואס זאלסטו אויף מיר ווארטין. עס איז דאך דא נאך פיל זונות וואס זיי זענין פיל שענער פאר מיר: ווי רבי מאיר"ס וייב האט דאס גיהערט האט זיא פאר שטאנין אז איר שוועסטער איז נאך ריין. ווארין אז זיא האט מיר גיזאגט אזעלכי אוים רייד. גיוויס האט זיא יעדערין אזו גיענטפערט דרום וועט מיר איין נס גישעהן. אזוי זאגט זיא צו דעם שומר וס האט

אכטונג געגעבן אויף איר שוועסטער. נא דיר דאס מעסטיל מיט דוקאטן אונ לאז מיין שוועסטער פרייא. אזו זאגט איר דער שומר. ווי קאן איך דאס טאהן. איך האב מורא פאר דעם מלך ער וועט געוואר ווערין. אזו זאגט זיא צום שומר אז דער מלך וועט געוואר ווערין. קענסטו העלפט דוקאטין שוחד געבין וועסטו געווים ניצול ווערין. אונ דיא אנדערי העלפט דוקאטין וועסטו דו האלטין דיר אזוי וועסטו איין עושר זיין. אזוי זאגט דער שומר צו איהר זיא מיין ליבע פרויא דיין עצה איז גוט. וואס וועל איך אבער טאן אז איך וועל מוזין דוא גאנצע דוקאטין אוועק געבין. אונ דער צוא וועט מיך נאך דער מלך ממית זיין. אזוי זאגט אים רבי מאירס ווייב. איך וועל דיר דער צו געבין איין רפואה. אונ דער מלך וועט דיך וועלין ממית זיין זאלסטו אזוי זאגין. אלהא דמאיר ענגא אלהא דמאיר ענגא דאס איז טייטש דער גאט פון רבי מאיר זאל דיר ענטפערין. אזו וועסטו געווים ניצול ווערין. אזו זאגט דער שומר די רפואה איז זייער גוט. איך וויס דאך אבער ניט אויב דאס איז אמת. אזו זאגט זיא דוא האסט רעכט. מאך איין פרוב. דא איז דא הונד אז מען צעפים זייא אזוי עסין זייא אויף איין מענטש. דרום נעם איין שטיק ערד אונ ווארף זייא אזוי וועלין זייא דיך וועלין צו רייסין. זאלסטו זאגין דער גאט פון רבי מאיר זאל מיר העלפען וועסטו זעהן אז דיא הונד וועלין דיר גאר ניט טאהן. דער שומר האט אזוי גיטאהן. ער האט די הונד געווארפין אשטיק ערד. וויא זיי זענין צו אים צו געלאפין אזו זאגט ער דער גאט פון רבי מאיר זאל מיר העלפין. אזוי זענין די הונד תיכף פון אים אוועק געגאנגן. ווי דער שומר האט דאס געזעהן האט ער צו גינומען דאס מעסטיל דוקאטין. אונ האט איהר די שוועסטער פרייא געלאזט. לסוף איז דער קייזער דם געוואר געווארין. האט ער דעם שומר גיהייסין הענגין. וויא מען האט אים גיפירט צוא דער תליה. האט דער שומר גיזאגט דער גאט פון רבי מאיר זאל מיר העלפין. אזוי האט מען אים גאר ניט גיקאנט טאן. אונ מען האט אים פרייא געלאזט. נאר זיי האבין אים גיפרעגט וואס דאס בטייט וואס מען קאן אים ניט טאן. האט ער זיי דער ציילט. אז רבי מאיר"ס ווייב האט אים אזו אויס געלערנט. אזו האט דער מלך גיהייסין מען זאל אפ מאלין די צורה פון רבי מאיר. אונ מען זאל זיא שטעלין אויף דעם טויער דאס איז איין באווייז אז ווער עס וועט זעהן רבי מאירן זאל אים זעצין אונ דער תפיסה. איין מאל האבין אים דוא שומרים דער זעהן. זענין זיי איהם נאך גילאפין. וואס טוט הקב"ה האט אויף דעם אורט גישטעלט איין הירין הויז. אונ רבי מאיר איז אריין אונ דעם הויז. אזוי האבין די שומרים גיזאגט דאס איז געווים ניט רבי מאיר ווארין ער וואלט ניט גיגאנגען אונ איין הירין הויז. אמטיל לייט זאגין אז עס איז אים אזו איין נס גישעהין אז עס איז דארטן גישטאנען טריפה עסין האט ער איין פינגער איין גיטונקען. אונ דעם אנדערין פינגער האט ער אין מויל גינומין. האבין זייא גימיינט אז ער האט טריפות גיגעסין. מוז דאס ניט זיין רבי מאיר. אונ איין טייל זאגען אז איין נס איז אים גישעהן. אליהו הנביא האט זיך פאר שטעלט פאר איין זונה אונ איז ארוף גיפאלען דעם רבי מאיר אויף זיין האלז. האבן די שומרים גיזאגט אז דאס איז בוודאי ניט רבי מאיר איבער דעם איז ער ניצול געווארן אבער פון דעסט וועגין האט ער גימוזט אנטלויפין אונ איין אנדער מדינה אריין גא מיינע ליבע לייט קענט איר זעהן וואס דורך גאוה קען קומען אז אלעס איז איר גישעהן ווייל זיא איז גיגאנגין מיט גאוות. איבער דעם זאל זיך יעדער מענטש אפ היטען פון גאוה וועט ער אייה ניצול ווערין פון אלעס שלעכץ אונ פון ביזין. זעהט נאר אז די מדה פון הקדוש ברוך הוא איז ניט גלייך צו דער מדה פון איין מענטשין. ווארין אז א מענטש איז הויך אונ חשוב אזוי באגעגנט ער זיך מיט איין אנדערין חשוב אבער מיט אזו א מענטש וואס ער איז שפל אונ נידעריג שעמט זיך דער איש חשוב ער זאל זיך מיט אים שטעלין שמועסין. אבער דוא מדה פון הקדוש ברוך הוא איז ניט אזוי

אטשע ער איז זייער הויך פון רעסט וועגן זעהט ער דוא נידריגע מענטשן אונ דו וואס י זענען שפל : אונזערי הייליגי חכמים שרייבן ווען איינער איז חלילה מוצא שם רע אויף ין חבר העלפט ניט קיין תשובה . אויך זעהן מיר ווי גרויס דער מענטש איז פאר הקדוש רוך הוא אז ער האלט זיך שפל . ווארין ווען דאס בית המקדש איז געשטאנען אז איינער אט גיברענגט איין קרבן מנחה האט אים גאט גיגעבין שכר פאר איין מנחה . אונ ווען איינער אט גיברענגט איין קרבן עולה האט אים גאט גיגעבין שכר פאר איין עולה . אבער היינט ז מיר האבן ניט קיין בית המקדש מקריב צו זיין קרבנות . איז דער מענטש וואס האלט ך שפל איז ער מקבל שכר פון גאט גלייך ער האט מקריב גיוועזן פיל קרבנות אונ דער אס ער האלט זיך שפל מאכט אים גאט גרויס אונ אבער דער וואס עם האלט זיך גרויס אכט אים גאט שפל . אונ וועלבער מענטש ער וויל מיט גיוואלד זיך נעמין גדולה גייט פון ים די גדולה אוועק . אבער דער וואס האט גאר ניט אויף גדולה צו דעם קומט יוא וא גדולה . דען דער בן אדם וואס ער איז איין בעל גאוה . האבן אפילו זיינע איגינע לייט וואס זיי זענין אונ זיין הויז קיין נחת ניט פון אים :

פרק ארבעה עשר

אין דיזען פרק ווערט בייא שייד ווי דער מענטש זאל לעבין נאר מיט בלויז שלום אונ מיט אהבה וועט אים זיין גוט אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט . אונזערי חכמים שרייבין אז אויף דרייא זאכען שטייט דוא וועלט . איינס איז פון דוא דריי זאכען שלום . מען דארף שלום האבן מיט אלי לייט אונ מיט זיין פרויא אונ קינדער אונ מיט זיינע קרובים אונ מיט פרעמדי לייט קער מען אויך שלום צו האבן . אזו ווי מיר גיפונען אונ דער גמרא רבי יוחנן בן זכאי האט מיט אלי לייט שלום גיהאט . ווען אפילו איין גוי האט אים באגעגינט האט ער מיט אים פריער אהן גיהויבין צו רייזען . דער וואס ער האט שלום מיט איטליכין איז ער אהן גינומין אין איז חשוב אונ די אויגין פון מענטשין אין אונ די אויגין פון השי״ת . אזו ווי מיר גיפונען אונ דער גמרא . ווי מען דארף איטליכין בכבוד האלטען אונ מיט שלום לעבין . עס שטייט גישריבין פאר וואס איז דער מענטש אליין בשאפען גיווארין . אלי זאכען האט גאט אויף איין מאל באשאפען . אונ דער מענטש איז נאר איינער באשאפען גיווארין דאס מיינט מען אדם הראשון . דאס האט הקדוש ברוך הוא ארץ גיטאן כדי דער מענטש זאל שלום האבן תמיד . ווארין ווען הקדוש ברוך הוא זאל גיוועזן באשאפען צוויי מענטשין וואלט פון דעם ארויס גיקומן פיל קריג דען איינער וואלט גיזאגט צוא דעם אנדערין איך בין פון א צדיק אונ דו ביסט פון א רשע אונ דער אנדערער וואלט רעסט גלייכין אויך אזו גיזאגט . דרום האט גאט ברוך הוא נאר איינם באשאפין כדי ער אל ניט האבן וואס פאהר צו טארפען . ווען איינער האט אויף זיין חבר שנאת חנם קומט פון דעם ארויס פיל קריג אונ זיין פרויא איז מפיל אונ זיינע זוהן אונ טעכטיר שטארבן אים חס ושלום ווען זייא זענין נאך קליין . אונזערי חכמים שרייבן ווען איינער האט שלום מיט זייני שכנים אונ ווער עס איז מקרב צוא זיך זיינע קרובים דער זעלביגער האט איין גרויסען שכר אונ ווען ער רופט צו הקדוש ברוך הוא אז עס איז צוא אים איין צרה אזו ווערט ער גלייך גיהאלפין . אבער דער מענטש וואס האט ליב קריג דער ווערט ניט גיך גיהאלפין אונ איין עת צרה . דען שלמה המלך האט גיגלייכינט קריג צו איין שטראם וואסער וואס ווערט אלי מאל ברייטער אזוי ווערט דוא קריג אלי מאל גרעסער . אונזערי חכמים שרייבן ווער עס קריגט מיט זיין חבר אזוי מוז ער אים איבער בעטין פאר מענטשין . ווען אבער זיין חבר איז שוין טויט מוז ער גיין אויף זיין קבר אונ מיט זיך נעמין צעהן מענטשין אונ זאל פאר זיי זאגין איך האב גיזינדיגט צו דעם גאט פון ישראל . אונ צו דעם וואס לונט

[וו]אס איך האב בייז גירעט אויף אים. מיר געפונען אונ דער גמרא וויא פאר צייטען האבען זיך די מענטשען כבוד אן גיטון אפילו נאך דעם טויט אונזערע חכמים שרייבן ווען איינער הייבט אויף זיין האנד אויף זיין חבר אפילו ער האט אים ניט גישלאגען הייסט ער שוין איין רשע. נעען צו צייטען איינער מיט דעם חבר קריגט זיך זאל ער זעהן שלום מאכן און זאלין זיין ווייטער גוטע פריינד אזו ווי מיר געפונען ביי גרויסע לומדים אונ צדיקים:

מעשה איינער האט גיהייסן רבי מאיר דער זוהן פון רבי יונה אמאהל האבן זיך די לייט פון דעם נשיא מיט אים גיקריגט וואס טוט דער הייליגער רבי מאיר ער איז גיגאנגען אויף דעם קבר פון זיין פאטער רבי יונה אונ האט גיקלאגט פאר דעם פאטער אויף די צרות וואס ער האט פון די לייט פון דעם נשיא. אמאהל האט זיך גיטראפן אז די לייט זענען פאר ביי גיפארן פאר זיין פאטערס קבר זענען די אייזלען גיבליבן שטיין אונ האבן ניט גיקענט גיין ווייטער אונ זיי האבן פאר שטאנען אז דאס איז ווייל זיי טוהן אהן צרות דעם זוהן האבן זיי אויף זיך מקבל גיוועזין אז זיי זאלין שוין מער קיין צרות ניט אהן טוהן צו רבי מאיר האבן זיי ערשט גיקענט אוועק גיין בשלום. דרום קער זיך איטליכער יוד גיוויינען צו לעבן מיט זיין חבר מיט שלום אונ אהבה. אונזערע חכמים שרייבן ווען דוא זעהסט אז צוויי משפחות קריגען זיך תמיד זאלסטו וויסן אז אונ איין משפחה איז דא איין פסול אונ הקדוש ברוך הוא מאכט די קריג בכיון כדי זיי זאלען זיך ניט משדך זיין מיט אנאנדער. אמאל איז גיוועזין איין מאן מיט איין פרויא אונ זיי האבן שטענדיג גיקריגט אום פרייטאג צו נאכטס איז גיקומן צו זיי רבי מאיר אונ האט גימאכט שלום צווישן זיי אזו האט ער גיטאהן דריי מאל. ווי עס איז גיקומין דער דריטער פרייטאג צו נאכטס האט מען גיהערט איין קול פון דעם הויז וואס האט גישריגען וויי איז צו דעם שטן וואס רבי מאיר האט איהם פאר טריבען פון דארטען. דרום זאל יעדער לעבן בשלום מיט זיין ווייב אונ קינדער בפרט אז עס קומט דער הייליגער שבת דארף מען בוודאי לעבן מיט שלום אונ אהבה בזכות זה וועט אונז השי״ת מציל זיין פון דעם שטן אמן סלה:

פרק חמשה עשר

אין דעם פרק ווערט דער צייהלט ווי אזוי מען זאל פאטער אונ מוטער ערליך האלטן. אונזער הייליגע תורה האט מזהיר גיוועזן מען זאל ערליך האלטן פאטער אונ מוטער בכדי מען זאל לאנג לעבן. אונ דאס איז די פינפטע מצוה פון די עשרת הדברות. די תורה האט דעם כבוד פון פאטער אונ מוטער גיגלייכט צו דעם כבוד פון הקדוש ברוך הוא. ווארין אזוי ווי עס שטייט מען זאל מורא האבן פאר פאטער אונ מוטער. אזוי אויך שטייט אין דער תורה מען זאל מורא האבן פאר השי״ת:

מעשה די מוטער פון רבי טרפון איז אמאל גיגאנגען שפאצירין אונ איר הויף אום שבת אזוי איז איר דער שוך אויף גירוסין גיווארין וואס האט גיטאן דער רבי טרפון אז זיין מוטער זאל קומען אהיים האט ער גילייגט זיינע הענד אונטער אירע פיס אונ זיא איז אויף זיי גיגאנגען ביז זיא איז גיקומען אויף איר בעט. אמאהל איז רבי טרפון שלאף גיווארין זענען גיקומען די רבנן צו אים מבקר חולה זיין האט זיין מוטער גיזאגט צו די רבנן זיי זאלין תפלה טאן פאר איר זוהן ווייל ער האט אזוי פיל נוהג כבוד גיוועזין אן איר אונ האט זיי דער צייהלט די גאנצע מעשה וויא אזו ער האט זיינע הענד אונטער אירע פיס גילייגט ביז זיא איז גיקומען אין הויף אריין. האבן די רבנים איר גיענטפערט ווען אפילו ער זאל גיוועזין דיר טויזנט מאל אזוי פיל כבוד אפ גיבין וואלט ער אפילו קיין העלפט כיבוד אם ניט מקיים גיוועזין כפי די תורה האט אן גיזאגט:

פון דער מעשה זאל זיך איטלעכער איין מוסר ארויס נעמען ווי אזוי מען זאל ערליך האלטין פאטער אונ מוטער:

מעשה דו מוטער פון רבי ישמעאל איז אמאל גיקומען אונ בית המדרש אונ האט זיך גיקלאגט פאר די רבנן אז רבי ישמעאל וויל ניט נוהג כבוד זיין אן איר. האבין זיך דו רבנים דער שראקען אז רבי ישמעאל זאל חלילה ניט מקיים זיין כיבוד אם אונ זיי פרעגין זיא מיט וואס ער איז ניט נוהג כבוד. האט זיא גיזאגט אז ווען ער קומט פון דעם בית המדרש וויל זיא אים וואשין זיינע פיס אונ דאס וואסער וויל זיא טרונקען אין איך וויל זיא ניט פאלגין. האבען אים דו רבנים גיזאגט חאטשי דיין כוונה איז צו גוטען גאר ווייל דיין מוטער וויל דאס מוסטו טאהן איר רצון. דער פאטער פון רבי זעירא איז גישטארבין נאך ווען זיין מוטער האט אים גיטראגען אונ זיין מוטער איז גישטארבען היכף אז זיא האט אים גאר גיוואונען. אזו פלעגט זיך רבי זעירא תמיד מצער זיין אונ פלעגט זאגין ווען איך זאל האבען פאטער אונ מוטער אונ זאל זיי כבוד אב געבין וואלט איך מיר פאר דינט דם לעבטיגע גן עדן. ווי ער האט אבער גיהערט די צוויי מעשות פון רבי ישמעאל אונ פון רבי טרפון פון כבוד אב ואם האט ער גיזאגט גלויבט איז השי"ת וואס איך האב ניט זוכה גיוועזין צו האבען פאטער אונ מוטער ווייל איך וואלט ניט גיקינט רעכט מקיים זיין די מצוה פון כבוד אב ואם. די מצוה פון כבוד אב ואם איז צו טיילט אויף צוויי חלקים. איין מצוה הייסט מורא דאס הייסט דו זאלסט מורא האבען פאר פאטער אונ מוטער דאס מיינט מען זאלסט ניט זיצען אויף זייער ארט ווי ער זיצט אונ ער זאל ניט ריידין ווען זיין פאטער דארף ריידין אונ ער זאל ניט אפ לייקענען זיין פאטערס רייד. אונ איין חלק הייסט כבוד מען זאל ערליך האלטין פאטער אונ מוטער דאס מיינט מען אז מען זאל זיי גיבען עסין אונ טרונקען ער זאל זיי אהן טאן דו מלבושים אונ דו שיך ער זאל זיי ארויין פירין אונ שטוב אריין אונ זאל זיי ארויס פירין ווען זיי דארפען. אונ אפילו אז ער טוט שוין אזוי ווי דא שטייט מוז ער דאס טאן מיט דעם גאנצין הארץ אונ מיט גוטע ליבע רייד. אונזערע חכמים שרייבען. אמאל איז פאר האנדען אז איינער גיט עסין פאטער אונ מוטער גישטאפטע אונ פעטע הינער אונ פון דעסט וועגין פאר דינט ער זיך חס ושלום דאס גיהנם פאר זיי. אמאל איז פאר האנדען אז איינער לאזט זיין פאטער מאהלין אין די מילשטיינער אונ פון דעסט וועגין פאר דינט ער זיך דאס גן עדן אהן זיי:

מעשה איין נכרי האט גיהייסין דמא בן נתונא ער איז אמאל גיזעסין צווישען די חשובים פון רום אונ האט אויף זיך אן גיטאהן איין חשוב טייער קלייד פון גאלד גישטוקט איז זיין מוטער גיקומען צו אים אונ האט אפ גריסען זיין קלייד פון אים אונ האט אים מיט דעם קלייד גישלאגען אויף זיין קאפ אונ האט אויף אים גישפיגען אונ ער האט גאר שטיל גישוויגען. נאך מער איין שיך איז איר אראפ גיפאלען פון דעם פיס האט זיך דער נכרי אן גיבויגען אונ האט איר אן גיטאהן דעם שיך. היינט זעהט נאר ווי איין נכרי האט מקיים גיוועזין כיבוד. וואס זאלין מיר שוין טאן. רב יוסף אז ער פלעגט הערען אז זיין מוטער קומט האט ער זיך אויף גישטעלט ער האט גיזאגט איך וועל מיך אויף שטעלין פאר דר שכינה וואס זיא קומט. רבי יוחנן זאגט וואל איז דעם מענטש וואס ער האט קיין מאל ניט גיזעהן זיין פאטער אונ מוטער ווארין עס איז זייער שווער מקיים צו זיין די מצוה פון כיבוד אב ואם דריי שותפים זענען בחברותא ביי דעם מענטשען. הקדוש ברוך הוא אונ פאטער אונ מוטער. ווארום דער וואס האלט ערליך פאטער אונ מוטער איז גלייך ווי ער טיילט אפ כבוד צו גאט ברוך הוא אונ די שכינה רוהט צווישען זיי. אבער ווען ער איז מצער פאטער אונ מוטער איז ער מרחק פון זיך ח"ו די שכינה דרום זאל יעדער מענטש אויף זיך מקבל זיין ער זאל מכבד זיין פאטער אונ מוטער וועט ער לאנג לעבין אויף דער וועלט אונ וועט האבען עולם הבא:

אין דעם פרק ווערט באשריבען ווי אזוי מען זאל שבת ערליך האלטען. הן מאנס פרשונ
והן ווייבער איטלעכער זאל זעהן צו מאכען פריי שבת איידער עס ווערט שפעט. דאר
יעדער מענטש אליין עפיס טאן לכבוד דעם הייליגען שבת. האטשי ער האט פיל משרתי
אזוי ווי מיר געפינען פאר צייטונגס האבען אלע גרויסע לומדים אונ חשובים עפיס גימ
לכבוד שבת. רב ספרא האט איין קאפ פון איין בהמה אפ געבריט לכבוד שבת. רבא הא
די פיש גימאכט לכבוד שבת. רב הונא האט די לעכט אן גיצונדין לכבוד שבת. רב פפ
האט די צוכין צו רעכט גימאכט לכבוד שבת. רבה ורב יוסף זיי האבין האלץ אן גיהאק
מען זאל קאכין לכבוד שבת. רב זירא האט פייער גימאכט לכבוד שבת. רב נחמן בר יצח
האט אלע כלים גיטראגין אויף זייני אקסלין לכבוד שבת. ער האט גיזאגט ווען עס זאל
אים קומען איין חשובר אורח וואלט ער גילאפין אונ מכין גיוועזן ער זאל דעם אורח מכבד
זיין. ווי איז פאר האנדין איין בעסירער גאסט ווי שבת איז. זאל איך אים ניט מכבד זיין. דרום
האט ער אלעס אליין גיטראגין אויף זיינע אקסלען. וועגין דער מצוה פון שבת. נוא ווי
אזעלכע גרויסע לייט האבין זיך ניט גישעמט אליין עפיס צו טאן לכבוד שבת. דארפען מיר
זיך אוודאי ניט שעמען דרום זאל יעדער עפיס טאן לכבוד שבת. אויך אונ ערב שבת נאך
מיטאג זאל מען זיך ניט זעצין עסין. צוויי משפחות זענען גיוועזן אין ירושלים. איינע האט
אלי פרייטאג נאך מיטאג זייער מאל צייט גיגעסין. די אנדערי משפחה האבין זייער מאל
צייט גיגעסין ווען דער רב פלעגט זאגען איין דרשה אונ שוהל. אזוי זענען די בייד
משפחות אויס גירוסין גיווארען פון דער וועלט יעדער מענטש דארף זעהן שבת ערליך צו
האלטען מיט עסין אונ מיט טרונקען. הקב"ה זאגט ווען דער מענטש האט קיין געלד ניט
נער זאל קויפין אויף שבת. בארג דיר אונ איך הקב"ה וועל דיר געבין דו זאלסט האבען צו
בצאלין. יעדער דארף זעהן ער זאל האבען וויין אויף קידוש. רבי האט איין מאל גוזר תענית
גיוועזן מען זאל תפילה טאן עס זאל גיין רעגין. דאך איז קיין רעגין ניט גיגאנגען. אזוי הט
רבי גיהייסין. אז רבי אילפא זאל זיך שטעלין פאר דעם עמוד אונ ער זאל תפלה טאן צו
השי"ת עס זאל רעגנען. ווייא דער רבי אילפא האט גיזאגט משיב הרוח. איז גיווארין איין
שטארקער ווינד ווי ער האט ווייטער גיזאגט מוריד הגשם. האט אן גיהויבען שטארק צו
רעגינען. אזוי זאגט רבי צו רבי אילפא ווס פר אגרויסע מצות טוסטו. וואס דיינע תפלות ווערין
תיכף אן גינומען. זאגט רבי אילפא. איך וואן אין איין קליין דארף וואס מען קאן ניט
באקומען וויין אויף קידוש והבדלה. אזוי באמיה איך מיך אונ ברענג מיר פון ווייט וויין אויף
קידוש והבדלה. כדי אלע דארפס לייט זאלין יוצא זיין. רבי זכאי'ס תלמידים האבען אים
גיפרעגט ליבער רבי זאג. פאר וואס דו לעבסט אזוי לאנג. האט רבי זכאי זיי גזאגט איך
וועל אייך זאגין. ווייל איך האב גיזעהן איך זאל שטענדיג האבן אויף שבת וויין אויף קידוש
איין מאל האב איך קיין געלד ניט גיהאט איך זאל קויפין וויין. אזוי האט מיין אלטע מוטער
איר שלייער פון קאפ פאר קופט. כדי איך זאל מיר קויפין וויין אויף קידוש. ווען רבי
זכאי'ס מוטער איז גישטארבען הט זיא איבער גילאזט דריי הונדערט פעסער וויין. ווען רבי
זכאי איז גישטארבען האט ער איבער גילאזט דריי טויזנד פעסער וויין. וואורין הקדוש ברוך
הוא בצאלט מדה כנגד מדה: רבי חנינא אונ רבי אושעיא. זייא האבן זיך אלי פרייטאג
באשאפען מיט שכות איין גוט פעט קאלב אונ האבן עס גיגעסין לכבוד שבת: רב הונא
פלעגט אלי ערב שבת פאר נאכט שוקן זיין משרת ער זאל צוא קופין דאס רעשט קרויט
וואס גיפונט זיך אונ ער האט דאס גיווארפען אונ וואסער. ער האט דאס גיטאן כדי דוא
גערטנערס זאל ניט בלייבן קיין קרויט וועלין זייא אלי ערב שבת ברענגין צו פאר קופן.
אונ ער האט עס גיווארפין אונ וואסער אריין אונ דו ארומעלייט הט ער ניט גיוואלט געבין.
זיי זאלי זיך אויף איהם ניט פאר לאזין. נאר זיי זאלין אליין [illegible] לכבוד שבת. דרום

זאל אימעלעכור זעהן ער, זאל שבת עליך האלטען. און זיין כוונה זאל זיין לשם שמים. אז ווערט ער מאריך ימים זיין בעולם הזה. ובעולם הבא:

פרק שבעה עשר

אין דעם פרק ווערט באשריבען ווי אזו מען זאל האלטען די מצוה פון ביקור חולים ווייל דער שכר איז זייער גרוים. און דער תורה שטייט דו זאלסט נאך גיין נאך גאט וואס ניט מיגלך איז. דאס מיינט מען דער מענטש זאל נאך גיין נאך גאטס מדות. הקדוש ברוך הוא איז מבקר חולה אזו זאל דער מענטש אויך מבקר חולה זיין. מיר געפונען אז הקדוש ברוך הוא איז געגאנגען צו אברהם אבינו מבקר חולה זיין. דיא מצוה פון ביקור חולים האט קיין שיעור ניט אפילו דער גרעסטער חשוב איז מחויב מבקר חולה זיין דעם גרעסטן ארומאן. ווען איינער גייט הונדערט מאל און איין טאג. ווערט יעדר מאל גירעכנט פאר איין מצוה. ווער עס גייט צו איין חולה. נעמט ער צו איין זעכציגסט חלק פון דער קרענק. אונזערי חכמים שרייבן. ווער עס גייט ניט צו איין חולה איז גלייך ער טוט אן דעם חולה איין רציחה. דעם ערשטון טאג זאל מען צו איין חולה ניט גיין. אויך זאל דער חולה דעם ערשטון טאג ניט זאגין אז ער איז קראנק. אזו ווי רבא איז שראף גיווארן האט ער דעם ערשטון טאג גיהייסן דו טיהר צו מאכון. עס זאל קיינער ניט וויסען אז ער איז שלאף. ווארון דם מזל קאן ח"ו דער פון ערגער ווערון. אבער דעם אנדערין טאג הט רבא גיהייסן אוים רופען פאר אלע מענטשן אז ער איז קראנק. ווארון אז מיין שונא וועט דאס דער הערין וועט ער זיך דער פרייאון. אזוי וועט הקדוש ברוך הוא אים להכעים מיך גיזונד מאכן. און אז מיינע גוטע פריינט ווען הערון אז איך בין שלאף. וועלין זייא תפלה טאן פאר מיינט ווענין. אוך זאל מען גיט מבקר חולה זיין ניט און דו ערשטע דריי שעות פון טאג און ניט אין די לעצטי דריי שעות פון טאג. ווארין און די ערשטע דריי שעות. איז דער חולה פריש. אזו וועט ער מיינון אז ער איז שוין גאר גיזונד דארף ער שוין פאר זיינט ווענין קיין תפלה ניט טאן. און די אונטערשטע דריי שעות איז דער חולה שטארק שוואך. וועט ער מיינון אז עס וועט אים שוין גאר ניט העלפין. אזוי וועט ער שוין קיין תפלה ניט טאן אויך זאל מען ניט גיין צו איין חולה וואס ער הט חולי מעיים. ווייל אפשר דארף דער חולה זיין צורך טאהן. וועט ער זיך שעמין. אוך וועלכור חולה עס הט דם שווערי הולאת זאל מען אוך ניט גיין ווייל עס איז איין סכנה, רב סעורם איז גיגאנגען מבקר חולה זיין צו רבה. ער איז שטארק שלאף גיוועזן. אזו זאגט רבא צו רב סעורם איך בעהט דיך גייא צום מלאך המות זאג אים ער זאל מיר ניט ווייא טאן ווען ער וועט מיר די נשמה צו נעמון. אזו זאגט רב סעורם צו רבא. דו ביסט באקאנט מיט דעם מלאך המות אזוי ווי איך פאר וואס זאגסט די אים ניט אליין. זאגט רבא ווייל איך האלט שוין בייא שטארבן איז מיין מזל שלעכט. פרעגט ער ניט נאך מיינע רייד אזו זאגט רב סעורם יוא איך וועל בעטין דעם מלאך המות פאר דיינט ווענין נאר נאך דיין טויט זאלסטו זיך צו מיר באווייזן. נאך דעם אז רבא איז גישטארבן האט ער זיך באוויזן צו רב סעורם אזו פרעגט ער רבא. זאג מיר אויב האסט עפים גרויס צער גיהאט בעת ביסט גישטארבן. זאגט רבה גלייב מיר אז מען פלעגט מיר אדער לאזן פלעגט מיך מיין הארין וויא בעת ביים שטארבן. אזוי גרונג איז דער מלאך המות מיט מיר גיגאנגין ווייל דו האסט אים פאר מיינט ווענין גיבעטין רבא איז גיגאנגין צו רב נחמן מבקר חולה זיין. וויא רב נחמן האט גיזעהן אז ער האלט בייא שטארבן. זאגט ער צו רבא. איך בעט דיך גייא צום מלאך המות און בעט אים ער זאל מיר ניט ווייא טאן ווען ער וועט ביי מיר די נשמה צוא נעמין. אזוי זאגט רבא צו רב נחמן ביסטו דען ניט דער איינציגער חשוב בייא דעם מלאך המות ווי איך ער הארכט ניט קיינום

א נ װעט מיך אויך ניט הרגין. דאך װעל איך עס דיר צו ליב טאן. נאר דו זאלסט מיר צו זאגין אז נאך דעם טויט זאלסטו זיך צו מיר באװײזן. אזו האט אים רב נחמן צו געזאגט. אז רב נחמן איז געשטארבן. נאך דעם טויט האט ער זיך באװיזן צו רבא. אזו פרעגט אים רבא האסטו עפיס געהאט גרויס צער בײ דעם שטארבן. זאגט רב נחמן דער מלאך המות האט מיך אזוי גרונג דו נשמה גענומען אזוי װי מען נעמט ארויס איין האר פון דער מילך. װען הקדוש ברוך הוא זאל מיר זאגין גײא צוריק אויף דער װעלט װיא איך בין געװען. װאלט איך ניט געװאלט. װײל דו שרעק פון דעם מלאך המות. איז שטארק גרויס. דרום בין איך שױן צו פרידען אז איך בין שױן איבער געקומען. פון די צװײ מעשיות קען מען זעהן װיא גרויס די מצוה פון ביקור חולים איז. װען די צװײא לײט זאלין ניט געװען גײן מבקר חולה זײן װאלטען זײ דאך דעם מלאך המות ניט געװען געבעטן פאר װײערט װעגן זײ זאלין האבן איין גרינגען טויט. אויך זאל מען דעם חולה אויס רעדין ער זאל זיך ניט גרעמן צום הארץ. אויך דארף מען רעדן חולה זאגין דאס װאס דו ביזט קראנק דאס איז אלעס דיר לטובה. אונזערי חכמים שרײבן אז ביז יעקב אבינו איז קײנער ניט שלאף געװען ערשט יעקב אבינו האט תפלה געטאן אז דער מענטש אײדער ער שטארבט זאל ער פריער שלאף זײן. כדי ער זאל װיסען צװאה לאזין און ער זאל אהין זאגען זײן װײב און קינדער. אונזערי חכמים שרײבן װען דער חולה שטײט אויף פון דער קרענק איז אים הקדוש ברוך הוא מוחל זײנע עבירות. און אלישע הנביא"ס צײטן איז קײנער ניט געזונד געװארין. װער עס איז שלאף געװען דער איז געשטארבן. ביז אלישע הנביא האט תפלה געטאן אז די קראנקע זאלין צוריק געזונד װערין. דרום דארף יעדער מענטש תפלה טאן אויף זײן חבר װען ער איז שלאף. אונזערי חכמים שרײבן װען אײנער איז מתפלל פאר זײן חבר און ער דארף די זעלבע בקשה אויך. אזוי װערט ער פריער געהאלפען. און דער גאך ערשט דעם חבר. װען מען גײט צוא איין חולה זאל מען זיך ניט זעצין צו קאפונס. אויך זאל ער ניט גײן מיט גאוה. װײל דיא שכינה איז בײ דעם חולה. הקדוש ברוך הוא זאל אונז געזונד לאזין ער
מאה שנים אמן:

פרק שמונה עשר

אין דעם פרק װערט געשריבן װיא איטליכער זאל זיך משמח בחלקו זײן. און זאל פון קײן שום זאך קײן דאגה ניט האבן. נאר ער זאל אלעם פאר ליב אהן נעמין: אונזערי חכמים שרײבן װעלכער מענטש הײסט װאס ער גלײבט ניט אהן השם יתברך. דער װאס האט געלד צו לעבין הײנט. און ער זארגט אויף מארגין דאס טאר מען ניט. נאר ער זאל װײטער טאהן זײן משא ומתן און השי"ת װעט אים העלפין. ער זאל בטחון האבן און הקדוש ברוך הוא האטשע ער האט װײניג געלד דאך זאל ער זיך משמח זײן מיט דעם װאס ער האט: אונזערע חכמים שרײבן װעלכער הײסט איין עושר דער װאס פרײט זיך מיט דעם װאס ער האט. עס איז דא טײל מענטשין װאס האטשע זײ האבן פיל געלד פון דעסט װעגין זארגין זײ פארט. װי פיל זײא האבען װאלטין זײ געגערין נאך אזוי פיל מאל געהאט האטשע ער האט צװײ הונדערט טױזנט דאך װיל ער נאך טאפיל האבן. ער לאסט זיך ניט בנײגין דער מיט. ביז ער באקומט. דאס ביסעל ערד אויף זיך דערנאך האט ער שױן גינוג: במעשה אלכסנדר מוקדן איז איין מאל גאר װײט אװעק געראײזט ביז ער איז געקומען צו דער טיהר פון דעם גן עדן. אזוי האט ער זיך געהײסין אויף מאכען די טיהר. אזו זאגט אים איין קול פון דער טיהר דאס איז דיא טיהר פון גאט װאס דוא צדיקים קומען דא ארונ ארײן. אזוי זאגט ער איך בין איין מלך דאס הײסט איין חשוב גיט מיר עפיס פון דעם גן עדן. אזו האט מען אים געגעבן איין אויג פון איין מענטש. אזוי האט ער דאס אויג געלײגט

אוי:

אויף איין וואג שאל. אין זיין גאנץ זילבער און גאלד אויף דער אנדערע וואג שאל. און דאס אויג וועגט אלעם איבער. האט ער גיפרעגט די רבנים וואס דאס בטייט. אזוי זאגין די רבנים צו אים דאס איז איין אויג פון איין מענטש, ווי פיהל דם אויג האט איז אלעם ווייניגבוויל: עס נאך מיין. אזוי זאגט דער מלך צו די רבנים ווער זאגט דאס איז אזוי. זאגין די רבנים נעם איין קליין שטיקיל ערד און לייג אויף דעם אויג וועסטו זעהן אז דם זילבער וועט באלד איבער וועגין. דאס בטייט אז ווייא באלד אז עס קומט אויף דעם מענטש ארויף אביסעל ערד הט ער שוין אללעם גינוג. און פרוור האט ער אלעם ווייניג. יעדער מענטש בדארף זיך איבער רעכנין ער זאל וויסען וואס פאר איין הבל דוא וועלט איז. ער זאל ניט טראכטען וועגין געלד. עס שטייט גישריבין און דער גמרא שמואל האט גיזאגט צוא רבי יהודא. עס און טרונק גישווינד. וואריין די וועלט איז גיגליכין צו איין חתונה. דער מענטש זאל ניט טראכטען וועגין געלד אויך זאל ער ניט נאך גיין נאך לוסטע קייטען. נאר ער זאל תורה לערנין ער זאל נאך גיין נאך מצות. וואריין אזוי ווי איין חתונה גידויערט ניט לאנג אזו גידויערין ניט דעם מענטשענס יארין און איין קליינע צייט פירט מען אים און איין פינצטערין גריב. דער נאך האט ער חרטה אבער עס העלפט ניט. אונזערי חכמים שרייבין. די שכינה האט ניט גירוהט ביי וועלכי וואס האבן זייער לעבן פאר בראכט און דאגות און טרויעריקייט. נאר די שכינה רוהט דא וויא עס איז פריילך וויא עס איז דא מצות. און דער גמרא שטייט אזו: מיין קינד אז דו האסט געלד לאז דיר וואול גיין. זארג ניט פאר ברענג ניט דייני יארין און צער. וואריין און גרוב קאן מען זיך קיין תענוג ניט אן טאן. און ווען דער טויט קומט. ווארט ער ניט איין מינוט נאר מען מוז תיכף גיין נאך וואס זאל דר מענטש שטענדיג זארגין. און אז דיר דאכט זיך דאס די ווילסט זארגין פאר דייני קינדער. איז עס אויך איין הבל. ווער וועט צו דיר קומען און קבר זאגין אויב דאס געלד איז בדארפינע קינדער די בדארפסט פאר דיינע קינדער ניט איבעריג זארגין. וואריין אז זיי דארפין גרויס ווערין. ווערט זייער געלד מיט זיי גרויס. וואריין דער מענטש איז דאך גיגליכין צו דעם גראז פון פעלד דאס איינע וואקסט און איינע פאלט. דרום פאר קלער ניט צו פיל פאר דייני קינדער. ווען עס איז דיר צו ציימין שלעכט זאלסט דיך אויך משמח זיין. רב שמעון בר אבא. ער איז גיוועזן איין פרומער מענטש ער הט און זיך גיהאט אזעלכי מדות ווי אברהם אבינו. אויך איז ער גיוועזן איין מבין אויף אלערלייא סחורות וואס עס איז נאר אויף דער וועלט פאר האנדען דאך האט ער גיהאט דעם גרויסן דלות דאס ער האט קיין ברויט ניט גיהאט. רבי יוחנן האט אויף אים גילייגט דעם פסוק. לא לחכמים לחם. דאס איז טייטש. ווען איינער איז נאר איין קליגער. ער פאר שטייט יעדער משא ומתן. און אז ער האט ניט קיין ניט מזל העלפט אים ניט זיין קליגהייט. נאר וואס עס איז בשערט פון הקב"ה אזו איז: אונזערע חכמים שרייבין דאס וואס דער מענטש זארגט איז הבל הבלים. וואריין אויף די טעג וואס זענין שוין פאר ביי גיגאנגען האט ער דרויף ניט צו זארגין: זיי וועלין דאך שוין ניט צוריק קומען אלא ער זארגט אויף די טעג וואס וועלין קומען. דאס איז דאך לויטער נארישקייט וואריין ער קאן דאך ניט וויסן אויב ער וועט מארגין לעבין. קומט דאך אויס אז ער זארגט אויף פרעמדע טעג וואס זענין גאר ניט זיין. אויך זאל זיך דער מענטש אויף קיין שום זאך ניט מצער זיין. וואריין דער מענטש איז בשאפין גיווארין צו בלויז צרות ער זאל האבן אויף דער וועלט. וואס די צרות זענין אים לטובה. וואריין ווען עס גייט פאר ביי פערציג טעג און ער הט קיין צרות ניט. דר הט שוין אפ גינומין זיין חלק עולם הבא אוף דר וועלט. וואריין עס איז ניט מיגליך אז דער מענטש זאל און זיין לעבין קיין צרות ניט האבן: אונזערי חכמים שרייבין עס איז פאר האנדרן גרונגע זאכין וואס זיי קומען אויף דעם מענטש דאך הייסט עס יסורים. דאס ערשטע ווען איינער מאכט זיך איין מלבוש. און עס איז ניט

צו דער מאס אזו ווי ער וויל. דאס אנדערי איז ווען ער ווי שענקין די זאך אונ ער איז זיך טועה אונ ניט איין אנדערי זאך. דאס דריטע איז אז מען טוט אהן איין מלבוש אודער איין העמד פאר קערט. דו פערטי יסורים הייסין ווער עס וויל פון זיין בייטיל ארויס נעמין דריי גראשין אונ ער האט נאר צווי. דאס זענין אללעם גרונגע יסורים. וואס אפילו דוירך זיי ווערט ער ניט אהן זיין חלק לעולם הבא. אונ דער גמרא שטייט וויא אזו די פרידיגע מענטשין האבן זיך בניגין גילאזט מיט וויינינג וואס. אלע טאג איז גיוועזן איין בת קול פון דעם הימיל. אז דוא גאנצי וועלט ווערט גישפייזט ווענין מיין זוהן חנינא. אונ מיין זוהן חנינא אליין לאסט זיך בנוגין מיט באקסערין פון איין ערב שבת צום אנדערין ערב שבת. אז ריש לקיש איז גישטארבן איז נאך אים גיבליבן איין מעסטיל זאפערין. אזו האט ער אויף זיך דעם פסוק גילייענט. ועזבו לאחרים חילם דאס איז טייטש דאס וואס דער מענטש האט דאס איז ניט זיין נאר ער לאזט דאס איבער פאר אנדערם ווענין. דרום זאל דער מענטש גאר ניט זארגין וואס עס קומט אים אלעם פאר. דען עס איז אללעם פון גאט. וואריין פערציג טאג איידר דר מענטש ווערט גיבארין. ווערט אונ הימיל אויס גירופען דוא טאכטער פון פלוני זאל נעמין דעם פלוני. דאס פעלד פון דעם פלוני זאל דער האבין. דאס הויז פון דעם פלוני זאל דער האבען. דאס ווייב פון דעם פלוני זאל דער פלוני האבן:

פרק תשעה עשר

אין דעם פרק ווערט גישריבען ווי אזוי מען זאל חתן כלה משמח זיין עס מאג זיין ארעמע אודער רייכע. אזו איז דער שכר גאר גרויס. אונזערי חכמים שרייבין עס איז ניט גינונג וואס מען עסט אונ טרונקט אויף איין חתונה. נאר מען דארף חתן וכלה משמח זיין דאס איז דער עיקר. מען זאל טאנצין אונ שפרונגען. אויך זאל מען די כלה לויבין פאר דעם חתן ווען זיא איז ניט אזוי היפש דאך זאל מען זיא לויבן. דרום זאל איטליכער וויסין דעם דרך ארץ ווען איינער קופט עפים אוף דעם מארק. אזו דארף מען אים שטענדיג זאגין אז דו האסט גאר גוט גיקופט. אזוי איז ביי חתן כלה מען דארף די כלה לויבן פאר דעם חתן. דאס זיא זאל אים גיפעלין. וואריין דאס חייסט דאך אויך גלייך ער וואלט עפים גיקופט. אונ דער גמרא שטייט רבי יהודה בן אלעאי האט גינומין איין שטעקין פון איין הדס אונ הט גיטאנצט אונ גישפרונגין פאר דער כלה אונ האט גיזאגט די כלה איז גאר שיין אונ היפש. רבי שמואל בן רבי יצחק הט גינומין דריי שטעקונס פון הדס אונ הט מיט זיי קינצין גימאכט ער האט זיי גיווארפען אונ דער הייך: דאס האט ער גיטאן לשם שמים. כדי חתן כלה זאלין ליסטיג זיין. ווי רבי זירא האט דאס גיזעהן האט ער גיזאגט דער אלטער רבי שמואל פאר שעמט אלי תלמידי חכמים. עס איז איין חרפה פאר איין תלמיד חכם צו מאכין זיך אזו לוסטיג פאר אלע מענטשין. אבער ווען דער ניטער רבי שמואל איז גישטארבן. איז פאר זיין ארון גישטאנין איין פייערקע זאל. דאס באטייט אז ער איז גיוועזן איין גרויסער צדיק. וואס זיין גלייכין איז ניט גיוועזן אונ דעם גאנצין דור. אזו האט רבי זירא גיזאגט דס איז אים גיקומין דער פאר ווייל ער האט זיך שטארק לוסטיג גימאכט פאר חתן כלה אזוי ווי איין שוטה. רב אדא בר אהבה. ער פלעגט דוא כלה צו נעמין אויף זייני אקסלין אונ האט מיט איר גיטאנצט אונ האט זיך שטארק לוסטיג גימאכט. אזוי האבן אים די איבעריגע רבנים גיפרעגט אויב זיי מאגין אויך נעמין דוא כלה אויף דיא אקסלין אונ זאלין זיך לוסטיג מאכין. הט זיי רבי אדא גיענטפערט. אז עס זאל זיך אייך דאכטין אז איהר טראגט איין בעליק אויף די אקסלין מאגט איר. דס הייסט אוב איר וועט ניט האבן קיין הרהור מאגט איר די כלה נעמין אויף די אקסלין אונ זיך לוסטיג מאכין. נוא ווען אועלכע גרויסע לייט האבן זיך ניט גישעמט ליסטיג מאכין חתן כלה דארפין מיר זיך בוודאי ניט שעמין. דער

עיקר איז מען זאל דאס טאן לשם שמים. אונ דוא רשעים וואס זייא לאבין פון דעם. וויא ועלין האבען זייער בייז צאלונג: ווען רבי הט זיין זון חתונה גימאכט הט ער ניט גיבעטין בר קפרא אויף דער חתונה. וויל בר קפרא פלעגט שטארק לוסטיג מאכון אויף איין חתונה. האט רבי מורא גיהאט אז ער זאל דער פון ניט לאכין. ווארון ווען רבי האט גילאכט איז דעם אייגענים טאג איין צרה גישען. ווי בר קפרא הט גיזעהן אז מען הט אים ניט גיבעטון אויף דער חתונה. האט בר קפרא אויף גישריבן אויף דעם הויז ווי דו חתונה האט גיזאלט זיין. פיר אונ צוואנציג מאל צעהן טוזנד גילדען האט מען הוצאות גימאכט אוף דער חתונה אונ בר קפרא האט מען ניט גיבעטין: נאך האט ער גישריבן. ווען עס גייט איינים ניט וואס ער טוט ניט גאטס ווילין. מכל שכן דער וואס טוט גאטס ווילין וועט אים נאך בעסער גיין. ווי רבי האט דאס גיזעהן האט ער תיכף גישיקט בעטין בר קפרא אויף דער חתונה. אזוי האט בר קפרא ווייטער אנדערש אהן גישריבן ווען דו מענטשין וואס זיי טאן גאטס ווילין גייט זייא ניט אויף דער וועלט מכל שכן וועט זיי גיין גיט אויף יענער וועלט. וויא בר קפרא איז גיקומען אויף דער חתונה. זאגט רבי צו אים איך בעט דיך זאלסט מיך ניט מאכן לאכין. ווארין דעם טאג וואס איך לאך דעם טאג קומט איין צרה אויף דער וועלט אונ דער פאר האט רבי צו גיזאגט בר קפרא דאס ער וועט אים געבין פיר מעסטליך מיט ווייץ. אזוי זאגט בר קפרא זאג מיר וואס פאר אמעכטליך וועסט מיר געבין כדי איך זאל וויסן וואס פאר איין זאק איך זאל מיט ברענגין. הט אים רבי גאר ניט גיענטפערט. האט בר קפרא גינומין איין זאק אונ האט אים אויף זיך אהן גיטאן אונ קומט צו רבי אונ זאגט צוא אים גיב מיר אפ דוא פיר מעסטליך ווייץ וואס האב גיליגן. האט רבי אן גיהויבין צו לאכון. וויל דער בר קפרא איז איין גרויסער למדן אונ איין חשוב דאך הט ער אהן גיטאן איין זאק זאגט רבי איך האב זיך דיך גיבעטון זאלסט מיך ניט לאכידיק מאכון. זאגט בר קפרא איך וויל מיין ניט נאר גיב מיר דו פיר מעסטליך ווייץ. ווער הייסט דיך לאכין. אוך זאגט בר קפרא צו רבים טעכטער מארגין וועלין מיר ערשט וויין טרונקן כדי דיין פאטער זאל טאנצין אונ דיין מוטער זאל זונגען. קאן מען זעהן וויא גרויס דו מצוה איז משמח זיין חתן כלה. אז אזעלכע גרויסע לומדים האבן זיך אזוי לוסטיג גימאכט מכל שכן אונז דארפן ביוראי לוסטיג מאכין חתן כלה. כדי מיר זאלין זיך זוכה זיין משמח זיין העולם הזה ובעולם הבא אמן׃

פרק עשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבן ווי מען זאל ערליך האלטון דוא לומדי תורה וויל דער שכר דער פון איז גאר גרויס ווארין זיי זענין חשוב ביי הקדוש ברוך הוא: אונזערי חכמים שרייבן אזו ווי מען דארף זיך פערכטון פאר השי״ת. אזו דארף מען זיך פערכטון פר תלמידי חכמים. אונ מען זאל זיי ערליך האלטון. יהושפט איז איין מלך גיוועזן. אונ אז ער האט גיזעהן איין למדן הט ער זיך פון דער שטול אויף גיהויבן אונ הט אים גיקושט אונ גיהאלזט. אונ האט אים גירופין רבי רבי מרי מרי. האטשע דו עמי הארצים פלעגין דו לומדים ניט ליב האבין. רבי עקיבא איידער איז גיוועזן איין למדן ווען ער איז נאך גיוועזן איין עם הארץ. האט ער גיזאגט אז ער זעהט איין תלמוד חכם וואלט ער אים גיגערין צו רוסין אזו ווי איין אייזיל. אונזערי חכמים שרייבן. פאר צייטונגס האבן דו עמי הארצים גרויס שנאה גיהאט אויף תלמודי חכמים ווען ניט וואס זיי האבן זיי גידארפט צום משא ומתן וואלטן זיי גיוועזן זיי אום גיברענגט. יעדער דארף איין למדן מכבד זיין. ווען דו זעהסט אז איין למדן טוט איין עבירה זאלסט אויף אים קיין שנאה ניט האבין אויך זאלסט אים מכבד זיין. ווארין גיוויס האט ער ווידער תשובה גיטאן. מיר גיפונון אונ דער גמרא ווי גרויס דו עבירה איז אז מען

איז ניט מכבד איין תלמיד חכם. רבי עקיבא האט געהאט פיר אונ צוואנציג טויזנד תלמידים: אונ איין קורצע צייט פון פסח ביז שבועות זענין זיי בעולם הזה אלע אויס געשטארבן. ווייל זיי האבן איהם קיין כבוד ניט אהן געטאן:

מיר געפונן אז די תלמידי חכמים טוהן זיך אהן כבוד אפילו נאך זייער טויט:

מעשה רבה אונ רב המנונא זענין געוועזן ברודער. זיי זענין ביידי גלייך געשטארבן אונ חוץ לארץ. האט מען זיי געפירט קיין ארץ ישראל הי זיי זענין געקומען צוא דער בריק וואס מען גייט איבער קיין ארץ ישראל. אזו זענין די קעמליך געבליבן שטיין. האט איין סוחר געפרעגט דעם אנדערין סוחר וואס דאס באטייט. האבן דוא רבנים אים געענטפערט דוא ביידע טויטע טוהן זיך כבוד אהן. דער זאגט מען זאל יענים פרור ארובער פירין אונ דער זאגט מען זאל יענים פרור אריבער פירין. דרום שטיין די קעמליך זאגט דער סוחר צו דוא רבנים ווען איר זאלט מיך פאלגין. אזו וואלט גלייכער געוועזן איר זאלט רבה צוא ערשט ארובער פירען. ווייל ער איז דער עלטערע. אזוי איז באלד דאס קעמיל מיט רבה צו ערשט ארובער איבר דר בריק. דר ווייל איז באלד דעם סוחר ארויס אלע זייני ציין ווייל ער האט געזאגט אז רב המנונא זאל צום אונטערשטין גיין. פון דער מעשה קאן מען זעהן. דער סוחר האט דאך מיין ניט געזאגט נאר רבה זאל צום ערשט גיין. האט ער געהאט אזא פסק אז אלי ציין זענין אים ארויס אונ דאס איז דאך געוועזן בייא טויטע לייט. מכל שכן ווער עס איז מבזה איין תלמוד חכם. קאן מען פאר שטיין ווי גרויס דער עונש איז: אונזערי חכמים שרייבן וועלכער עס האט ליב תלמידי חכמים דער איז זוכה אז ער האט קינדער וואס זענין אויך תלמידי חכמים. ווער עס האט מורא פאר רבנן דער איז זוכה צו ווערין איין למדן. באם ער איז ניט קיין למדן. איז ער זוכה אז זיינע רייד ווערין אזוי אהן גינומין גלייך ווי איין למדן זאגט דאס. ווען דו זעהסט איין למדן וואס ער איז איין בייזער. דארף מוא אים אהן כבוד טאהרן דוא תורה וואס זיא איז געגלעבין צו פייער. זיא היצט אים:

פרק אחד ועשרים

אין דעם פרק ווערט געשריבין ווי גרויס די תשובה איז געליבט פאר השי"ת. וואל איז דעם וואס טוט תשובה. אונ פסוק שטייט דו זאלסט איין טאג פאר דיין טויט תשובה טאן. האבן רבי אליעזר'ס תלמידים אים גיפרעגט. ווי איז דאס מיגליך קאן דען דער מענטש וויסען ווען ער וועט שטארבען. האט זיי רבי אליעזר געענטפערט. ווייל דער מענטש ווייסט ניט ווען ער וועט שטארבען דארף ער יעדער טאג תשובה צו טאן. ווארין טאמער שטארבט ער מארגען. שלמה המלך האט אויך דאס געמיינט וואס ער האט געזאגט דו זאלכסט אלי צייטען האבין גרייט דייני ווייסע קליידער. איין משל איין מלך האט פארבעטין אלע זיינע קנעכט אויף איין סעודה. נאר ער האט זיי ניט געזאגט ווען די סעודה וועט זיין. נאר ער האט זיי געזאגט זיי זאלין גרייט זיין צו איין סעודה. די קלוגע קנעכט זיי האבין זיך תיכף אן געטאן זייערי שייני קליידער אונ האב זיך גאר שיין אויס געצורט. ווארין זייא האט זיך גידאכט געוויס וועט די סעודה באלד זיין. ווארין וואס פעהלט ביי איין מלך עס איז אלעם דא. דרום זענען זיין געווען פארטיג זיי האבין זיך געזעצט פאר דעם מלך'ס טיהר אונ זיי האבען געווארט ביז דער מלך וועט זיי רופען. אונ די נארישע קנעכט. זיי האבין זיך גיטראכט איידער מען לאדיוועט אויס איין סעודה איז איין טירחה. דרום וועט אזוי גיך די סעודה ניט זיין. אזוי האבען זיי זיך גאר ניט מכין געוועזן אויף דער סעודה. נאר זיי האבען גיטאן ווייטער זייער ארבייט אזוי ווי דער סדר איז פון איין קנעכט פלוצלונג גיט דער מלך איין בפעהל אז די אלי געבעטונע זאל שוין קומען אויף דער סעודה. די קלוגע וואס זענען געזעסין פאר דער טיהר זיי זענען געווען שיין גיקלייד. זיי זענען באלד אריין געגאנגען צום

מלך וואריך זיי זענען דאך געוועזן גרייט אבער די נארנים . זיי האבען קיין צייט ניט געהאט זיך איבער צו טאן אזו ווי מען בדארף פאר איין מלך צו קומען . וואס האבען זיי געקאנט טאן האבען זיי גימוזט גיין אזוי אונ זייערע צוריסענע קליידער . ווי זיי זענען געקומען פאר דעם מלך . האט דער מלך געזעהן ווי מיאוס זיי געווען אין געטאן איז ער בייז געווארין אויף זייא אונ מיט די קלוגע האט ער זיך שטארק גיפרייט . אונ האט זיי גיזעצט צום טיש . אונ האט גיפסקינת . אז די נארנים זאלין שטיין פון דער וויטונס . אונ זאלין צו זעהן ווי די קלוגע עסין אונ טרונקין . דאס משל גייט אויף אונז . הקדוש ברוך הוא הייסט דער מלך . אונ מיר הייסין די עבדים . ווער עס גרייט זיך אין באצייטונס ער טוהט תשובה דער קאן תיכף צו קומען צו השי"ת אונ השי"ת זעצט אים אונ גן עדן אונ השי"ת איז זיך משמח מיט אים . ווער עס איז אבער אנאר . ער טראכט זיך איך האב נאך צייט תשובה טאן . אזו קומט ער דאך מיט זייני צוריסענע קליידער פאר הקדוש ברוך הוא . איז זיין פסק אז ער שטייט אונ זעהט וואס פאר איין תענוג די צדיקים האבען . אונ ער האט אפנים ווי איין סארוועער שטייט ביי דעם עולם . רבי מאיר זאגט ניט אזו גרינג קומט אהן די רשעים מען זאל זיי לאזין זעהן ווי די צדיקים זענען מקבל תענוג זיי שרייען זיך פריער גינוג אהן אונ דעם גיהנם איידער זיי זענען זוכה . וואל דער יוגונט אז זיא ווערט ניט מבייש פאר דער עלטער דאס הייסט אונ דער יוגונט איז ער גוט . אונ אויך דער עלטער ווערט ער ר"ל שלעכט . אונ וואל דער עלטער וואס זיא איז מכפר אויף דער יוגונט . ווי אזוי דער מענטש פירט זיך אזוי העלפט מען אים צו . פירט ער זיך גוט העלפט מען אים צו . פירט ער ח"ו שלעכט . באקומט ער איין חברותה וואס ער לערנט זיך אפ פון זיי . הכלל וויא אזוי דער מענטש וויל אזוי פירט ער זיך . ווארין איידער דער מענטש ווערט באשאפין ברענגט מען דעם טראפין זרע פאר הקב"ה . אונ מען פרעגט וואס זאל דאס זיין צו איין עושר צו איין עני . אבער צו איין צדיק צו איין רשע ח"ו . דאס פרעגט מען ניט . דאס איז בא דעם מענטש אין דער האנד . משל איינער האט צו פאר קויפין טראן וואס עס שטונקט אויך האט ער צו פאר קויפין באלסים אייל וואס שמעקט זייער גוט . קומט איינער אונ וויל קויפין טראן זאגט ער מעסט דיר אליין אן . קומט איינער וואס וויל קויפין בלסים אייל . זאגט ער ווארט איך וועל דיר אן מעסטין . מיר וועלין ביידי הנאה האבין פון דעם גוטין ריח אזוי אויך דער מענטש . וויל ער גיין אונ שלעכטין וועג זאגט מען צו אים מעסט דיר אליין אן אונ מען לאזט אים גיין . אונ אז ער וויל גיין אונ גוטין וועג דאס מיינט מען אז ער טוהט תשובה . זאגט השי"ת צוא אים ווארט איך וועל דיר אליין ווייזין דעם גוטין וועג . די מידות פון הקדוש ברוך הוא איז ניט אזו ווי ביי דעם מענטש . ווארין אז דער מענטש זינדיגט קייגן זיין חבר . אפילו ער בעהט אים שטארק איבער דאך איז אים איין ספק אויב ער האט אים אין גאנצין מוחל געוועזן . אבער אז ער טוט איין עבירה קעגין השי"ת אונ ער טוהט תשובה אזוי ווי עס בדארף זיין איז אים גיוויס השי"ת מוחל . די תשובה איז אזוי גרויס זיא ברענגט איין רפואה אויף דער וועלט . תשובה איז אזוי ליב פאר הקב"ה אז זיא גייט ביז אין דעם כסא הכבוד . תשובה קאן ברענגין די גאולה אויף דער וועלט . תשובה דער לייענגערט דעם מענטש זיינע יארין אונזערי חכמים שרייבין וועלכער הייסט בעל תשובה . אז עס קומט פאר נאך איין מאהל די זעלבי עבירה וואס ער האט אויף איר תשובה גיטאן . אונ איצונד טוט ער די עבירה ניט דער הייסט איין בעל תשובה . אבער אז ער טוט תשובה . אונ אז עס קומט אים פאר די אייגנע עבירה אונ ער טוט ווייטער די עבירה . העלפט אים גאר ניט זיין תשובה . עס איז אזו גלייך איינער איז זיך טובל אונ האלט איין שרץ אונ דער האנד העלפט אים עפים זיין טבילה ווען איינער זאגט איך וועל טאן עבירות דער נאך וועל איך תשובה טאן . אדער יום כפור וועט מכפר זיין . דאס העלפט גאר ניט די עבירות ווערין ניט מכפר . אונ וואס איינער זונדיגט

קייגי

קיינן זיין חבר דאס איז יום כפור ניט מכפר נאר ער מוז אים מחילה בעטין. אויך זאל דער מענטש ניט מיינען אז ער פאסט דאס הייסט שוין איין תשובה. ניין נאר תורה מצות צדקה גמילות חסד דאס הייסט איין תשובה. אונזערי חכמים שרייבין ווען איין למדן פאסט פיל תעניתים. זאלין דו הינד זייני מאל צייטין עסין. רבי זירא ס שכנים זענען געווען גרויסע רשעים. האט ווי רבי זירא שטארק מקרב געוועזן. ווארין ער האט געוואלט ווי זאלין פארט תשובה טאן. ווי רבי זירא איז געשטארבען האבען די רשעים געזאגט ביז רבי זירא האט גילעבט האבען מיר געקאנט תשובה טאן ווארין ער וואלט פאר אונז געווען מתפלל געווען. דרום דארף מען די רשעים מקרב זיין ניט צו דער ווייטערין. טאמיר וועלין זיי תשובה טאן. אונזערע חכמים שרייבין עס איז גלייכער איין מאל צו האבין חרפה אונ זיין הארץ איידער מען זאל געבין יענים הונדערט שלעק: אונזערע חכמים שרייבין ווי גרויס תשובה איז פאר הקב"ה אז השי"ת האט דעם מלך ירבעם אונ זיין קלייד אן גינומען אונ האט אים געזאגט טוא תשובה. ווארין איך השם יתברך אונ דוא אונ דוד המלך וועלין מיר צוא זאמען אונ גן עדן שפאצירין גיין. זאגט ירבעם ווער וועט צום ערשטען גיין. זאגט אים הקדוש ברוך הוא דוד המלך וועט צום ערשטען גיין. אזוי זאגט ירבעם וויל איך קיין תשובה ניט טאן

פרק שנים ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבין ווי אזוי מאן אונ ווייב זאלין זיך פירען. זיי מאגין רייך אודער ארים זיין. אזוי וועלין אים זייני טעג טאפיל זיין. אונזערי חכמים שרייבען איין אשה איז לויטער צואה. פון דעסט וועגין ווי חשוב זיא איז נאך. דאס הייסט איטליכער מענטש וויל איין ווייב האבין ער קאן אהן איר ניט זיין. אהן ברויט קאן ער זיין אונ אהן איין ווייב ניט. דער ערשטער דרך ארץ איז אז ער זאל אונטער זיין ווייב ניט גיין. מכל שכן אונטער אפרעמדע אשה. מען זאל ליבערש אונטער איין לייב גיין איידער אונטער איין פרויא. אויך זאל ער ניט ריידין חצפה אודער ניבול פה אפילו מיט זיין אייגין ווייב. ווארין נאך דעם טויט רעכונט מען אים דאס פאר איין עבירה. רבי יוסי הט באגעגנט אליהו הנביא. זאגט ער צו אים עס שטייט אונ דער תורה גאט האט גיזאגט איך וועל דעם מענטש איין הולף געבין. דאס האט השי"ת גימיינט איין פרויא. פרעג איך דיך מיט וואס קאן איין פרויא דעם מענטשין צו הילף זיין. זאגט אים אליהו הנביא. ווען דער מענטש קויפט ווייץ קאן ער דען דעם ווייץ עסין אודער ווען ער קויפט פלאקס קאן ער דען דאס אהן טאן. דרום האט אים השי"ת גיגעבין איין פרויא זיא זאל ערשט דעם ווייץ מאלין אונ באקן ברויט. אונ דעם פלאקס זאל זיא שפינען. דעסט גלייכין אנדערי זאכין קאן ער ניט באקומין צייטון דו פרויא העלפט אים צו. איין גוט ווייב איז איין גוטע מתנה צום מאן. איין בייז ווייב איז איין צרעת פאר דעם מאן. וואס זשע זאל ער טאן. זאל ער איר גט געבין וועט ער גיהיילט ווערין פון דעם צרעת: נאך איין רפואה האבען אונזערי חכמים צו דער מכה גיזאגט עס איז איין שפראך ווארט. ווען דוא האסט איין בייז ווייב. אזוי נעם דיר נאך איינע. דאס איז בעסער אלעם וואלסט איר גיגעבין הונדערט שטעקונם. ווער עס האט איין גוט ווייב. דעם איז וואול זייני טעג באקומען איהם אזוי גוט גלייך ער וואלט טאפיל גילעבט אלעם איין אנדערער. פערציג טעג איידער דער מענטש ווערט גיבוירין רופט מען אויס אונ הימעל אז די טאכטער פון דעם זאל דער אונ דער מענטש נעמין. דאס איז נאר ביי דעם ערשטין פאר פאלק. אבער אז ער נעמט דאס אנדערי ווייב גוט מען אים נאך זייני מעשים. איז ער פרום גוט מען אים איין גוט ווייב. איז ער חס ושלום ניט פרום. באקומט ער איין בייז ווייב. אונ דאס איז שווער ביי הקדוש ברוך הוא אזוי ווי קריעת ים סוף:

מעשה איין קיסרתה האט גיפרעגט רבי יוסי ווי לאנג האט גירוערט בייא אייער גאט דוא וועלט וואס ער האט בשאפין. האט ער איהר גיזאגט זעקס טאג האט גירוערט. זאגט זיא וואס זע טוהט איצונד אייער גאט. האט איר רבי יוסי גיזאגט גאט זיצט אונ מאכט שידוכים אז דער זאל נעמין דעם טאכטער. אונ דאס געלט פון דעם זאל געמין דער. זאגט די קייסרתה איז דען דאס אזא גרויסע קינטס אז מען זאל אזא גרויסע צייט פאר ברענגין איבער דעם. איך האב טויזנד קנעכט אונ טויזנד מיידין. אזוי וועל איך אויך זיי שידוכים רעדין אז די מויד זאל נעמין דעם קנעכט. אונ דער קנעכט זאל נעמין דוא מויד. זאגט רבי יוסי ביי דיר איז דאס איין קליינע זאך. אונ ביי גאט איז דאס גאר איין שווערי זאך. אזו איז דער גוטער רבי יוסי פון איר אוועק גיגאנגין. וואס טוהט די קיסרתה זיא האט אירע אלי עבדים אונ דינסט מיידין צוא זאמען גירופען אונ האט זיי משדך גיוועזן. דער קנעכט זאל נעמין די מויד. אונ די מויד זאל נעמין דעם קנעכט. ביז זיא האט זיי אלי משדך גיוועזן: דאס האט גידוערט איבער איין נאכט. צו מארגנס פרוא קומען זיי אלי פאר דער קיסרתה איינער בלינד. איינער לאם. איינער טויב. אכלל איבער דער איינער נאכט זענין זיי אלי גיווארין פאר קאליקים. אזו פרעגט זיי די קייסערתי וואס ווילט איר. וואס איר זענט אלי צו זאמין גיקומין. דא זאגט די מויד איך וויל ניט דעם קנעכט. אונ דער קנעכט זאגט איך וויל ניט דוא מויד. אקיצור עס איז ניט גיוועזן איינער וואס ער זאל גיוועזן וועלין דעם שידוך. דער ווייל איז גיקומען רבי יוסי. זאגט אים די קייסערתי ליבר רבי. איצונד זעה איך אז קיין שום גאט איז ניט אזוי ווי אייער גאט. אייער תורה איז אמת. איצונד זעה איך ווי אמת די האסט מיר גיזאגט. זאגט רבי יוסי איך האב זיך דיר גיזאגט. אז דוא האלסט דאס פאר גרונג. אונ ביי גאט איז דאס גאר שטארק שווער אזוי ווי קריעת ים סוף. ווארין צו צייטין האט די פרויא איין חסרון אודער זיא איז בייז. אונ דאך מוז זיא דער מאן נעמין. ווארין דאס וואס אים בשערט איז פון השי״ת פון דעם מוז ער צו פרודין זיין דרום איז דאס ביי השי״ת אזו שווער. אונ אז דער מענטש נעמט דאס אנדערי ווייב איז שוין נאך זייני מעשים גאך באם ער איז פרום האט ער איין גוט ווייב. דאך האט דער מענטש ניט קיין נחת רוח גאר פון דעם ערשטין ווייב. אזוי ווי מיר גיפונין אז השי״ת זאגט באם איר וועט ניט פרום זיין. אזוי וועל איך אייערי קינדער געבין צוא איין אנדערי טוטער. דאס איז איין גרויסע קללה. אז איטליכער זאל דרויף מתפלל זיין. אז השי״ת זאל אים דער פון אפ היטען אונזערי חכמים שרייבין ווען גאט וויל איינים שטראפין אונ דער האט קיין געלד ניט אז ער זאל אים שטראפין ער זאל דאס געלד אהן ווערין. אזו נעמט ער ביי אים צו זיין ווייב. אונ דאס ווייב שטארבט קיינים ניט אפ נאר דעם מאן. אויך שטארבט דער מאן קיינים ניט אפ נאר דעם ווייב. אז דאס ווייב וויל נאך איין מאל חתונה האבין. מאכט זיך אז דורך דוא קינדער קאן זיא ניט חתונה האבין. אודער אירע עלטערין לאזין זיא שוין ניט חתונה האבין. דרום פאר ברענגט זיא שוין אזוי אירע יארין. דעם וואס עס שטארבט ר״ל דאס ווייב איז גלייך ווי אונ דעם טאג וואלט דס בית המקדש חרוב גיווארין. ווען איינער האלט ניט זיין נדר איז דער עונש דאס זיין ווייב ר״ל שטארבט. אונ ארץ ישראל ווער עס האט חתונה גיהאט האט מען אים גיזאגט. האסטו איין גוט ווייב. האסטו בלויז אלעס גוטס. האסטו איין בייז ווייב איז גאר ערגיר אדעם דער טויט. איין בייזי פרויא איז איין מצוה גט צו געבין. ווער עס האט איין בייז ווייב אונ קאן איר קיין גט ניט געבין ווייל ער הט ניט דוא כתובה צוא באצאלין דעם איז גאר ביטער. אויך גיהער איטליכער זיך בצניעות האלטין ווען ער איז משמש המטה. אזוי ווי מיר גיפונען אז די פאר צייטונגע לייט האבן זיך בצניעות גיהאלטין. רבה בן רב הונא ווען ער האט זיך גיוואלט מיט זיין ווייב באהעפטין. האט ער צום ערשטין מיט דעם גלאק וואס האט גיהאנגין ביי דער טיהר נוט גיקלונגין כדי

דוא אלי הויז מענטשין זאלין אוועק גיין. אביי האט צום ערשטין אלי פליגין אפ געאגט איידער ער האט משמש המטה געוועזן. רב פפא האט פריער די מזיקין פאר יאגט איידער ער האט משמש המטה געוועזן. וואריז מען טאר ניט משמש המטה זיין פאר קיין שום לעבעדיג באשעפעניש. ווער עס היסט זיין ווייב זיא זאל עפיס פאר דינגען אויף פרנסה. דער האט קיין מאל קיין ברכה ניט אונ זיין געלט ווער עס האט מיט זיין ווייב פאר איין לעבט. האבן די קינדער די נכפה חס ושלום. ווער עס איז משמש המטה אונ דעם בעט ווי איין קינד שלאפט איז פאר דעם קינד איין גרויסע סכנה. דאס קאן אויך חלילה די נכפה האבען אונ אז דאס קינד איז נאך קיין יאר ניט אלט דארף ער דרויף לייגין זיין האנד. אודער זיין פוס בשעת מעשה: אונ ווער עס שטייט נאקיט פאר איין לעבט דער וועלבער קאן חלילה די נכפה האבן: אונזערי חכמים שרייבין ווער עס האט זיין ווייב ליב אזוי ווי זיך זעלבסט אונ ערליך האלט ער זיא נאך מיין וויא זיך זעלבסט. אויף דעם איז געזאגט געווארין דוא זאלסט וויסין אז אונ דיין הויז וועט זיין שלום:

פרק שלשה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבין ווי אזוי דער מענטש זאל זיך האלטין מיט דרך ארץ. וועט אים שטענדיג גוט זיין:

אונזערי חכמים שרייבין וועלכים איז די קלייני פרשה אונ דער תורה וואס די גאנצע תורה הייננט אונ איהר. דאס איז ווען דער מענטש ווייסט דעם פסוק פון דרך ארץ פירט אים הקדוש ברוך הוא ווייטער. אז ער זאל קיין עבירה ניט טאן: אונזערי חכמים שרייבין ווען די תורה זאל ניט גיוועזן גיגעבין ווערין אויף דער וועלט. דאך וואלט מען זיך פיר זאכין גיוועזן גיקאנט אפ לערנין: דאס ערשטע איז דער מענטש זאל זיך בצניעות האלטין ווען ער גייט זיין צורך טאן. וואלט מען זיך גיקאנט אפ לערנין פון איין קאץ. זיא טוהט איהר צורך ווען קיינר זעהט ניט. אונ דער נאך פאר דעקט זיא עס צו. דאס אנדערי איינער זאל ביי דעם אנדערין ניט גזלינען וואלט מען זיך גיקאנט אפ לערנין פון איין אהמאס. די אהמאסין זיי טראגין זיך צו נויף איבער דעם זומער ווייער שפייז זיי זאלין האבין איבער דעם ווינטער אונ זיי זעניך פיל צו זאמען אונ איינס נעמט ניט צו ביי דעם אנדערין. דאס דריטע וואלט מען זיך אפ גילערונט פון איין טויב מען זאל ניט מזנה זיין. די טויב בהעפט זיך ניט צו קיין אנדערין נאר צו איר פאהר: דאס פערדי וואלט מען זיך גיקאנט אפ לערנון פון איין האן וויא אזוי מען זאל מיט דרך ארץ זיך נוהג זיין בשעת תשמיש המטה. וואריז דער האן זאגט צו דער הין איך וועל דיר קויפין איין קלייד עס זאל דיר גרייכין ביז צו דער ערד. אונ ער לאזט אפ זיין פליגיל אונ זאגט איר זעהסט דאס קלייד וועל איך דיר קויפין. נאך דעם זאגט ער דער קראם זאל מיר אזו ניט פאלין ווי איך זאל האבין געלד וואלט איך דיר גיקויפט. נאר עס פעהלט מיר געלד: רב הט גיזאגט צו זיין זוהן איבי דו האסט דיך שוין פיל במיהט אונ דער תורה אונ האסט גינוג גילערונט. דאך וועל איך דיך לערנין דרך ארץ. אז דו קויפסט פון וועג אונ ברענגסט סחורה זאלסטו זעהן די סחורה פאר קויפין ווען דער קאריש איז נאך אויף די שטיוויל. דאס מיינט מען נעם ווייניג פאר דינסט אונ פאר קויף דאס אנדערי איז מאנכסט אלעם פאר קופין. אונ דער נאך האבין דרויף חרטה. נאר ויין אז דוא האסט פאר קופט זאלסטו שוין קיין חרטה ניט האבין וואריז טאמיר וואלט ער דיר זאער גיוואריז. דאס דריטע איז אז דוא פאר קויפסט סחורה נעם פריער צו דאס געלט אונ ליינ דאס אונ ביימיל אריין. אונ דער נאך גיב דוא סחורה: דאס פערדי נעם ליבעריש איין מעסטיל אויף דער ערד ווי איין קארין אויף דעם בוידים. דאס הייסט עס איז גלייכיר אונ זיין היים צו פאר דונין איין גראשין ווי אונ דער פרעמד איין טאלער: דאס פינפטע איז. אז

דו האסט טי טלין און דײַן קויבער לוף באלד צו דער פּרעס . דאס מײנט מען באם דארפסט
עפּיס אײן מלאכה צו טאן און דײַן הויז וואַרט ניט ביז עס ווערט מײַן קאלי גאר טוא היכף .
אויך האט ער אים געזאגט געלד צו לײַען אויף וועקסלין איז ניט גוט וואָרין עס קאסט ארבײט
אײדער מען קריגט צוריק דאס געלד . ווען דײַן חבר זאגט דיר עפּיס אײן זאך און בעט
דיך זאלסט עס ניט איבער רײדין פאר קײנים . און ווען די פאלגסט ניט דאס אהן זאג פון
דײַן חבר האסטו זיבער אײן גרויסע עבירה דער פאר . אויך האט ער איהם געזאגט אז פאר
אײן שררה זאלסטו ניט דער צײלין אלי דײַני געשעפטן וואָרין מיט דער צײט קאן ער דיר
אײן רעה טאן . אויך קײן פּרנס זאל מען ניט מאכן פון קײן שײנע משפּחה וואָרין אז דער
פּרנס וויל זיך גרויס האלטן קאן מען אים זאגין וואס ביסטו אזוי גרויס ביסטו דען דער גרויסער
מיוחס . דרום וועט ער בעסער ווערין . אויך זאלסטו שטענדיג פאלגין די עצה וואס אלטע
לײַט זאגין דיר האטשע עס וועט זיך דיך דאכטין אז די עצה פון די אלטי לײַט איז קרום
און די עצה פון דיא יונגע לײַט איז גוט . פון דעסט וועגין זאלסטו ליבערש טאן די עצה ווי
די אלטי לײַט זאגין דיר . אויך טוא יעדערן כבוד אהן נאך דײַן שטאנד נאך . אז בוגות בן
בוגות איז געקומן פאר רבי האט ער געזאגט טוהט אים כבוד אהן פאר הונדערט גילדין . און
אז עס איז געקומן נאך אײן חשובער פאר רבי האט ער געזאגט עס טוט כבוד פאר צװײ
הונדערט גילדין . דאס הײסט יעדערן דארף מען כבוד אהן טאן נאך דײַן שטאנד נאך . די
זאך וואס טויג ניט פאר דיר זאלסט זיא ניט געבין דײַן חבר . דוא תורה הענגט זיך אהן
אזעלכין וואס ער האלט זיא . אויך זאלסטו זיך ניט מצער זײַן אויף דער זאך וואס עס איז
שוין פאר בײַ גינאנגין וואָרין עס העלפט גאר ניט און עס איז ניט געזונד . די חכמים שרײַבין
אז דער מענטש ווײַנט פאר לירט ער דאס געזוכט . אין גאר ביז פערציג יאר קומט צוריק
דאס געזוכט . און נאך פערציג יאר קומט שוין דאס געזוכט ניט צוריק און עס העלפט דער
צו קײן שום רפואה ניט . אויך זאלסטו שטענדיג תפלה טאן אז זאלסט ניט דארפון צוא
מענטשין . וואָרין די טויב האט געזאגט רבונו של עולם לאז ליבערש מײַן שפּײַז זײַן ביטער
אזו ווי אײן אײלבערט בוים און לאס איך גישפּײַזט ווערין פון דיר אײדער איך זאל גישפּײַזט
ווערן דורך מענטשין אפילו מיט זיסע שפּײַז . וואָרין די גאב איז ווײניג און די חרפּה איז
גרויס . ווען דו זאגסט עפּיס צו צו געבין צדקה ווא צוא טאן און זײַא מקיים דײַן וואָרט .
אונזערי חכמים שרײַבין ווער עס האט ליב זײַני שכנים אויך ווער עס איז מקרב זײַנע
קרובים וואס זענין ארומי לײַט . אויף דעם זאגט דער פּסוק ווען דו ווילסט רופין צו השי"ת
וועט ער דיר העלפין : ווען דוא ווײסט מיט אײן חשוב אודער מיט אײן עלטערין פון דיר
זאלסטו אים לאזין גײן לעבין דײַן רעכטער האנד . ווער עס גײט אויף דער רעכטער זײַט פון
ײַן רבי דער הײסט אײן בור . ווען דו קאנסט דיך מתיה זײַן דער מיט וואס זאלסט עפּיס פון
יר פאר קויפין . זאלסטו פאר קויפין דאס כלי בית . אבער ניט אײן שײן קלײד אודער אײן
אנטיל . וואָרין טאמער וועט דיר גוט זײַן וועסטו דארפון אײן שײן קלײד . און נאך אײן
אל זיך צו מאכין אײן שײן קלײד איז שווער . אונזערי חכמים שרײַבין אכט ערלײא זאכין
יז דא וואס ווײניג זענין זײ גוט און צו פיל איז ניט גוט . למשל צו פיל געלד צו האבין
יז ניט גוט און מיטעלמעסיג איז גוט . אבער מלאכות צוא טאן איז ניט גוט . און ווײניג
יז גוט . פיל ווײַן צו טרונקען טויג ניט . ווײניג איז גוט . פיל שלאף טויג ניט ווײניג איז
ט . פיל ווארים וואסער איז פאר דעם מענטש ניט גוט ווײניג איז גוט . פיל אדער לאזין
יז ניט גוט ווײניג איז גוט : פיל צו וואגען מיט דעם ווײב איז ניט גוט אבער ווײניג איז
א גוט . פון אכט ערלײא זאכין ווערין גײט די זרע אװעק פון דעם מענטש . פון פיל זאלץ .
ן פיל הונגער . פון פיל געזונד . און פון פיל ווײנען . און פון פיל שלאפין אויף דער ערד
ני עסין קרעשין אודער קערבסין אום צײַטיגי . רב האט אהן געזאגט זײַן זוהן רב חייא עה

זאל גייך זיין צורך טאן אונ בית הכסא אונ דער פריא אונ אויף דער נאכט. נישט ביא טאג אויך זאל עס זיין שטארק בצניעות. צום ערשטן זאלסט זיך זעצן אונ דער נאך זאלסטו זיך ערשט אויף דעקן זאלסט דיך פרוער צוא דעקן דער נאך זאלסט דיך ערשט אויף שטעלן: ווי באלד עס ווערט עפיס ביי דיר אונ הויז עפיס קאלע פאר רעכט דאס תיכף כדי דאס לאך זאל ניט גרעסער ווערין וועט מיין געלד קאסטן. ווילסטו דיין הויז שיין מאכין זאלסטו דוא וועגט פאר רעכטין לובער ניט פון גרינר צו בויען ווארין צו בויען פון גרונד ווערט מען ארום אונ ווען דיא ווילסט קויפין איין פעלד. זאלסט דיך לאנג דינגין אונ זאלסט תיכף קויפין אבער אז דו געמסט איין ווייב זאלסטו זיך גוט בטראכטן. אויך אז דו נעמסט איין ווייב זאלסטו געמין מיט איין שטאפיל נידעריגער פון דיר. כדי זיא זאל דיך ערליך האלטן. א קיניגין איין שכן זאלסטו דיר נעמין מיט איין שטאפיל העכיר פון דיר. אויך זאלסטו ניט פיל ריידין ווארין אונזערי חכמים האבין גיזאגט דאס ריידין איז ווערט איין גילדין אונ דאס שווייגין איז ווערט צווייא גילדין. דאס שווייגין איז פיל בעסער פון דעם רעדין. אונזערי חכמים שרייבין אז שווייגין שטייט זייער שיין אהן צו דוא קליגע מכל שכן צו דו נארנים. ווארין אז דו שווייגסט האסטו גיוויס ניט מורא צו האבן זאלסט דיך פר שטוסין: אז דו ווילסט עפיס דיין חבר זאגין זאלסט אים פרוער רופן ביא זיין נאמען דער נאך זאלסטו אים זאגין: יעדער דארף זיין פאר מעגין איין טיילין אונ דרייא חלקים. איין טייל אונ פעלדער. דו אנדערי טייל אונ סחורה. דו דריטע טייל אונ בארעס. אונזערי חכמים שרייבין איטליכער דארף מיט זיין געלד האנדלין. ווער עס האט זיין געלד אונ משא ומתן דער קאן אלי טאג אשטיקיל פלייש עסין אונ ווייין טרונקען דער וואס האט זיין געלד אונ פעלדער דער קאן מיין ניט עסין נאר ברויט מיט קרויט. אויך מוז ער אויף דער ערד שלאפין. איטליכער דארף זעהן אז ער זאל ניט איבעריג געלד אוים געבין אונזערי חכמים שרייבין ווער עס וויל זיין געלד אויף איין מאל אוים געבין דער זאל זיך קליידין אונ לויטער לאזן וום קומט פון רוים דאס קאסט טייער אונ עס איז דין דם גידויערט ניט לאנג. אויך זאל מען טרונקען פון גוטע גלעזער ווייסי וואס פענקין באלד. אונ אז ער וועט דונגין ארבייט לייט זאל ער ניט אבטונג געבין אויף זיי. אזו וועט ער זיין געלד גאנץ אן ווערין. אונזערי חכמים שרייבין דאס איז גרייבער מען זאל איין נבילה אויף דעם מארק אפ ציען איידער מען זאל דארפין צוא מענטשין דאס הייסט מען זאל זיך ניט שעהמין מיט קיין ארבייט וואס פאסט ניט דעם מענטש אביא ניט צוא בדארפין קיין מענטשינס גאב: מען זאל זיך גוט אפ היטען פאר איין אקס ער זאל דיך ניט מזיק זיין: אונזרי חכמים שרייבין אז דער אקס האלט נאך דעם קאפף אונ קארפף זאלסטו אנטלויפין אויף דעם בוידים אונ דו לייטער פון אונטער דיר זאלסטו תיכף אוועק ווארפין. ער זאל ניט קענין צוא דיר צוא קומין. דאס הייסט זיך צו פר היטען פרוער פאר כל א שלעכטס. אונ השי"ת זאל מציל זיין כל ישראל מכל הצרות אמן סלה:

פרק ארבעה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבין וויא אזוי דער מענטש זאל זיך נוהג זיין מיט עסין אונ מיט טרונקען אזוי וועט אים אונ זייני קינדער וואול זיין:

שלמה המלך האט גיזאגט מאך דיך לוסטיג ווען דו ביסט נאך יונג: אונזערי חכמים שרייבין דוא יוגנט פון דעם מענטש איז גיגליכין צוא איין קרוין פון רויזן. אונ דו עלטער איז גליך צו איין קרוין פון דערנער. וויא איז צו דעם ווס עס גייט אוועק אונ קומט ניט צו ריק. דאס מיינט מען דוא יוגנט. עס איז בעסיר צוויי אוידער דריי. דאס מיינט מען גלט איז בעסיר אונ דער יוגנט. אז מען גייט מיט צוויי פיס איידער דו עלטער וום מען גייט

מיט איין שטעקן. אויף דער עלטיר דארפט זיך אז ער זוכט עפיס ווארין ער גייט איין גיבויגין. שמואל האט גיזאגט צו רבי יהושע מיין שארפער תלמוד מאך אויף דיין זאק אונ לאז דאס ברויט ארויס גיין. דאס הייסט עס אונ דער יוגענט פיהל ברויט. ווארין ביז פערציג יאר העלפט דעם מענטש דאס עסן. אונ פון פערציג יאר אהן ווייטער העלפט דעם מענטש דאס טרונקען. רבי מאיר הט גיזאגט עס אונ קייא ווייל דו ביסט נאך יונג. וועסטו דאס גיפונין אויף דר עלטער אונ וועסט כח האבן צו גיין. רבי האט גיפרעגט רבי שמעון בן חלפתא פאר וואס ביסטו ניט אויף יום טוב צו מיר גיקומין. אזוי ווי מייני עלטערין זענין צו דייני עלטערין אויף יום טוב גיקומין. ווארין אויף יום טוב דארף איטליכער צו זיין רבי צו גיין. אזו האט רבי שמעון אים גיענטפערט די קליינע בערג זענין הויך גיווארין. דאס הייסט איך בין שוין אלט. זענין די קליינע בערג פאר מיר שווער גיווארין גלייך זיי וואלטין גאר הויכי בערג גיוועזן. ווס עס איז פריער נאהנט גיוועזן איז איצונד גאר ווייט גיווארין. פון צוויי איז גיווארין דריי. דס הייסט פריער בין איך גיגאנגין מיט די פיס איצונד מוז איך גיין מיט איין שטעקין אויך. וואס עס מאכט אונ הויז שלום דאס האב איך שוין ניט. דאס הייסטו כל זמן דער מענטש איז יונג האט ער חשק צוא זיין פרויא וואס דורך דעם האט ער שלום. אבער אויף דער עלטער האט ער שוין קיין חשק ניט אזוי קריגט ער זיך מיט זיין ווייב. אויף דער עלטער ווערט דעם מענטש די נקבים צו גישלאסין. די מיל מאלט ניט. דס הייסט דער מאגין קאן אויף דער עלטער דאס עסין ניט פאר דייען. אונ ער שטייט אוף פון דעם שלאף ווען ער דער הערט איין פויגיל זינגין. אוף דער עלטער קאן מען ניט שלאפין. אויך שמעקט אים ניט קיין שום גיזאנג. ער האט צו קיין שום זאך קיין חשק ניט. אויך זאלסטו ניט עסין קיין גוטע עסינס. אונזערי חכמים שרייבין מען זאל עסין אזעליכע מאכלים וואס קאסטין ניט קיין סאך געלד קאן מען שלום לעבין ווען מען קיין חובות ניט האבין. ווען די דארפסט איין סעודה צו מאכין זאלסטו ליבערש מאכין ביי טאג ווארן ביי נאכט עסט דער מענטש מיין ווי ביי טאג. אויך ביי נאכט זעהט מען ניט וואס מען עסט אבער ביי טאג זעהט מען קומט די ברכה צו ווייל דאס אויג זעהט ווערט מען אביסיל זאט. דאס איז דער טעם וואס איין בלינדער עסט אונ ווערט ניט זאט ווייל ער זעהט ניט ווארין דער וואס הט אונ זיין הויז ברויט דער עסט ניט אזוי פוהל ווי דער וואס גייט קויפין ברויט דאס איז ווייל ער זעהט עס פאר די אויגין ווערט ער זאט. בעת דער מענטש עסט זאל ער ניט רעדין ווייל דאס איז איין סכנה. אויך זאלין קיין סך מענטשין אונ דיין הויז ניט שטענדיג קומין. כדי עס זאל דער פון קיין רכילות מיט לשון הרע ניט ארויס קומען. אויך זאלסטו אזעליכי ניט בעטין צום עסין וואס דוא ווייסט אז ער וועט ניט עסין ווייל דאס הייסט גונב דעת אויך זאל מען ניט מכבד זיין עס מאג זיין ווער עס וויל אז ער ווייסט אז ער וועט דעם כיבוד ניט אהן נעמין. ווען איינער קומט צוא גאסט זאל ער ניט אוועק געבין פון טיש קיין שום זאך אפילו דעם בעל הבית קינדער אויך ניט ציימון עד ער נעמט רשות ביי דעם בעל הבית:

מעשה איינער האט פאר בעטין דריי אורחים. דערנאך איז גיוועזן רחמנא ליצלן איין הונגער האט דער בעל הבית מער ניט גיהאט מכבד צו זיין די אורחים נאר מיט דרייא אייער. ווייא די אורחים זענען גיזעסין ביי דעם טיש איז צו גיקומען דעם בעל הבית קינד האט איין אורח אוועק גיגעבין זיין איי. אזוי האט דער אנדערער אורח אויך דעם קינד גיגעבין זיין איי. אזוי האט דער דריטער אורח אויך זיין איי אוועק גיגעבין. ווי דער פאטער איז צו גיקומען זעהט ער ווייא דאס קינד האלט איין איי אונ איינס אין מויל. אונ די אנדערי צוויי איי האלט ער אין די הענד. אזוי נעמט דער בעל הבית דאס קינד אונ ווארפט עס [illegible] דער ערד איז דאס קינד טוט גיבליבען. ווי די מוטער האט דאס גיזעהן איז זיא ארויף אויף

דעם

דעם דאך און האט זיך אראפ געווארפן און זיא איז אויך געבליבן טויט. ווי דער פאטער האט דאס געזעהן איז ער אויך אויף דעם דאך ארויף און זיך ממית געוועזן. דרום דארף יעדער זעהן אז דורך דריי איינער זענען דריי נפשות אום געקומען. דרום זאל קיין אורח פון טיש גאר גיט אראפ געבן. אויך דארף איטליכער דרך ארץ צוא האבן ער זאל ניט עסן ווי איין בהמה נאר ער זאל זיך מאכן איין געזעצטע צייט ווען ער זאל עסן זיין סעודה. אונזערע חכמים שרייבן איידער משה רבינו איז געוועזן האבען די ישראל זיך געפירט אזוי ווי די הינער זיי האבען איין גאנצי טאג געגעסן. ווי משה רבינו איז געקומען האט ער געמאכט אז זיי זאלין עסן מאל צייטין. אויך דארף יעדער צו זעהן ער זאל ניט אויס געבן אויף אכילה ושתיה נאר לויט זיין פאר מעגין. ווער עס געוויינט זיך צו עסן פעט פלייש. לסוף מוז ער זיך בהאלטן אויף דעם בוידים פאר די בעלי חובות. אבער ווער עס געוויינט זיך צוא עסן קרויט מיט ברויט דער מעג פריי גיין אויף דער גאס. ער האט ניט קיין מורא פאר קיין בעלי חובות זאלין אים מאנין. אויך ווען דער בעל הבית עסט זאל ער דעם משרת אודער דער דינסט עט וואס פון דעם עסן געבין. אונזערע חכמים שרייבין ווער עס עסט אפילו פעט פלייש און טרונקט אלטין וויין דאך מוז ער עפים דער פון זיין בני בית געבען. איינער האט געהייסין בנימן בר איהו. איינער האט זיין בני בית גיגעבין פון אלים וואס ער האט גיגעסין דער פאר האט ער זוכה געווען דאס אליהו האט מיט אים אופט מאל גירעט. און דער אנדערער פלעגט זיין בני בית קיין מאל גיט צו געבין פון דעם עסין וואס ער האט גיגעסין מיט אים האט אליהו הנביא קיין מאל גיט גירעט. אויך זאל מען דעם משרת אודער דער דינסט צום ערשטין געבין צו עסין. רב אמימר און מר זוטרא און רב אשי זענין אלי גיזעסין פאר דעם שלאס פון דעם מלך און דער זעלבער צייט האט מען גיטראגין דעם מלך עסין. האט רב אשי גיזעהן ווי מר זוטרא איז עפים בלייך געווארין ווייל ער האט גיזעהן דאס עסין און ער האט דער פון גיט פאר זוכט. אזוי האט רב אשי זיין פינגער איין גישטעקט און דעם עסין און האט גיגעבין מר זוטרא צו שמעקין. כדי ער זאל און קיין סכנה ניט זיין. וויא דער קעך מייסטער האט דאס גיזעהן אז ער האט און דעם מלכ'ס עסין זיין פינגער איין גישטעקט. פרעגט ער רב אשי ווי פאלסט עס אויס צוא טאן וויא מאגסטו עס טאן. זאגט רב אשי צום קעך מייסטער פאר וואס האסטו גיגעבין דעם מלך עסין וואס דאס איז ניט ריין. זאגט דער קעך מייסטער צו רב אשי דו זאלסט וויסען אז איך האב דאס עסין גוט ארום גיקוקט און עס איז ריין און דוא ביסט ווערט זאלסט זיצין תפיסה. ווייל דו האסט גישטעקט דעם פינגער און דעם מלך'ס עסין. זאגט רב אשי צום קעך מייסטער האסטו גיזעהן אויף דעם אורט אויב עס איז ריין. איז איין נס גישעהן וואס דאס עסין איז ניט געווען ריין. אזוי האט דער קאך מייסטער גיבעטין רב אשי אז ער זאל שטיל שווייגין. אזוי פרעגין די רבנים צו רב אשי ווי אזוי האסטו דיך פאר לאזט אויף איין נס. וואורין עס ואלדיר קיין נס ניט געוועזן געשעהן וואס דאס עסין איז אויף דעם אורט גיט ריין געוועזן וואלסטו דאך געוועזן געהאט איינו בלבול פאר וואס דו האסט און דעם מלכ'ס עסין דיין פינגער אריין גישטעקט. זאגט רב אשי איך האב געזעהן ווי דאס אום ריינקייט איז גיפלויגען איבער דעם עסין. דרום האב איך גיוויסט אז עס וועט מיר איין נס געשעהן. דער וואס עסט און דער נאס דער איז גלייך צו איין הונגד אטייל לייט זאגין אז ער איז פסול לעדות. רב האט אן גיזאגט זיין זוהן רבי חייא. ווען דוא טרונקסט מיט דיין חבר משקה זאלסטו פריער אום שווענקין דעם כוס און אז דו טרינקסט אויס זאלסטו ווידער אום שווענקען און זאלסט ערשט געבין דיין חבר. און אז דוא טרונקסט וואסער זאלסטו אפ גיסין און דער נאך זאלסט געבען דיין חבר:

מעשה רבי האט גיהאט איין נאסט בייא זיך ווי זייא האבן אפ גיגעסין . אזוי זאגט רבי צום נאסט ליבער מאן צוא ווילסטו דעם כוס צו בענטשין צוא ווילסטו ליבעריש דער פאר פערציג גילדין . זאגט דער נאסט איך וויל ליבער דעם כוס צו בענטשין . איז גיקומען איין בת קול פון הימיל אז דער כוס פון בענטשין איז מיין ווערט וויא פיפציג גילדין . וואריין לעתיד לבא וועט מען דעם כוס פון בענטשין דוד המלך געבין . במהרה בימינו אמן כלה :

פרק חמשה ועשרים

אין דעם פרק ווערט נישריבען וואס פאר צייטונגס האט זיך גיטראפען צו די פרומע לייט . השי"ת זאל אונז העלפין מיר זאלין דעם זכות גינוסין אמן :

רבי שמעון בן יוחאי האט גיזאגט איך האב גיזעהן אונ הימיל אז די מענטשין זענען גאר ווייניג . גאנץ אויבין לעבין השי"ת זעצין טויזנד מענטשין צווישין זיי בין איך מיט מיין זוהן אויך גירעכינט צווישין . ארונטער אביסיל איז מיין ניט דא נאר הונדערט וואס איך אונ מיין זוהן זענין מיר אויך צווישין זיי . נאך ארונטער אביסיל איז מיין ניט דא נאר צווייא איך אונ מיין זוהן . אויך זאגט רבי שמעון בן יוחאי מיט מיין פרומקייט קאן איך פאטירין די גאנצי וועלט פון דעם עונש פון עולם הבא . פון דער צייט אהן וואס איך בין גיבארין גיווארין ביז איצונד . אונ איך מיט מיין זוהן אלעזר איז אונזער זכות אזוי גרויס אז מיר קאנען פאטירין די גאנצי וועלט פון דעם עונש פון עולם הבא צייט די וועלט איז בשאפין גיווארין ביז איצונד . אונ ווען דער זוהן יוחנן איז אויך מיט אונז אזוי קאנען מיר פאטירין די גאנצי וועלט פון דעם עונש פון צייט אן די וועלט איז בשאפין גיווארין ביז זיא דארף נאך צו שטיין . עס איז גיוועזן איינער אבא שאול וואס ער האט גיהאט ווין צו פאר קויפין . ער האט שטענדיג זיין ווין אפ גימאסטען אונ איין פאס אריין . ער האט געוויסט ווי פיל ווין ער הט גיהאט . אונ אלע מאל פלעגט ער איבער מעסטין דוא רעשט ווין אז ער זאל וויסען וויא פיל ער האט פאר קויפט . אזוי האט ער גיזעהן אז לויט ער האט פאר קויפט איז אים גיבליבין מיין ווי עס האט גידארפין צו זיין . דאס איז גיוועזן וויל ווען מען גיסט אונ דער מאס אריין דעם ווין איז אויבין דא שאם איז דוא מאס ניט פיל . אונ איין קארצי צייט האט ער גיהאט איבעריג דרייא הונדערט פעסער ווין . זיין חבר האט גיהאט אייל צוא פאר קויפין האט זיך בייא אים אויך אהן גיזאמילט דרייא הונדערט פעסער אייל וואס זייא זענען גיוועזן מיין לויט חשבון ווי פיל דאס האט גידארפט צו זיין . דאס איז אויך גיוועזן וויל ווען מען גיסט אויס דעם אייל פון דער מאס בלייבט דאך איבער אונ דעק מאס אייל . אזוי האבן די ביידי חברים בארעכינט ווי די דרייא הונדערט פעסלעך אייל אונ ווין זענען ווערט אונ האבען גינומען דאס געלד . אונ האבין דאס גיפירט קיין ירושלים צו די גבאים אונ האבען דאס געלד מקדיש גיוועזן . אזוי זאגין די גבאים איר דארפט דאס געלד ניט מקדיש זיין . דאס הייסט ניט קיין גזלה . וואריין די מענטשין וואס האבין גיקויפט אייל אודער ווין . זיי האבין גיזעהן אז אויף דעם ווין איז דא שאם . אונ דער אייל איז אביסיל אהן גיקלעפט אהן דער מאס . גיוויס האבין זיי אייך דאס מוחל גיוועזן . אזו זאגין דוא צוויי חבירים דאך ווילין מיר פון דעם געלד קיין הנאה ניט האבין . וויל עס איז אונז גיקומין איבעריג . זאגין די גבאים ווייל איר זענט יוא אויף אייך אזו מחמיר . נעמט דאס געלד אונ מאכט דער פאר בריקין אונ בריכים . אודער אנדערי זאכין וואס יעדער זאל דער פון הנאה האבין . וואריין ווען איינער הט גזלה געלד אונ ער וויל עס אפ געבין נאר ער ווייסט ניט וועמין דאס אפ צו געבין . מוז ער לאזין מאכין פאר דעם געלד אזעלכי זאכען דאס יעדער זאל דער פון הנאה האבין . רבי פלעגט אלי פרייטוג צו נאכטס אהיים צו קומען ווען ער איז שוין גישטארבין איין מאל פרייטוג צו נאכטס האבין די שכנים אהן גיקלאפט האט מען זיי גיענטפערט אז

מען קאן זיי ערשט ניט אביין לאזן. ווייל רבי איז דא ביי זיי. ווי רבי הט דאס געהערט איז ער שוין מיין ניט געקומען. כדי מען זאל ניט זאגן אז דרום קומען ניט אנדערע מענטשן נאך זייער טויט. ווייל זיי זענען ניט אזוי פרום. דעם זעלבן טאג ווי רבי איז געשטארבן איז ארויס איין בת קול פון הימל. אז ווער עס וועט גיין צו רבי'ס לויה דער בעקומט איין אחן גיבריים צו עולם הבא. איין וועשער איז געוועזן אז ער פלעגט יעדער טאג צו גיין צו רבי. און דעם טאג ווען רבי איז געשטארבן האט ער ניט געקאנט גיין. ווייל ער האט פיל ארבייט געהאט. ווי ער הט געהערט דאס בת קול פון הימל. האט ער געהאט גרויסי יסורים וואס ער וועט ניט קאנען זיין ביי דער לויה. אזוי האט ער זיך ארויס געווארפן פון איין בוידעם און איז באלד געשטארבן אזוי איז ארויס איין בת קול אז דער וועשער איז אויך אן גיבריים העולם הבא: און דער שטאט וואס הייסט מורא איז געוועזן רחמנא ליצלן איין מגפה. און דער צייל ווי רב האט געוואוינט איז קיינער ניט געשטארבן האבין די לייט געמיינט אז און רב זכות וואס ער זיצט דארטן זענען זיי אלע ניצול. איז געקומען די לייט צו חלום. אמת רב זכות איז זייער גרויס ביי רב איז דאס ניט קיין גרייסער נס. נאר זייא זענען ניצול ווייל צווישן זיי זוצט איינער וואס לייעט שטענדיג לאקשים צו בגראבין מתים. דרום גיט מען אים מדה כנגד מדה. אז אונז זיין זכות זענען זיי ניצול. אז מען זאל אים און דיא גאנצע לייט פון דער צייל ניט ביי גראבין: און דער שטאט דרוקרי איז געוועזן איין שריפה. און דער צייל ווי רב הונא איז געזעסין איז קיין שריפה ניט געוועזן. די מענטשן האבין גירעכנט אז זיי זענען ניצול און רב הונא'ס זכות. איז זיי געקומען צו חלום אז רב הונא'ס זכות איז זייער גרויס. דאס איז ביי רב הונא גאר קיין גרויס נס ניט. נאר זיי זענען ניצול. ווייל און דער צייל איז דא איין אשה וואס זיא הייצט אוס איר באקאויבן נאר אלי ערב שבת און ווייטער ווער עס וויל ביי איר באקין גוט זיא דעם אויבן. דרום איז דיא גאנצי צאל ניצול געווארין פון דער שריפה ווארין גאט גוט מדה כנגד מדה:

מעשה איין פרייא הט גיבויעט אהויז ווי דאס הויז איז שוין פארטיג געוועזן זעהט די פרויא אז דאס הויז איז און גאנצין קרום ווארין דער באלקן איז ניט גלייך גיליגט וואס טוט דוא פרויא. רבי חנינא בן דוסא איז געוועזן איר שכן אזוי גייט זיא צוא אים און זאגט ליבער רבי איך האב מיר איין הויז גיבויעט און עס איז ניט גלייך ווייל דער באלקן איז קרום. אזוי פרעגט ער זיא ווי זיא הייסט. זאגט זיא עטו זאגט רבי חנינא. ווייל די הייכ אזוי זאלין זיך די בעלקים פון דיין הויז גלייך לייגין. אזוי איז דאס הויז באלד גלייך געווארן די שטאט מענטשן האבין געזאגט אז רבי חנינא האט דאס הויז גיבויעט מיט זיין תפלה. עס איז געוועזן צוויי שטוקעס לייט. זיי פלעגין שטענדיג גיין און רבי'ס בית המדרש אריין און ווען רבי איז געקומען און בית המדרש פלעגין זיי שאקלין מיט די קעפ און פאר קרומין מיט די לעפצין. איין מאל האט רבי תפלה געטאן פאר זייערט וועגין דאס זיי זענען געהיילט געווארן גלייך ווי אלי מענטשן. זיי זענען געווארן גרויסע לומדים פון דעם וואס זיי האבן נאר צו געהערט דוא תורה פון רבי יעדער האט זיך אויף דעם געוואונדערט איינער פון זייא האט געהייסן חנון הנחבא. ער איז געוועזן פון איין טאכטער פון חוני המעגל. וואס ווען די וועלט האט געדארפט רעגין. האבין זיי די קינדער פון די הדרים צו אים געשיקט. און זייא האבין אים אהן גינומען ביי זיין מאנטיל און האבין געזאגט פאטער פאטער גיב אונז רעגין. האט ער מתפלל געוועזן האט תיכף גירעגנט. די גזלנים האבין אוועק גיגאנבית דאס אייזיל פון רב פנחס בן יאיר. אבער וואס די גזלנים האבין דעם אייזיל גיגעבין צו עסין האט דאס ניט גיוואלט. ווי עס איז פאר ביי גיגאנגין דריי טאג זאגין דוא גזלנים וואס טוג אונז דוא גניבה. וואז דאס אייזיל וויל ניט עסין וועט עס דאך שטארבין. אזוי האבין די גזלנים דאס

אייזיל

איזיל אפ גישוקט צוא רבי פנחס בן יאיר. וויא דאס איזיל איז אהיים גיקומן האט עס
גישרוגין. זאגט רבי פנחס גוט דעם איזיל עפיס צוא עסן ווארן עס האט שוין דריי טאג
ביי דוא גזלנים ניט גיגעסין ווייל זייער תבואה איז לויטער גזילה. געבין זייא דעם איזיל
אביסיל גערשטען אבער דאס איזיל וויל ניט עסן, זאגין דו לייט צוא רבי פנחס וואס דאס
קאן זיין וואס דאס איזיל וויל דעם גערשטען ניט עסן. זאגט רבי פנחס גיוויס האט איר
נאך קיין מעשר פון דעם גערשטען ניט גיגעבין. דרום וויל דאס איזיל ניט עסן: רב יוסף
פלעגט זיך אלי ערב שבועות איין קאלב בשאפן. אונ האט גיגעסין לכבוד יום טוב. רבי
חנינא בן דוסא איז גיוועזן אונטער וועגונס איז גיוועזן א שטארקער רעגין. האט רבי חנינא
תפלה גיטאן אונ האט גיזאגט רבונו של עולם. די גאנצע וועלט לעבט אונ פרייט זיך אונ איך
זאל האבין צער פון דעם רעגין אזו איז באלד דער רעגין אויף גיהערט. ווי ער איז אהיים
גיקומן זאגט ער רבונו של עולם דו גאנצע וועלט איז אין צער וואס מען דארף רעגין. אונ
איך זאל לעבין אונ פריידון וואס דער רעגין גייט ניט. אזוי איז ווידער דער רעגין גיקומן:
רב דניאל בן קטינא ער האט גיהאט איין גארטן פלעגט ער אלי טאג גיין אונ גארטן אליין
אונ האט אהן גיצייכונט דו ערטער וואס דארפין רעגין אונ דו ערטער וואס דארפין ניט קיין
רעגין. איז אזו גיוועזן איז גיקומען רעגין אויף דו ערטער וואס מען האט גידארפין רעגין.
אונ אויף דו ערטער וואס מען האט ניט גידארפין האט ניט גירעגינט. רב הונא פלעגט די
טעג וואס עס איז גיוועזן איין ווינט צו פארון אונ דער שטאט אונ איין גילדינע קארוטע אונ
האט גיזעהן דו הייזער וואס זענען גיוועזן קאלי. באם עס איז גיוועזן איין גניד"ס הויז הט עס
דער גניד נימוזט פאר רעכטן. אונ אז עס איז גיוועזן איין עני"ס האט דאס רב הונא פאר
זיין געלד גילאזט פאר רעכטן. כדי עס זאל חלילה קיין מכשול ניט זיין: רבי יצחק בן
אלישע פלעגט שטענדיג זיין ביי רבי מנו. איין מאל זאגט רבי יצחק צו רבי מנו ליבער רבי
מיין שוועהרס לייט טוען פיר אהן צרות. ווייל זיי זענין גרויסע עשירים. זאגט רבי מנו לאז
גאט געבין אז זיי זאלין ארום ווערין אונ באלד אזו דאס מקוים גיווארן אונ זיי זענען ארום
גיווארן. אונ איין צייט ארום זאגט ער ליבער רבי איך האב נאך מער צרות וואס זיי זענען
ארום. ווייל זיי ווילין ביי מיר געלד. זאגט רבי מנו לאז גאט געבין אז זיי זאלין צוריק רייך
ווערין. אונ זיי זענין באלד צוריק עשירים גיווארין. איין מאל קלאגט זיך ווייטער רבי יצחק
ליבער רבי איך האב קיין נחת ניט פון מיין פרויא. זאגט רבי מנו ווי אזוי הייסט זיא זאגט
ער זיא הייסט חנה. זאגט ער ווייל זיא הייסט חנה זאל זיא שיין ווערין. אונ עס איז אזוי
גישעהן אז זוא איז שיין גיווארון. אונ איין קארצע צייט זאגט ער ליבר רבי ווייל מיין פרויא
איז זייער שיין האלט זיא זיך קיינין מיר גאר גרויס זיא פאלגט מיך ניט. זאגט רבי מנו ווייל
זיא גענומט זיך איבער פאר דיר זאל זיא ווידער שווארץ ווערין. אונ עס איז אזוי גישעהן אז
זיא איז באלד ווידער שווארץ גיווארן:

רבי יוסי פון דער שטאט יקרת האט גיהאט איין טאכטער וואס זיא איז גאר שטארק שיין
גיוועזן. איין מאל זעהט ער אז איינער שטייט אונ דרויסין אונ באטיהט זיך אז ער זאל
זיא זעהן. זאגט רבי יוסי וואס בטייט דאס וואס דו שטייסט אזא לאנגע צייט אונ דרויסין.
זאגט ער ליבער רבי. איך האב ניט זוכה גיוועזן דיין טאכטער צוא נעמין פאר איין ווייב
לאז מיר זוכה זיין זיא צו זעהן. זאגט רבי יוסי מיין ליבע טאכטער דו מענטשן האבין גרויס
צער איבער דעם ווייל דו ביסט אזוי שיין. דרום גייא צוריק אונ דעם ארט פון וואנית די
ביסט גיקומען. כדי דו וועלסט מאנס לייט זאלין ניט גישטראפט ווערין איבער דיר. אונ עס
איז אזוי גישעהן אז זיא איז באלד גישטארבין: רבי יוסי האט גיהאט איין איזיל. ווען איינער
האט דאס איזיל גידונגין האט מען דער נאך דעם איזיל גיגעבין דאס ג[illegible]ד אונ דאס איזיל

האט

האט דאס אפ גיברענגט צו רבי יוסי. אונ אז וועליכער האט גיגעבין וויניגער אודער מער האט דאס איזיל ניט גיוואלט צו נעמין. איין מאל האט איינער בצאלט דעם איזיל דאס געלד נאר ער האט פאר געסין אויף דעם איזיל זיין פאנטאפיל האט דאס איזיל ניט גיוואלט אוועק גיין ביז ער האט דעם פאנטאפיל אראפ גינומין: רבי חנינא בן דוסא האט גיהאט פיל ציגין. איין מאל קומין צו אים די שכנים. אונ זאגין ליבער רבי אייערי צוגין טאהן אונז גרויסע שאדענס אונ פעלד. זאגט רבי חנינא באם עס איז אמת וויא איר זאגט זאלין די בערין אויף עסין מייני ציגין. אונ באם עס איז ניט אמת זאל יעדער צוג אזוי ווי זיא קומט אהיים פאר נאכט מיט ברענגין אונ אירע הענד איין בער. אונ עס איז אזוי גיוועזן. אז יעדער צוג האט גיברענגט צו רבי חנינא איין בער. האט מען גיזעהן אז זייא האבין שקר גירעט: רב אונ רב זירא האבין צו זאמען גימאכט סעודת פורים. ווי זיי האבין זיך גוט פר טרונקען מיט וויין. אזוי האט רב רבי זירא גישאכטין. ווי רב האט זיך אוים גישלאפין ווערט ער וואס ער האט גיטאן. האט ער תפלה גיטאן צו השי"ת. איז רב זירא צוריק לעבידיג גיווארין. אז עס איז גיקומען דאס אנדערי יאר פורים זאגט ווייטער רב צו רבי זירא לאזין מיר צוא זאמין מאכין סעודת פורים. זאגט רבי זירא איך וויל ניט. ווארין טאמיר ווערסטו דיך ווייטער שעכטין אונ ניט שטענדיג גיראט איין נס. וועט דאך ניט זיין קיין שמחת פורים. רב כהנא האט גיהאט צו פאר קויפין קליינע קייטין ער פלעגט אים צו גיין פון איין שטאט צו דער אנדערע אונ האט פאר קויפט די קלייני קייטין. איין מאל איז ער גיקומען צו איין פריצה זיא זאל ביי אים קויפין. אונ רב כהנא איז גיוועזן איין שיינער מענטש. זאגט זיא צו אים אז ער זאל ביי איר ליגין. אזו האט רב כהנא ניט גיוויסט וויא אזו ער זאל דער פון ניצול ווערין. זאגט ער האר מיר אוים איך וועל מיך גיין אהן טאן אבוסיל שענער. אונ ער איז ארויף אויף דעם בוידים אונ האט זיך אראפ גיווארפין אויף דער ערד. כדי ער זאל שטארבין איידער ער זאל טאן די עבירה. אזו איז אליהו הנביא צו אים גיקומין אונ האט אים אויף גיהויבין אונ ער איז ווידער לעבידיג גיווארין. זאגט אליהו הנביא צוא אים דוא האסט מיך מטריח גיוועזן. אז איך האב גימוזט צו ליב דיר קומין פון פיר הונדערט מייל. זאגט רב כהנא ווער איז דאס שולדיג. נאר דער בלית. ווען איך זאל ניט זיין אזוי ארום וואלט איך דאך ניט גידארפין אזוי ארום צו גיין מיט דער סחורה וואלט מיר דאס ניט צו האנדרין גיקומין. וויא אליהו הנביא האט דאס גיהערט. האט ער אים גיגעבין איין מעסטיל מיט דוקאטין. איז דער גוטער רב כהנא ניצול גיווארין פון דער עבירה. אונ דער צו נאך איין עושר גיווארין. זיין זכות זאל כל ישראל ביי שטיין אמן סלה:

פרק ששה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבין הידושים פון דעם מלאך המות וואס האט זיך פאר צייטונס גיטראפין גאט זאל אונז מציל זיין פון אים:

אונזערע חכמים שרייבין ווען עס איז חס ושלום. איין דבר אונ איין מקום זאל מען זיין אונ שטיב מען זאל ניט ארוים גיין. אונ אז ער דארף נייטיג ארוים צו גיין זאל ער ניט גיין אונ דער מיט גאס. נאר ווי דען גאר אונ די זייטן. ווארין דער מלאך המות גייט אונ דער מיט גאס. אונ ווייל מען האט אים רשות גיגעבין נעמט ער ווען ער טרעפט רבא פלעגט זיין פענצטער צו מאכין ווען עס איז רחמנא ליצלן איין דבר גיוועזן. אויך ווען עס איז ר"ל איין דבר זאל מען אליין ניט גיין אונ שול אריין. ווייל דער מלאך המות האט דארטין זייני כלים. ווען די הינד שרייען איז איין סימן אז דער מלאך המות איז דא אונ דער שטאט אונ ווען די הינד שפילין זיך איז איין סימן אז אליהו הנביא איז דא. אונ שטענדיג זאל מען ניט גייז אונ די זייטן פון דער גאס נאר אונ דער מיט. ווארין דער

מלאך המות בהאלט זיך אונ דו זייטון . רב ביבי בן אביי ער פרעגט אופט צו זיין ביי דע׳
מלאך המות איין מאל האט רב ביבי גיהערט ווי דער מלאך המות האט גיזאגט צו זיינם
איין שליח גיי ברענג מיר דו מרים וואס דו וויבער פלעכטין אירע האר . אזוי האט ער
גיברענגט דו מרים וואס זיא האט דו קינדער געווערי האר גיפלאכטען . אזוי פרעגט דער מלאך
המות דעם שליח פאר וואס האסטו מיר גיברענגט דו מרים . איך האב דאך דיר גיהייסין
ברענגען יענע מרים . זאגט דער שליח איך האב איין טעות גיהאט נאר איך וועל זיא צוריק
שטעלין אויף דעם אורט ווי איך האב זיא גינומען . זאגט דער מלאך המות אז זיא איז שוין
דא זאל זיא שוין דא בלייבין . נאר זאג מיר ווי האסט זיא גיקאנט באקומען זיא האט דאך
נאך גיהאט צו לעבין . זאגט דער שליח זיא האט זיך גירהייט לעבין באק אויבין אונ איר
מזל איז איר גראד שלעכט גיווארין איז איר גיפאלין אויף איר פים איין שטיק פייער האב
איך זיא גיקאנט באקומען . פרעגט רב ביבי דעם מלאך המות . האסטו דען רשות איינים
אים צו ברענגין פאר דער צייט . זאגט דער מלאך המות יוא עס שטייט דאך גישריבין אז
אויפט שטארבט איינער אהן משפט תאמשו ער האט קיין עבירה ניט גיטאן זאגט רב
ביבי עס שטייט דאך גישריבין דער מענטש קאן ניט שטארבען ביז זיין צייט קומט . ענטפערט
דער מלאך המות ווען עס טרעפט זיך אזעליכע וואס שטארבט פאר דער צייט גיב איך אים
איבער צוא דעם מלאך דומה וואס ער היט זיי ביז דו צייט קומט . דער נאך גיט ער
זיי מיר צוריק אפ . פרעגט רב ביבי וואס וועסטו טאן מיט דו יארין פון דער מרים וואס זיי
האט נאך גידארפין צו לעבין . זאגט דער מלאך המות ווען איין למדן איז איין ענוו אונ ער
איז אלעם מוחל וואס עס טרעפט אים אזוינס שענק איך אים דו יארין . ווי רבי יהושע בן
לוי האט גידארפין צו שטארבען האט מען גזאגט אונ הימיל צום מלאך המות . גיי ברענג
דו נשמה פון רבי יהושע בן לוי . ווי דער מלאך המות איז צו אים גיקומען זאגט דער גוטער
רבי יהושע בן לוי ווייז מיר מיין אורט אונ גן עדן . ווי איך וועל האבען . זאגט ער קום
איך וועל דיר ווייזין . זאגט רבי יהושע גיב מיר דיין מעסער . ווארין איך וויל דיר ניט
ניט שראקן איבער דעם וועג . אזוי גיט אים דער מלאך המות זיין מעסער . ווי זיי זענען
גיקומען צו דעם אורט . הייבט אים דער מלאך המות אויף אונ דער הייך . כדי ער זאל
קאנען זעהן זיין אורט . אזוי טוט רבי יהושע איין שפרונג איבער דעם באדג . אונ דאס
מעסער האט ער אויך ביי זיך גיהאט . אזוי האפט אים דער מלאך המות אן זיין מלבוש אז
ער זאל צוריק גיין . זאגט דער גוטער רבי יהושע איך טוא איין שבועה אז איך וועל ניט
צוריק גיין . האט דער מלאך המות דאס דער ציילט פאר הקב״ה . האט הקב״ה גיזאגט מען
זאל נאך קוקען האט ער אנדערש איין מאל איין שבועה גיטאן . אונ האט זיך גילאזט
מתיר זיין . וועט מען אים דו שבועה אויך מתיר זיין . אונ באם ער האט זיך קיין מאל ניט
גילאזט מתיר זיין קאן מען די שבועה אויך ניט מתיר זיין . אזוי האט מען נאך גיזוכט .
אבער ער האט אונ זיין גאנץ לעבען קיין שום שבועה ניט גיטאן . איז פאר בליבין אז ער
דארף ניט צוריק גיין צום מלאך המות . זאגט דער מלאך המות גיב מיר אפ מיין מעסער .
אבער רבי יהושע בן לוי האט אים ניט גיוואלט אפ געבין . ביז עס איז ארויס איין בת
קול פון הימיל אונ האט גיזאגט גיב אפ דאס מעסער . ווארין מען דארף דאס פאר דוא
מענטשין וואס דארפין צו שטארבען . אזוי האט עס רבי יהושע בן לוי אפ גיגעבין . אין
דער גוטער רבי יהושע בן לוי איז לעבעדיגער היים אונ הימיל אריין . האט אליהו הנביא אויס
גירופין אונ הימיל רוימט אויס איין אורט פאר רבי יהושע בן לוי . אזוי זאלין כל ישראל איר
אורט באקומען ווי ער האט גיהאט . רבי חנינא בן פפא פלעגט אופט צו זיין ביי דעם
מלאך המות ער איז גיוועזן זיין בעסטער גוטער פריינד . ווי רבי חנינא האט גידארפין צוא
שטארבען . האט מען גיזאגט אונ הימיל צום מלאך המות גיי אונ ברענג דו נשמה פון רבי

חנינא בן פפא . ווי ער איז צו אים גיקומען . אזוי בעט אים רבי חנינא אז ער זאל אים נאכטין דרייסיג טאג אז ער זאל קאנען זיין לערנען איבער חזרין . ווייל מען זאגט אונ הימיל וואל צוא דעם מענטש וואס ער ברענגט מיט זיין לערנען . אזוי איז דער מלאך המות פון אים אוועק גיגאנגען . ווי עס איז פאר ביי גיגאנגען דו דרייסיג טאג אזוי קומט ער צו אים . זאגט דער גוטער רבי חנינא בן פפא . ערשט ווייז מיר מיין אורט אונ גן עדן איידער איך וועל שטארבע זאגט דער מלאך המות קום מיט מיר וועל איך דיר ווייזן . זאגט רבי חנינא גיב מיר דיין מעסער . ווארן איך גלייב דיר ניט איבער דעם וועג . אזוי זאגט דער מלאך המות דאס מעסיר גיטרויא איך קיינעם ניט . ווארך טאמער ווילסט דו מיר אויך אזוי טאן אזוי וויא דיין חבר רבי יהושע בן לוי . זאגט דער גיטער רבי חנינא בן פפא ברענג מיר איין ספר תורה . אונ ווייז מיר איין זאך וואס איך האב ניט מקיים גיוועזן . דער גיטער רבי חנינא בן פפא מוז דאך שטארבען אבער וואס פאר איין אורט ער האט גיהאט זאלען מיר אונז כל ישראל זוכה זיין צו האבען אזעלכע ערטער . רבי אלעזר האט איין מאל גיגעסין תרומה . קומט דער מלאך המות צו אים אונ וויל ביי אים זיין נשמה צו נעמין . זאגט רבי אלעזר זעסטו דען ניט אז איך עס תרומה אונ דאס הייסט קודש . איז דער מלאך המות אוועק גיגאנגען . אונ ער האט נאך גילעבט איין לאנגע צייט דער נאך . איין מאל איז רב ששת גיגאנגען אונ מארק . אזוי באגעגענט אים דער מלאך המות . אונ וויל ביא אים דו נשמה צוא נעמען . זאגט רב ששת פאר וואס קומסטו צו מיר אונ מארק ווילסטו דען מיך שעכטון אזוי ווי איין בהמה . אזוי איז דער מלאך המות פון אים אוועק גיגאנגען . דער נאך איז ער צום אים גיקומען אונ שטוב אריין . איז דער גיטער רב ששת גישטארבען דער מלאך המות האט איין מאל באגעגענט רב אשי אויף דעם מארק . אונ וויל ביי אים דו נשמה צו נעמען אזוי זאגט רב אשי לאז מיך אפ דרייסיג טאג כדי איך זאל קאנען מיין לערנען איבער חזרין . ווארן מען זאגט אונ הימיל וואל דעם מענטש וואס ברענגט מיט זיך דאס לערנען . אזוי לאזט אים דער מלאך המות אפ . ווי עס איז גיקומען דער דרייסיגסטער טאג קומט דער מלאך המות צו אים אזוי ווי ער האט אליין פאר לאנגט . זאגט דער גיטער רב אשי וואס וואלסט דיר גיווען גישאט זאלסט גיווען קומען מיט עטליכע טעג שפעטער . זאגט דער מלאך המות איך קאן ניט לענגער ווארטען . ווארן דו צייט קומט אז רבי נתן זאל ווערין רבי אונ עס טאר ניט פעלין איין רגע דרום מוזטו שטארבען . רב חסדא האט דער מלאך המות גאר ניט גיקאנט טאן ווייל ער האט שטענדיג גילערנט וואס טוט דער מלאך המות ער צוא שפאלט איין בוים וואס עס איז גישטאנען לעבען רב חסדאס הויז . האט זיך רב חסדא דער שראקען אונ ער האט אויף גיהערט צו לערנון איז ער גישטארבין : רבי חייא האט דער מלאך המות ניט גיקאנט טאן . איין מאל קומט דער מלאך המות אונ שטעלט זיך ביא דער טיר אזוי וויא איין עני . זאגט דער גוטער רבי חייא גוטס דעם עני איין שטיקעל ברויט . אזו גייט דער מלאך המות צו אים צו אונ זאגט פאר וואס דער בארומסט דיך איבער איין עני . אונ איבער מיר ווילסטו דיך ניט דער בארומען . מאכסט מיר אזא גרויסע טרחה אונ ער ווייזט אים איין פייערדיגע ריט . אזו האט זיך רבי חייא איבער גיגעבין מיט זיין גוטען ווילין אונ איז גישטארבען . זיין זכות זאל כל ישראל גינוסען בעולם הזה ובעולם הבא אמן סלה :

פרק שבעה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבין ווי אזוי דער מת׳ש זאל זיך נוהג זיין אונטער וועגנס כדי ער זאל בשלום צוריק קומען צו זיין ווייב אונ קינדער :

אונזערי חכמים שרייבן אלי וועגן וואס דער מענטש גייט זענען איין סכנה. ווען ער גייט אוועק ווייסט ער. אבער ווען ער וועט צוריק קומען דאס ווייסט ער ניט. דרום דארף יעדער געווארנט זיין מיט דו זאכן אזוי ווי מיר שרייבן דא. אז יעדער מענטש דארף גאנץ פריא אוועק צו גיין פון דער אכסניא. און פאר נאכט ביי צייטונס צוריק צוא קומען און אכסניא אריין. נעם דיר מיט שייני קליידער. כדי מען זאל דיר כבוד אהן טוהן ווארום און דער היים טוט מען דיר כבוד אהן וועגן דיין נאמען. אבער אונטער וועגנס קאן מען דאך ניט דיין נאמען אזוי וועט מען דיר כבוד געבין וועגן דו שייני קליידער. ווער עס געזעגינט זיך מיט זיין חבר זאל מען ניט זאגין גיי בשלום נייערט גיי לשלום. אז דו גייסט אוועק און וועג אריין. און בלייט דיך קיינער ניט. זאלסטו תורה לערנין איז דאס איין רפואה צוא אלמען. אויף דעם וועג זאל מען זיך ניט צו פיל מצער זיין:

מעשה איין נכרי און איין ישראל זענען צו זאמען און וועג גיגאנגין. דער יהודי איז גיגאנגען גאר גישווינד אז דער נכרי האט אים ניט גיקאנט נאך גיין. האט דער נכרי ניט גיוויסט וואס ער זאל טאן. אז דער יהודי זאל אזוי גישווינד ניט גיין. אזוי דער מאנט ער דעם יהודי אהן חרבן בית המקדש אז דער יהודי זאל זיך מצער זיין וועט ער וואלנער גיין. אזוי זיפצט דער יהודי. אבער ער גייט נאך גכער וויא פרוער. פרעגט אים דער נכרי עס שטייט דאך און דער תורה גישריבין ווען איינער איז זיך מצער גייט אים אפ העלפט כח. פאר וואס גייסטו נאך אזוי גישווינדר. ענטפערט אים דער יהודי דאס איז גיזאגט גיווארין ווען דער צער איז פון איין זאך וואס עס איז ערשט ניט לאנג גיוועזן נעמט עס טאקע צו העלפט כח. אבער חורבן בית המקדש איז שוין איין לאנגע צייט. דרום איז דער צער ניט אזוי גרויס. אז ביסט אונטער וועגנס זאלסטו דיך גוט אהן טאן פאר דער קעלט. אונזערי חכמים שרייבן אלעם איז און השי"ת הענד חוץ דוא קעלט און דוא היץ. כלומר ווען דער מענטש פאר היט זיך ניט אליין פאר דער קעלט. אודער פאר דער היץ. איז ער זיך אליין שולדיג. אויך זאלסטו ניט גיין מיט איין שלעכטי חברותה. רב גידל האט גיזאגט ווען דו גייסט מיט די מענטשין פון דעם מקום גרשה האטשו זייא קושין דיך דאך זעה אויב האסט נאך אלע דיינע ציין. ווארן זיי זענען שלעכטע מענטשין. האטשו זיי טוהן דיר איין טובה אבער זיי וועלין דיר איין גניבה אויך טאן. ווידער זאגט רב גידל ווען דו מענטשין פון נהר פוקראה בגלייטין דיך. טון זיי דאס ווייל זייא ווילען דיר איין גניבה טאהן. אויך זאגט רב גידל ווען דו מענטשין פון פומבדותא גיין מיט דיר זאלסטו זיי ניט ווייזן דאס רעכטע אורט ווי דו ווילסט איין שטיין. ווארן זיי וועלין דיר איין גניבה טאן:

מעשה רב מנשה איז גיגאנגין אונטער וועגנס. האבן אים באגעגינט גנבים. אזוי פרעגין אים דוא גנבים וויא ער גייט אזוי זאגט ער זייא אז ער גייט נאך ווייטער פון דער שטאט תורתא. ווי ער איז גיקומין און דער שטאט תורתא אליין. אזו איז ער דארטין פאר בלובין. זאגין דו גנבים מיר זעהן וואול אז דו תלמודים פון רבי יהודה זענען רמאים. ווארום רב מנשה איז אויך גיוועזן רב יהודהם איין תלמוד. זאגט רב מנשה ווייל איר האט דאס גזאגט זאלט איר זיין און חרם פון מיין רבי. און דו גנבים זענען ווייטער אוועק גיגאנגין אבער זיי האבן צוויי און צוואנציג יאר קיין הצלחה ניט גיהאט וואס זיי האבין גיגנבית האט מען אלעס ביי זיי אפ גינומען. אזוי זאגין דו גנבים מיר האבן קיין הצלחה ניט ווייל מיר זענין און חרם. אזו זענען זיי אלי גקומען צו רבי מנשה און האבן אים מחילה גיבעטין אז ער זאל זיי ארויס נעמין פון דעם חרם. אזוי האט רבי מנשה פון זיי דעם חרם אפ גיטאן נאר איינער צווישין דו גנבים איז גיוועזן איין וועבער וואס ער האט ניט גיוואלט גיין צו רב מנשה ער זאל אים מחילה בעטין. און איין קארצע צייט ארום האט אים איין לייב באגעגנט און

דאס אים ממית געוועזן. דאס איז געוועזן ווייל ער איז ביי זיך געוועזן איין בעל גאוה. אז ער האט ניט געוואלט רב מנשה איבער בעטן. דרום האט ער ניט לאנג גילעבט: ווען דו קומסט אונ איין אורט זאלסטו אלעס טאן אזוי וויא זייער מנהג איז. אז משה רבינו איז געוועזן אונ הימל. האט ער ניט גיגעסן אונ ניט גיטרונקן. ווייל זייער מנהג איז מען זאל ניט עסן. אז דו קומסט אויף איין אורט אונ עס איז וואלוויל שפייז נעם מיט מיט דיר עס וועט דיר צו ניץ קומען. פאר אנדערע ניט דיין אבסנאי. אונזערי חכמים שרייבן ווי לאנג איז ער מחויב ער זאל ניט פאר אנדערין זיין אבסנאי. אזוי לאנג ביז דער בעל הבית ווארפט אים אונטער זייני מלבושים ארויס. דענמאלט זאל ער זיך נעמען איין אנדערען סטאנציע. אונטער ווענוגס זאלסטו ניט גיין געשווינד. ווארין אונזערי חכמים שרייבן דאס בעקער גיין נעמט דעם מענטש זיין גיזוכט צו. הקדוש ברוך הוא זאל כל ישראל מציל זיין פון אלי סכנות אמן סלה:

פרק שמונה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבן ווי אזוי דער פאטער זאל זייני קינדער מגדל זיין אזוי וועט ער כבוד האבען בעולם הזה ובעולם הבא. אויך וועלין אלע מענטשן פון אים איין נחת רוח האבן:

אונזערי חכמים שרייבן עס איז ניט מגליך אז דוא וועלט זאל זיין אהן זכרים אונ אהן נקבות. וואול צוא דעם וואס האט זוהן. אונ וויי צוא דעם וואס האט טעכטער. דאס ערשטי איז ביסט מחויב דיין קינד תורה צו לערנן. זיבען זאכן זענין אונ חרם ביא הקב"ה איינס איז דרונטער ווער עס איז זיין קינד ניט מגדל לתורה. זאלסט ניט מאכין איין קינד מיין אודער בעסערי קליידער פאר דעם אנדערין. ווארין יוסף הצדיק איז ווענין דעם זיידענים העמדיל וואס ער האט גיהאט מיין פון דוא איבעריגע ברודער פאר קויפט גיווארין קיין מצרים. אז דוא ווילסט עפים דיין קינד לערנן זאלסטו דאס לערנן אונ דער יוגינט. ווארין אויף דער עלטער לאזט ער זיך שוין ניט לערנן. גיב אכטונג אויף דיין קינד אונ דער יוגנט ער זאל קיין שרעקבטס ניט טאהן. ווארין אז דאס קינד וועט עלטער ווערין וועסטו דאס שוין נישט קאנען פאר הוטין. אונזערי חכמים שרייבן ווער עס דער ציהט זייני קינדער צו גוטען אונ ווער עס מאכט זייני קינדער בצייטונס חתונה. אויף דעם זאגט דער פסוק זאלסט וויסען אז אונ דיין הויז וועט זיין לויטער שלום: ווען דו נעמסט דיין קינד איין ווייב. זאלסטו פרוער בודק זיין אונ אירע ברודער. ווארין עס מיינסט קינדער גיראטן נאך דער מוטערס ברודער נאך. אונ ספר בן סירא שטייט. איך האב אלעס גיוואגין אונ איין וואג שאל האב איך ניט גיפונען קיין גרונגערי זאך ווי קלייען דאס איז גאר ליכט. אבער דאך איז דא איין לייכטערע זאך. איין איידים וואס וואונט ביי זיין שווער אונ הויז דאס איז איין מיאוסה זאך. עס קאן דער פון זנות ארויס קומען. אויך איז פאר האגדרן נאך איין מיאוסערי. זאך ווען איין אורח בעט דעם אנדערין אורח צו נאכט. אויך איז פאר האגדרן נאך איין מיאוסערי זאך. ווען איינער רופט זיך אהן אונ איין זאך איידער ער הערט עס גוט אויס. אונזערי חכמים שרייבן עס שטייט גישריבן אז דער מענטש זאל אלי צייט צדקה געבין. איז דאך קשה ווי איז דאס מיגליך שטענדיג צדקה צו געבין. נאר דאס מיינט מען ווער עס איז זייני קינדער מפרנס ווען זייא זענין נאך קליין. דאס הייסט דער גוט אלע צייט צדקה:

מעשה חוני המעגל איז איין מאל גיגאנגען אונטער ווענוגס. אזוי זעהט ער אז איין מענטש פלאנצט איין באקסערין בוים. פרעגט ער אים נאך וואס פלאנצטו דאס וואקסט

דאך ערשט צו זיבעציג יאר ווערסטו דען אזוי לאנג לעבין . ענטפערט אים דער גוטער מענטש אזוי גוט ווי מיינע עלטערן האבן גיפלאנצט אז איך זאל דער פון עסן . אזוי גוט דארף איך צוא זארגין פאר מיינע קינדער זאלין דער פון עסין . ווען אפילו איך וועל ניט דער לעבין פון דעם בוים צו עסין . וועלין מיינע קינדער פון דעם עסין : אויך גיהער מען זיינע קינדער ניט פאר שטויסין . ווען אפילו דאס קינד טוט ניט גוטע זאכין דאך זאל מען דאס מיט גוטען צו זיך צו גיוואוינען . דריי זאכין איז פאר האנדין אז מיט דער לינקער האנד זאל מען ניט פון זיך אפ שטויסין . אונ מיט דער רעכטער האנד זאל מען זיי צוריק צוא זיך צוא ציען . איינס דרונטער איז . זיין קינד זאל מען ניט פאר שטויסין ווען אפילו עס טוט עפיס ביזז . מעשה רבי יוסי בן יועזר האט גיהאט איין זוהן . ער האט ניט גיוואלט קיין גוטס טאן .

אונ דער רבי יוסי איז גיוועזין איין גרויסער עושר . אזוי גענומט ער צוא נויף איינ מעקטיל מיט דוקאטין . אונ איז עס מקדיש אז מען זאל דער פון קיינער קיין הנאה ניט האבן דער וויל האט רבי יוסי"ס זוהן איין פרויא גינומין פון איינים וואס מאכט די קרוינן דעם ינאי המלך . אונ דארטין איז איין מנהג גיוועזין אז איין פרויא האט איין קינד גיהאט . עס האט גימאגט זיין רייך . אודער ארום . האט דער מאן גימוזט קויפין איין פיש אז די פרויא זאל האבן צו עסין . נוא וויא דעם רבי יוסי"ס זוהנס ווייב האט איין קינד גיהאט איז ער גיגאנגין אויף דעם מארק איין פיש קויפין . ווי ער האט דעם פיש גימאכט האט ער גיפונען אונ דעם פיש איין שיינעם פעריל . וואס זיין גלייכין איז ניט דא אונ דער גאנצער וועלט . אזוי האט זיך זיין ווייב שטארק משמח גיוועזין : זאגט די פרויא . ליבער מאן מיר וועלין די פעריל נאר דעם מלך ניט ווייזין . ווארין ער ווערט וועלין פאר וויניציג געלד דאס קויפין . גייא צו דעם גבאי פון דעם בית המקדש אונ פאר קויף אים . ער דארף אזעלכים צו דעם חושן ואפוד . נאר זאלסטו ניט זאגין ווי פיל דו ווילסט פאר אים . ווארין טאמער איז ער מיין ווערט אונ דו וועסט דאך שוין מיין ניט גיען נאר ווי פיל דו האסט גיזאגט . דרום זאלסטו דוא דעם גבאי זאגין ער זאל דיר געבן ווי פיל זיא איז ווערט . ער איז איין ערליכער מאן ער וועט ניט נארין . ווי דער גוטער מאן האט די פעריל צוא דעם גבאי גיבריינגט . האט זיא דער גבאי גישאצט דרייצען מעסטליך דוקאטין . נאר דער גבאי האט אים גיזאגט אז צוגר האט ער מיין ניט אונ דער צדקה ווי זיבען מעסטליך דוקאטין . אונ מיט די רעשט ועקס מעסטליך דוקאטין . אזוי גיב זיי מיר . אונ די אנדערי זעקס מעסטליך בין איך מקדיש אויף צדקה . הט זיך דער מאן מיט זיין ווייב משמח גיוועזין מיט דוא זיבען מעסטליך דוקאטין . דרויף האבין דוא חכמים גישריבין איין פאטער דאט איין מעסטיל דוקאטין מקדיש גיוועזין אקעגין האט זיין זוהן זיבען מעסטליך דוקאטין מקדיש גיוועזין : רב שמואל זאגט צו רב יהודה מיין שארפער תלמוד האט ניט צו טאהן מיט דער זאך ווען איינער נעמט אוועק די ירושה פון זיין קינד אונ גוט זיא איין אנדערין ווען דאס קינד איז ניט גוט . אונזערי חכמים שרייבין ווער עס גוט זיין טאכטער איין מאן איין עם הארץ איז גלייך ער וואלט זיא גיבונדין אונ גילייגט פאר איין לייב . ווארין ביי איין עם הארץ איז גאר קיין בושת ניט . ערשטש שלאגט ער זיא דער נאך זאגט ער צו איר ליג ביי מיר . אויך זאלסטו ניט געבין דיין זוהן איין ווייב פון איין עם הארץ . ווארין די קינדער פון זייא וועלין צוריק זיין עם הארצים . דער מענטש גיהער וואס צו טאן אז ער זאל איין בת תלמוד חכם נעמין . דאס משל איז איין גוטער ווייך גאטין גוט גוטען ווייך . אזוי אויך אז די מוטער איז גוט האט זיא אויך גוטע קינדער . אז ער קאן אבער ניט קומען צו איין בת תלמוד חכם . זאל ער נעמין איין טאכטער פון איין איש חשוב . אונ אז ער קאן דאס אויך ניט באקומען . זאל ער נעמין פון אזעלכע וואס האט עפיס צו שאפין אונ דער קהלה . קאן ער דאס אויך ניט האבן זאל ער נעמין איינ

מאכטער פון איין מלמד אונ ניט פון קיין עם הארץ : יעדער פאטער דארף זיין קינד איין מלאכה צו לערנען וואס גרינג אונ ריין איז . רבי נהוראי זאגט איך וויל מיין קינד קיין מלאכה ניט לערנען נאר תורה . דאס איז דוא בעסטו מלאכה זיא שטייט אים בעולם הזה ובעולם הבא . גיב דיין זוהן איין פרויא צו דער רעכטי צייט . דאס הייסט צו אכצען יאר . ביז צוואנציג יאר האפט הקדוש ברוך הוא אז ער וועט איין ווייב נעמען אבער ווער עס ווארט לענגער . זאגט הקדוש ברוך הוא פאר פלוכט זאל ער זיין ווייל ער האט ניט קיין ווייב גינומען . אונ אז ער שטארבט ח"ו אהן איין ווייב איז זיין חטא גאר גרויס . אויך גיב דיין טאכטער בצייטונס איין מאן . ווארום אז זיא נעמט פאר צוואנציג יאר איין מאן . קאן זיא ביז זעכציג יאר קינדער האבען . אונ אז זיא נעמט איין מאן נאך צוואנציג יאר קאן זיא קינדער האבען ביז פערציג יאר . אונ אז זיא נעמט איין מאן ערשט צו פערציג יאר . קאן זיא קיין קינדער ניט האבען : גיוויין דיין קינד אונ דער יוגונט צו גוטען . בפרט ווען עס איז אונ שוהל זעה ער זאל פלייסיג אמן נאך זאגין אונזערי חכמים זענען זיך מפלפל פון וועלכער צייט איין קינד ברענגט דוא פאטער אונ מוטער צו עולם הבא . רבי מאיר זאגט פון דער צייט אז עס זאגט נאך אמן בזכות זה זאלין מיר זוכה זיין לעולם הבא אמן סלה :

פרק תשעה ועשרים

אין דעם פרק ווערט גישריבען אז יעדער מענטש זאל זעהן אז דער יצר הרע זאל אים ניט ביא קומען וועט ער קאנען האבען דאס גן עדן :

אונזערי חכמים שרייבען וואס מיין פרום דער מענטש איז מיין יצר הרע איז ביי אים . אז דער מנוול דאס הייסט דער יצר הרע באגעגנט דיך גייא מיט אים אונ בית המדרש אריין לערנען תורה . אונ אז ער גייט ניט אוועק פון דיר דער מאן אים אהן דעם טויט אזוי וועט ער תיכף אוועק גיין :

מעשה אביי האט גיהערט וויא איינער האט גיזאגט צו איין פרעמדי פרויא מארגין וועלין מיר צו זאמען גיין אויף דעם אורט . אזוי איז דער גוטער אביי זיי נאך גיגאנגען דריי מייל אונ האט זייא ניט דער לאזט אז זיי זאלין איין עבירה טאן : אונזערי חכמים שרייבען ווי אזוי עזרא הנביא האט תפלה גיטאן צו הקדוש ברוך הוא . רבונו של עולם די ישראל זענען פאר טריבען גיווארן דאס איז אלעס איבער דעם יצר הרע ער האט זיי צו דעם אלעס אהן גיריעט דרום בעט איך דיך גיב אונז דעם יצר הרע אונ די הענד אריין . אזוי איז איין בריף אראפ פון הימיל אויף דער ערד עס איז גישטאנען אמת . דאס בטייט אז הקדוש ברוך הוא איז מסכים אויף דעם . אזוי האבען זייא גוזר תענית גיווען דרייא טעג אונ דרייא נעכט אז השי"ת זאל זיי דעם יצר הרע איבער געבין . וויא עס איז פאר ביא גיגאנגין די דרייא טעג . אזוי האט השי"ת איבער גיענטפערט דעם יצר הרע אונ בית המקדש עס איז ארויס איין פייער פון קדשי קדשים . אזוי זאגט דער נביא דאס איז דער יצר הרע פון ע"א דאס ער וועט שוין קיין מאכט ניט האבען . ווי זיי האבען אים גיוואלט תפיס נעמען האבען זיי אים אויס גירוסין איין האר . אזוי הייבט ער אהן צו שרייען אז מען האט זיין קול גיהערט אויף פיר הונדערט מייל אום הימיל . זאגין די מענטשען פיליכט זאלין מיר זיך איבער אים דער באריימין ווייל ער שרייט אזוי . זאגט דער נביא נעמט דעם יצר הרע אונ ווארפט אים אונ איין קעסיל פון בליא אונ דעקט אים צו מיט בליא מען זאל זיין קול ניט הערין . זאגין די מענטשען ווייל עס איז איצונד איין עת רצון לאזין מיר תפלה טאן אז דער יצר הרע פון זנות זאל אויך צו אונז איבער גיענטפערט ווערן . אזוי האבען זיי תפלה גיטאן אונ דער יצר הרע איז צו זיי איבער גיענטפערט גיווארן . זאגין די חכמים אז מיר וועלין דעם יצר הרע

אויך

אויך ממית זיין וועט דו וועלט חרוב ווערין . וואראן ווי זיי האבן אים תפוס גיהאלטן דרייא טעג אזוי האט מען אונ גאנץ ארץ ישראל קיין איין פון דעם איינענים טאג ניט באקומען צו איין חולי פאר איין רפואה . וואראן ווען ניט דער יצר הרע וואלט קיין מענטש ניט חשק גיהאט צו זיין פרויא אפילו איין האן האט ניט חשק צו הינער . אזוי האבן זיי ניט גיוויסט וואס זיי זאלין טוהן זאלין זיי אים ממית זיין וועט דו וועלט חרוב ווערן . זאלין זייא תפלה טאהן צו הקב"ה אויף דער העלפט כלומר אז דער יצר הרע זאל ניט קיין מאכט האבן אהן צו רעדין דעם מענטש ער זאל מזנה זיין מיט זייני קרובים קאן אויך ניט זיין . וואראן מען נעמט ניט אהן אונ הימיל אויף איין העלפט . אזוי האבין זיי אים אויס גישטאבין איין אויג . אונ האבן מיט אים אויס גינומן אז ער זאל דעם מענטש ניט אהן ריירין אויף זייני קרובים . אונ זיי האבין אים אפ גילאזט :

פרק שלשים

אונ דעם פרק ווערט גישריבן דו הרושים פון ירושלים . הקב"ה זאל עס באלד צוריק אויף בויען : ווען שלמה המלך האט דאס בית המקדש גיבויעט . אזוי האט ער אונ דעם בית המקדש גיפלאנצט אלערלייא ביימער פון לויטער גאלד . ווען דוא צייט איז גיקומען אונ אלי פירות זענין צייטיג גיווארון האבן דוא גילדינע ביימער אויך צייטיגי פירות גיגעבין ווען דר ווינט הט אונ דרויסן גיוויעט אז דוא פירות פון דו ביימער זענין אפ גיפאלין . זענין דוא פירות פון דו גילדינע ביימער אויך אפ גיפאלין : ווען שלמה המלך האט גיוואלט דעם ארון אריין נעמין אונ בית המקדש אריין אזוי האט ער ניט גיקאנט אריין אונ דוא טויערין האבן זיך ניט גיוואלט פאר ברייטערין . שלמה המלך האט גיזאגט פיר אונ צוואנציג מזמורים . אונ עס האט אלעם ניט גיהאלפין . ביז ער האט גיזאגט צו השי"ת גידענק דעם זכות פון מיין פאטער . אזוי זענין באלד דו טויערין דער ברייטערט גיווארון : איינער האט גיהייסן גביני . ער פלעגט אונ בית המקדש אויס צו רופין אז דוא כהנים אונ דוא לוים זאלין זיך שטעלין רוקענון . אזו הט מען זיין קול גיהערט אויף דריי מייל . איין מאל איז אגריפס המלך גיפארין ביי נאכט האט ער גיהערט אויף דריי מייל ווייט דאס קול פון דעם גביני . ווי דער מלך איז אהיים גיקומען . אזוי האט ער גישוקט דעם גביני פיל מתנות . אבער דאס קול פון דעם כהן גדול . איז נאך גיוועזן מיין חידוש . ווען ער האט גיזאגט (אנא השם חטאתי) האט מען זיין קול גיהערט אונ יריחו דאס איז צעהן מייל פון ירושלים . אונ דאס גרעסטי חידוש איז גיוועזן ווי ער האט גיזאגט אונ יום כפור נאך מיטאג (אנא השם) דעמאלט איז ער דאך שוואך דאך האט מען עס גיהערט אונ יריחו . דאס איז איין גרויס חידוש וואראן ביי טאג הערט מען ניט אזוי ווי ביי נאכט . וואראן ביי טאג זעצט דו זון אזו ווי מען זעצט טענין ביימער דאך האט מען זיין קול גיהערט אז מען האט דוא טויערין פון בית המקדש גיעפינט האט מען דאס קול גיהערט אויף פיר מייל דו ציגין פון יריחו האבין זיך גינאסין פון דעם ריח דו בשמים פון דעם בית המקדש דר גישמאק איז גיגאנגין אויף צעהן מייל . דו ווייבער פון יריחו האבן זיך ניט גידארפין צוא גיווערצין . וואראן דער גישמאק פון בית המקדש איז דארטין גיוועזן : ווי דאס בית המקדש איז חרוב גיווארון איז הקדוש ברוך הוא גיקומען אהן קוקען דאס בית המקדש הט ער גיטראפין שטיין אברהם אבינו . פרעגט אים הקדוש ברוך הוא וואס טוסטו אונ מיין הויז . ענפערט אברהם אבינו איך בין גיקומען ווענין מייני קינדער ווייא זייא זענין . זאגט הקדוש ברוך הוא דייני קינדער האבין גיזינדיגט האב איך זייא פאר טריבען . זאגט אברהם אבינו אפשר האבין זייא אים גערין גיזונדיגט . זאגט הקדוש ברוך הוא ניין זיי האבין דו עבירות במכוון גיטאן . זאגט אברהם אבינו פילייכט האבין זיי ווייניג

עבירות גיטאן. זאגט הקדוש ברוך הוא זיי האבין פיל עבירות גיטאן. זאגט אברהם אבינו דו בארפסט זיי צו גידענקן דעם זכות פון דער מילה. זאגט הקדוש ברוך הוא זיי האבין דו מצוה אויך ניט גיהאלטען. זאגט אברהם אבינו פיליכט זאלסטו זיי גיוועזן ווארטען וואלטין זיי גיוועזן תשובה גיטאן. זאגט הקדוש ב"ה ניין זיי האבין קיין תשובה גאר ניט גיוואלט גידענקין ווען זיי האבין אין עבירה גיטאן האבין זיי זיך גאר גיפרייט. ווי אברהם אבינו הט דאס גיהערט האט ער זיינע הענד אויף דעם קאפ ארויף גילייגט אונ שרייט אונ ווייגט אונ זאגט טאמער האבין זיי שוין חס ושלום גאר קיין הילף ניט אויף אייביג. אזו איז גיקומען איין בת קול פון הימיל אונ זאגט ישראל זענין גלייך צו איין איילבערט בוים. אזו ווי מען פלאנצט אים איצונד אונ ערשט אונ איין לאנגי צייט ארום גוט ער זייני פירות. אזוי אויך די ישראל מוזין גלות ליידין. אונ דער נאך וועלין זיי אויף איין מאל דער לייזט ווערין:

אונזערי חכמים שרייבין ווען דאס ערשטי בית המקדש הט גיוואלט חרוב ווערין אזוי האבין זיך צו נויף גיזאמילט פיר אונ צוואנציג טויזנד יונגע כהנים אונ האבין גינומין זייערי שליסיל אונ דוא הענד אריין אונ זענין גיגאנגין אונ בית המקדש אריין אונ זענין ארויף אויף דעם טויער פון בית המקדש אונ האבן גיזאגט רבונו של עולם וויל מיר זענין ניט זוכה גיוועזן צו זיין גבאים אונ דעם בית המקדש וואס זאלין מיר טאן מיט די שליסיל. אזו האבין זיי גיווארפין די שליסיל קעגין דעם הימיל. איז גיקומען איין האנד פון פייער פון הימיל אונ האט צוא גינומין דוא שליסיל. אזו זענין דוא אלי יונגע כהנים גישפרונגין אונ דעם פייער אליין הקדוש ברוך הוא זאל געבין דאס הייליגע בית המקדש זאל צוריק באלד צוריק גיבויעט ווערין אמן סלה.